www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

BIH	2.40 KM
Македонија	75.00 ДЕН
Slovenija	500.00 SIT (2.09 EUR)
Sverige	28.00 SEK
USA	3.50 USD
Hrvatska	12.00 KN
Црна Гора	1.20 EUR

ISSN 0032-339-x 02872

9 770032 339010

PRINTED IN SERBIA

23. 2. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТ[К] • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2872

ВИСЕЋЕ СПОРО СТОПАЛО

ПЕТРОВАРАДИН – ГИБРАЛТАР НА ДУНАВУ

ЛУТРИЈА СВЕТЕ ГИЉОТИНЕ

За сва времена од 1 до 101!

ОРУЖЈЕ СЕДМЕ УМЕТНОСТИ

Ripley

Веровали или не!

У 518 МЕТАРА ДУГАЧКОМ НИЗУ АУТОМОБИЛСКИХ ГУМА
503 СТАНОВНИКА ЕНДЕРБИЈА, БРИТАНСКА КОЛУМБИЈА, КАНАДА,
СПУСТИЛО СЕ РЕКОМ ШУСВЕП 2005. ГОДИНЕ.

© 2006 Ripley Entertainment Inc.

ПОСЛАСТИЧАРСКА ГЛАЗУРА
КОЈА СЕ КАО ЗАШТИТНИ ПРЕЛИВ КОРИСТИ ЗА НЕКЕ СЛАТКИШЕ, ДОБИЈА СЕ ОД ИЗЛУЧЕВИНА ИНСЕКАТА.

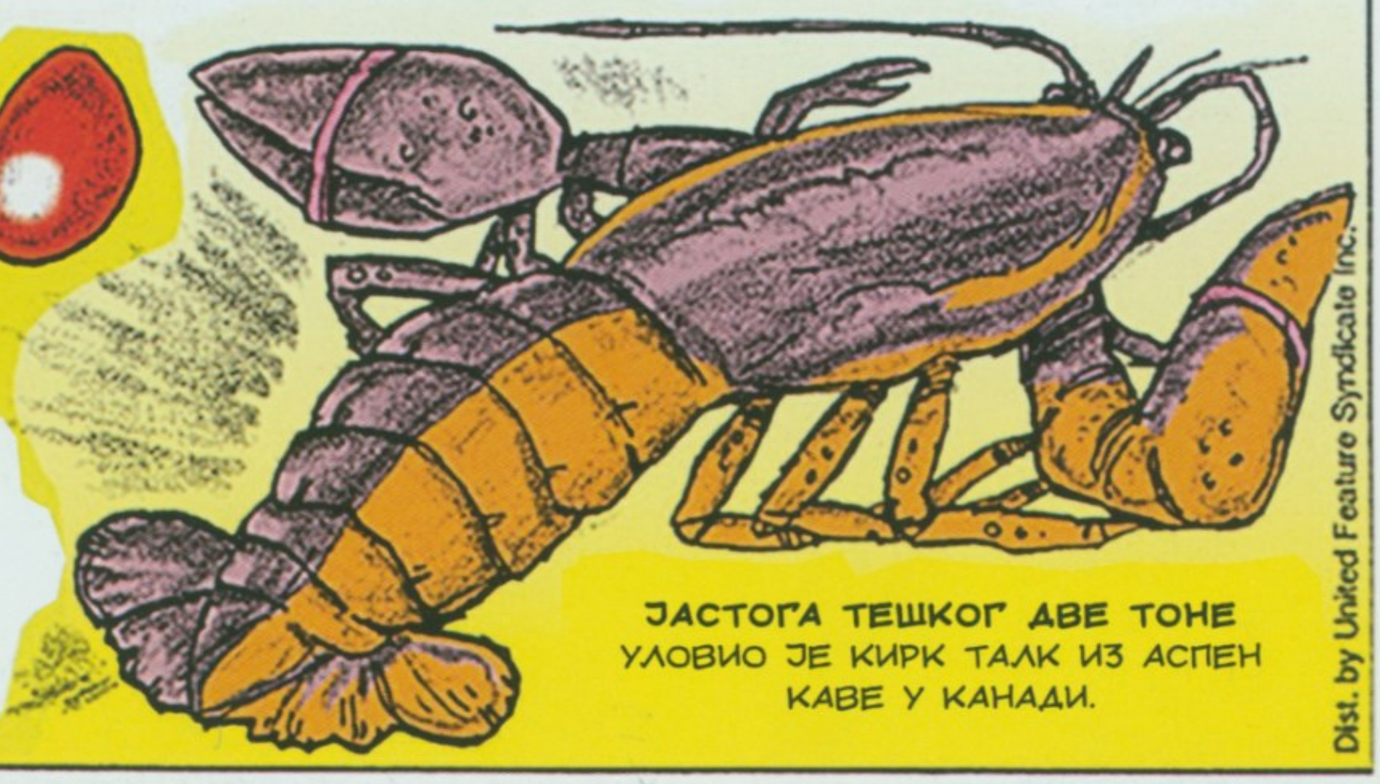

ЈАСТОГА ТЕШКОГ ДВЕ ТОНЕ
УЛОВИО ЈЕ КИРК ТАЛК ИЗ АСПЕН КАВЕ У КАНАДИ.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

••• „Политикин Забавник" прославља 68. рођендан. Први број изашао је 28. фебруара 1939. године ■

••• **према** сазнањима научника 10.000 година пре наше ере на Земљи је живело око 12 милиона људи ■

••• **Кинези** су измислили два најчувенија италијанска јела, тестенину и сладолед, а рецепте су донели италијански трговци ■

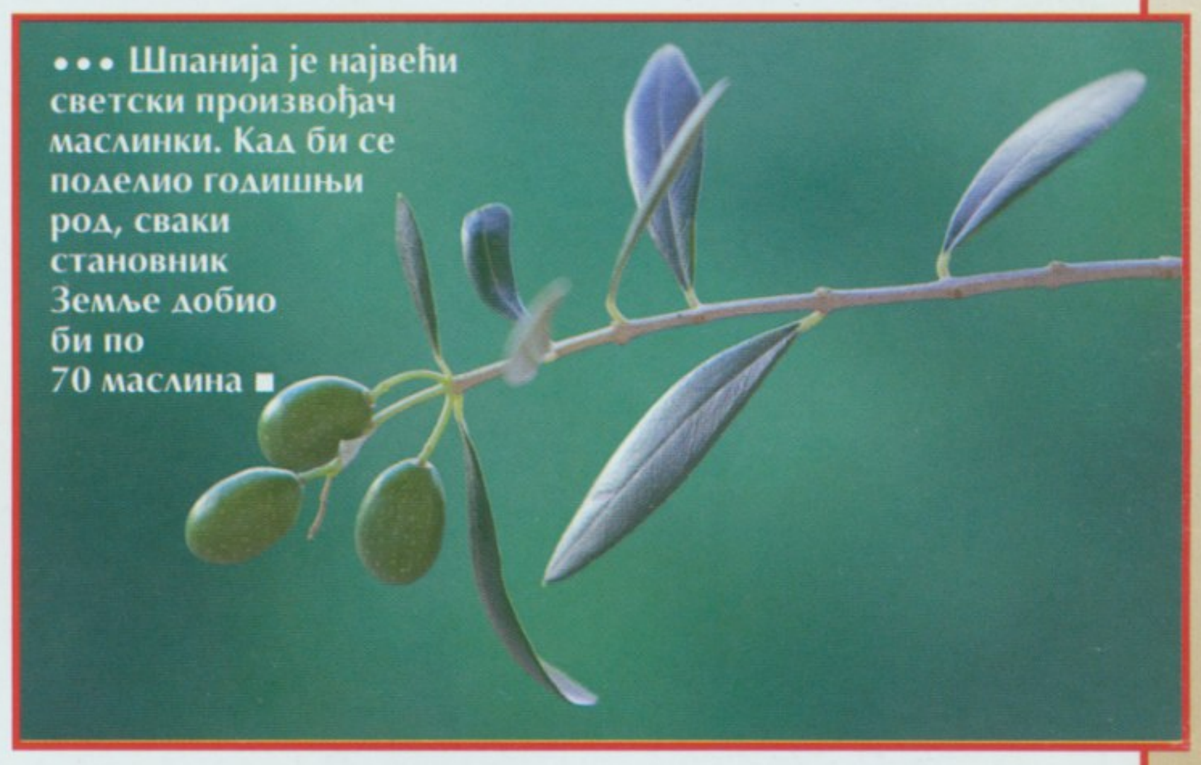

••• Шпанија је највећи светски произвођач маслинки. Кад би се поделио годишњи род, сваки становник Земље добио би по 70 маслина ■

••• **колевка** највећих вера, хришћанства, ислама, јудаизма, хиндуизма, будизма и сикизма, тло је азијског континента ■

••• **сви** близанци у Нигерији, и девојчице и дечаци, добијају иста имена. Првороћени близанац зове се Таиво а другороћени Кехинде ■

••• **на једног** становника Новог Зеланда долази 20 оваца, а ови папкари имају право и да користе путеве ■

••• **трећина** становништва на нашој планети млађа је од петнаест година ■

••• **аеродром** у Чикагу најпрометнија је ваздушна лука не само у Сједињеним Америчким Државама већ и у свету. Сваких 40 секунди с неке од писта полети или слети један авион ■

••• **више** од 500 врста грожђа гаји се на обалама Црног мора у Грузији ■

DIK BROWNE ХОГАР СТРАШНИ

©2007 by King Features Syndicate, Inc.

World rights reserved.

ПЕТРОВАРАДИН ИЛИ ГИБРАЛТАР НА ДУНАВУ

ТВРЂАВА КОЈУ СУ САЧУВАЛЕ МАЧКЕ

Песник с ових простора певао је, својевремено, да „где год нађеш згодно место ту дрво посади". Много, ама баш много, пре његовог „змајевања" на хридини Фрушке горе, тик изнад десне обале Дунава, у време које зовемо праисторија, човек је – трагајући за згодним местом – управо овде посадио своју прву настамбу. Археолози веле да су наши преци из палеолита, негде у раздобљу између 19.000 и 15.000 година пре наше ере, решили да напусте пећину, као дотад сигурно уточиште, и сместе се на Петроварадинској стени. Толико о трајању насеља на месту где се већ вековима кочопери једна од највећих и најочуванијих тврђава не само у Европи.

А оваква каква је данас, Петроварадинска тврђава крунила је нешто преко 90 година, од 1692. до 1780. Наравно, с дужим или краћим прекидима, зависно од потреба и новца, а све уз брижно надгледање многих владара и војсковођа. И, разумљиво, градитеља који су свој (проверени) камени рукопис већ оставили широм Европе, а овде ударили коначни печат свом умећу.

Ко зна да ли би та свеопшта брига оставила овако упечатљив траг да се у целу причу нису умешале – мачке. По легенди, оне су узиђиване у најважније делове утврде како би тврдиња одолела и времену и људима пошто, је л', мачка има девет живота. Предање се преносило и стрелама и артиљеријским хицима, а неку врсту потврде налазило је и у каменом рељефу мачје главе који се данас чува у Музеју града Новог Сада. Да то није била тек успутна прича, попут оне „трла баба лан да јој прође дан", посведочили су и радници који су после Другог светског рата обнављали оштећени део утврде. Они су, по сопственом (шапутавом) казивању, на многим местима нашли мумифицирана тела мачака која су се, чим би их додирнули, претварала у прах.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
23. 2. 2007.

Да бисмо дугу и богату повест Гибралтара на Дунаву, како од давнина многи зову Петроварадинску тврђаву, сместили у један новински текст, можда је понајбоље исписати је део по део, циглу на циглу, уосталом како је и настајала.

Пре тврђаве

Истраживањем остатака насеља из млађег бронзаног доба (3000 година пре наше ере), археолози су на овом месту нашли и бедеме ојачане колцем и

Петроварадин је добио грб одлуком бечког Ратног већа 6. октобра 1751. године.

палисадама који на недвосмислен начин сведоче да је овде и тада била војна утврда, да се човек бранио од човека. И да су се с оне стране бедема смењивале различите културе.

Тако је сто година пре Христа овај крај припадао Келтима, а онда су Римљани границу свог царства проширили до мутног Дунава и изградили низ утврђења повезаних у одбрамбени систем назван Римски подунавски лимес. Једна од утврда био је и Кузум (Cusum) изграђен на месту где се данас налази тврђава. Скити скитају около-наоколо, Хуни се мувају на све стране, шуњају се Источни Готи и Гепиди које гањају Авари, а њих Бугари са све царем Самуилом. Ни Византија није одолела изазову да своје копље пободе на хридину изнад Дунава. Историја помиње и потомке несталог племена Хазара.

Тешко да иде на свом дугом путу Дунав уме тако љубоморно да се узјогуни као испод овог величанственог споменика људског умећа, али и да с уважавањем дозволи да се обриси његових бастиона и кула самозадовољно лицкају у његовом воденом огледалу

Важан датум у повести Петроварадина свакако је 1235. година кад је ту угарски краљ Бела IV населио монахе цистерците из француске покрајине Шампање. Важан зато што су они око манастира подигли (праву) тврђаву. Неки списи говоре да је у последњој четвртини 15. столећа власник тврђаве био и Родриго Борџија, потоњи папа Александар VI. Поуздано је, пак, да су потом Турци, сабљама и ханџарима исписујући сами себи позивницу за бечки валцер много пре рођења оца и синова Штраус, Петроварадин прогласили за своју касабу верујући да је она „кључ за Будим". И онда је, уз варакање ратне среће, кључ прелазио из руке у руку, од Турака Аустријанцима и обратно, и тако неколико пута. Све до 1692. године када, одлуком Дворског ратног савета у Бечу, почиње градња будуће највеће тврђаве у Аустријској царевини. Принц Крој је 18. октобра 1692. године, по налогу цара Леополда I, повељу с одлуком о градњи похранио на месту бастиона светог Леополда, првог објекта изграђеног у склопу Петроварадинске тврђаве. Данас је непознато где се тачно налази тај драгоцени документ.

Градитељи

Повест често уме да буде сурово неправедна. Јер, мало ко ће застати у одговору на питање ко је градитељ Петроварадинске тврђаве. Највећи део ће, готово хорски, одговорити да је то маркиз Себастијан Вобан (1633–1707), француски војсковођа, архитекта и писац из времена Луја IV. Да, али он никад није ни крочио на ове просторе, а не да је с планом у рукама ходао над таласима Дунава!

У Европи тог доба Вобан је уважаван као најумешнији архитекта по чијем систему је изграђен низ значајних тврђава. Јер, средином 17. столећа почиње да преовладава ватрено оружје, нарочито артиљерија, те се у Западној Европи мења начин изградње тврђава. Смањује се висина кула и бедема, а повећава дебљина и површина саме утврде. Граде се бастиони с више прелома, за унакрсну ватру, испред грудобрана и бедема. А Петроварадин је био намеран да буде значајан бедем непријатељу и онда је, што да не, преузета идеја некога ко се у томе већ опробао и доказао. И тако је Вобан стигао, али и остао, овде.

Први план Петроварадина, пак, урадио је инжењерски пуковник Кајзерсфелд, док је други нацрт умеће географа и путописца, италијанског грофа Марсилија. Почетне радове изводио је војни градитељ Вамберг, после њега стиже Гисенбир, за њим Доксат, Манет и Шредер. Градњу су надзирали принц Еуген Савојски, гроф Карафа и, на крају, престолонаследник, будући цар Јосиф II који су – сваки за своје време – рачуне морали да полажу аустријским владарима: Леополду I, Јосифу I, Карлу IV и Марији Терезији.

Лепо, али шта је било с хиљадама оних безимених који су све те силне идеје, планове и наређења морали да спроведу у дело? Већи део радне снаге чинили су кметови с оближњих имања, војници (углавном припадници српске милиције), затвореници, ратни заробљеници и најамници. Рад је био толико тежак да је за време градње страдало мноштво људи. Неки штури подаци казују да их је, посебно у последњој етапи градње, дневно умирало између 50 и 70, те не чуди ни клетва дотекла из тог времена: „О, јуначе, дабогда ти душа Варадин градила!"

Уз то, преко потребан материјал довожен је рђавим друмовима и набујалим водама чак из далеке Штајерске, из Срема, Славоније и северне Угарске. Све је било подређено подизању камене заштите која ће бечком двору, бар што се тиче опасности по Царство с те стране, омогућити да се безбрижно диви лепоти и грациозности липицанера из своје богате ергеле. Јер, почетком 19. века Петроварадин је – са својих 4000 војника у касарнама, барутанама препуним муниције и са 400 топова различитог калибра – постао најбезбеднија тврђава Царства.

Снег у августу

Да ли је 5. августа 1716. године снег заиста покрио брег или је то само једна од мноштва легенди које би

Јан ван Хухтенбург: „Битка код Петроварадина" (1717). Иначе, овај холандски сликар био је у служби Еугена Савојског, по чијим упутствима је насликао десет његових битака на европским бојиштима.

ПЕТРОВАРАДИН ИЛИ ГИБРАЛТАР НА ДУНАВУ

да у редове победника као саборца сврстају за морал ратника тада важну „вишу силу”? Прича вели да је, тек што је почела градња тврђаве, пред њу банула огромна турска војска с око 150.000 бојовника. У гарнизону је од страха дрхтурило 8000 солдата. И онда је, с близу 70.000 војника, својима у помоћ притекао Еуген Савојски.

Предање казује да је, пред саму битку, прослављени војсковођа убедио своје трупе да му је у сан дошла Богородица и да му је поверила да ће сигурно победити. Битка на обронцима Фрушке горе, између Сремских Карловаца и Петроварадина, почела је у 7 изјутра, кад је – на изненађење свих, поготово лако обучених турских трупа – пао снег. Четири сата касније Турци су потучени до ногу, чак је страдао и њихов заповедник, везир Дамид Али-паша.

У част победе, на Текијама, једном од кључних места боја, Еуген Савојски је цркви иначе посвећеној Снежној Госпи поклонио икону Богородице, ону исту која је за време боја висила у његовом шатору. Још ваља рећи да се и данас, уочи 5. августа, око цркве приређују

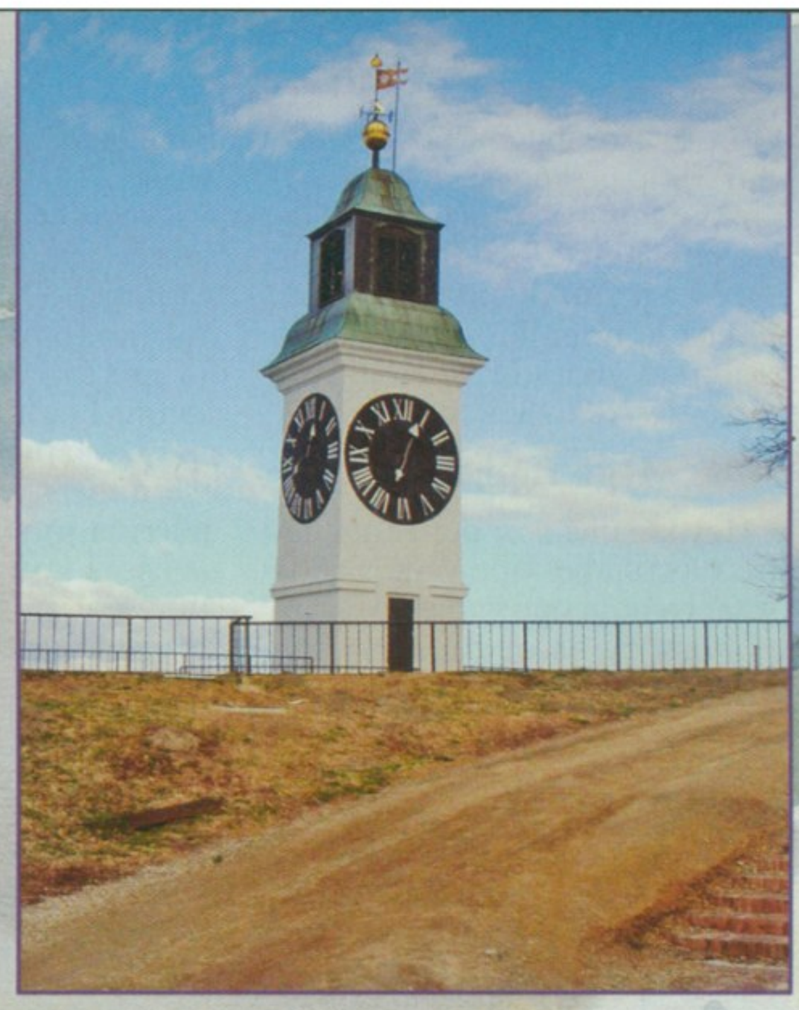

Торањ са сатом, надалеко препознатљив симбол Петроварадина.

Једна од две висеће осматрачнице, имитација средњовековних кула на замковима.

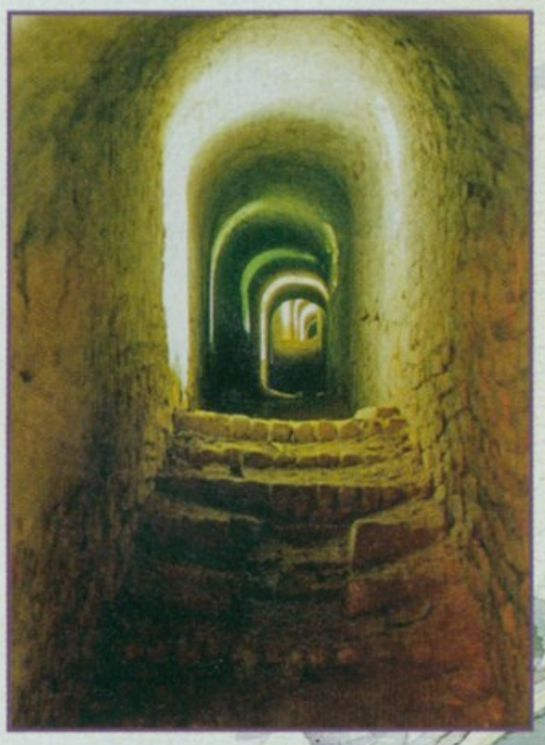

Подземни ходници измрежили су четири спрата у дужини већој од 16 километара.

Илустровала
Силва
Вујовић

У Официрском павиљону приређивани су балови, пријеми и церемонијали аустријским царевима. Данас је отмени ресторан.

Капија Леополда Баденског кроз коју се из Подграђа улази у Горњу тврђаву.

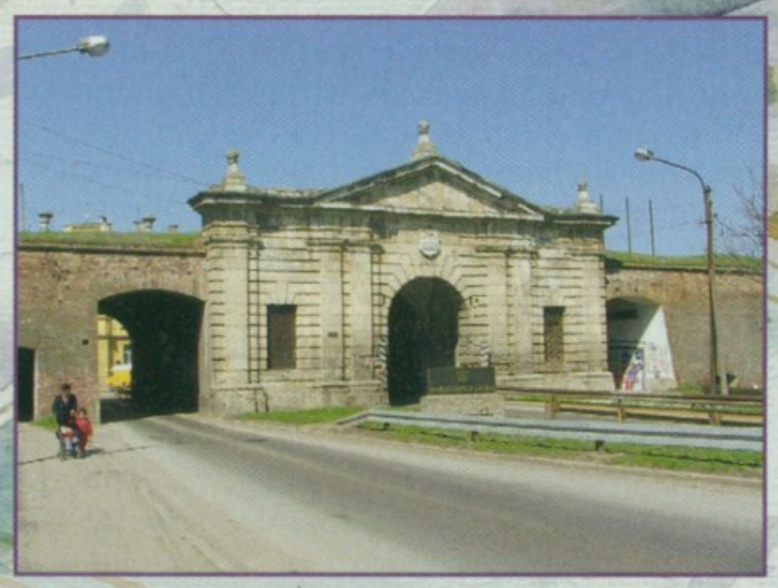

Београдска капија, један од највеличанственијих сачуваних објеката у Подграђу, сграђена је 1753. године.

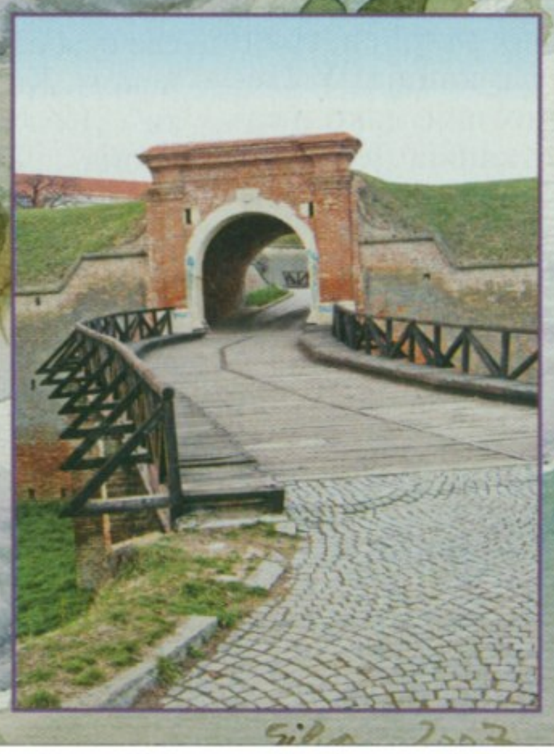

Капија цара Карла VI, оца царице Марије Терезије, имала је, попут многих, висећи мост на улазу.

ПЕТРОВАРАДИН ИЛИ ГИБРАЛТАР НА ДУНАВУ

литија и процесије у којима учествују и православци, и римокатолици и протестанти јер су се у њој, својевремено, налазила три олтара, по један за сваку од поменутих вероисповести. Занимљиво је, такође, да се и данас на једном од кубета заједно налазе крст и полумесец, симбол да је ова богомоља некада припадала и муслиманима.

Групу младих заљубљеника у Петроварадинску тврђаву и њену повест, који већ неколико година покушавају да одгонетну бар неке од многих овдашњих тајни, заинтригирала је легенда о снегу 5. августа. Прво су, две године заредом, 2005. и 2006, тог дана на самој тврђави, сасвим ненадано доживели велико невреме праћено силном олујом и јаком кишом. Прошле године чак нису могли да виде ни стубове оближњег моста Слободе. Онда су се повезали с Владимиром Јанковићем, професором историје метеорологије на Универзитету у Манчестеру и сарадником светски признатог ТВ канала „Дискавери". Он им је, на основу енглеских архива, потврдио да је те 1716. године у Европи владала изузетно јака зима и да су људи масовно бежали према југу.

Бастиони, шанчеви, капије...

На 112 хектара, односно 112.000 квадратних метара, угнездила се Петроварадинска тврђава, на три пута већем простору него што је, нешто јужнија, Београдска. А на њој километри утврда, шанчева и свакојаких здања неопходних да би живот у њој текао без претеране бојазни за сигурност. Уосталом, зато је и грађена да јој чак ни разорни земљотрес из 1726. није превише наудио, а војске су је махом заобилазиле у великом луку.

Бастиони, једно од главних обележја тврђаве и умногоме новина за време градње, заправо су бедеми с више такозваних прелома који омогућавају унакрсну ватру испред јаких грудобрана, а све да би учинак непријатељске артиљерије смањили на најмању могућу меру. Први који је овде подигнут носи име аустријског цара Леополда I Хабзбуршког (1657–1705), ту је и бастион светог Луја, односно маркгрофа и војсковође Лудвига Баденског (1655–1707) који је 1691. године коначно истерао Турке из Петроварадина. Потом се подиже

Маркиз Себастијан Вобан никад није видео Петроварадинску тврђаву.

Италијански гроф Алојзије Фердинандо Луиђи Марсили најзаслужнији је за почетак радова на тврђави.

бастион светог Јосифа, по аустријском цару Јосифу I, те онај назван по папи Инокентију IV. Наравно да је незамисливо да неки од бастиона не носи име царице Марије Терезије која, истина, ту никад није била, али су њене заповести омогућавале даљу градњу тврђаве, док је бастион Хорнверк највећи и најистуренији полигон на Петроварадину. Своју улогу у одбрани од могућег напада имали су и бастиони светог Игнација и светог Ернеста. Важан је био и такозвани Провијантски бастион који је посади обезбеђивао опскрбу.

Свака тврђава која би да верује да је неосвојива незамислива је без шанчева. А овде их има готово на све стране. Од оних дубоких, земљаних, који су били (не)савладива замка за непријатеља, до водених у подграђу тврђаве који нису мамили ни најбоље пливаче.

Да би се ушло (и изашло) у један озбиљно утврђен град, неопходне су и капије. У Петроварадину их није лако и само побројати: капија Леополда Баденског, Дворска капија, капија цара Карла VI, Молинаријева капија (по барону који је дуго био командант тврђаве), Каменичка капија, капије шанчева и бедема, капија Хорнверк, Споредна капија, Комуникациона капија, Водена капија, Провијантска капија, Београдска капија, Нова капија...

План Петроварадина из 1768. године.

Ту су, наравно, и касарне. Пре свега, она која чини препознатљивом силуету Петроварадина – Дуга касарна, данас хотел „Варадин". У Једноставној касарни сада је Историјски архив Новог Сада. А Топовњача, Арсенал или Мамулина касарна – како је све називана, свакако је најзначајнија једноспратна зграда с мансардом, где се угнездио Музеј града Новог Сада. У некадашњој касарни Хорнверк данас се школују будући уметници, а у Подграђу се налазила и Стара касарна... Наредбом цара Јосифа II од 6. јула 1786. године, фрањевачки самостан претворен је у војну болницу која и данас служи за исте потребе...

Важан део у животу тврђаве несумњиво су били и бројни магацини за муницију, барутане, бунари неопходни у времену могуће опсаде, две висеће осматрачнице на испустима бастиона, штале за коње... Али и Парадни плац на коме се вршила смотра посаде, дочекивали важни гости и прослављали важни датуми...

Неправедно би било прескочити Официрски павиљон, Подофицирску мензу, те Изоловани павиљон који је највишим гостима понајвећма служио за одмор и разоноду. Ни у крчмама се није оскудевало и све су, без изузетка, биле „Код" неког: „Код звезде", „Код јагњета", „Код зеленог дрвета", „Код слона", „Код јелена", „Код дивљег човека", „Код црног орла", „Код црног котла", „Код црног медведа"...

Километри под земљом

Откад је света и века подземље је сматрано својеврсном скривницом, уточиштем које нуди поуздану заштиту свима који нису ради, или спремни, да стварі решавају лицем у лице. Градитељи Петроварадина знали су да може да се деси да непријатељ некако ипак успе да продре у тврђаву и решили су да изграде подземне ходнике и галерије, прави мали подземни град.

И пуних једанаест година, од 1765. до 1776, око 400 минера – предвођених аустријским инжењерским мајором Алфредом Шредером – градило је такозвани противминski систем или сплет подземних ходника и галерија. Циљ је био да се посада што успешније супротстави непријатељу који је, не дај боже, уз помоћ мина успео да продре у тврђаву. За ту сврху је, на четири спрата, прокопано нешто више од 16.000 метара ходника, односно галерија одређених намена. Свака галерија имала је ознаку за положај (I–IV), број ходника (1–527), намену и име углавном добијено по неком од аустријских царева или племића. Кад су радови завршени (коначно 1783), овај систем био је трећи по величини у Европи, одмах иза тврђава Луксембург (23 километра) и Јосефов (45 километара) у данашњој Чешкој.

У подземљу тврђаве, где је прокопан и велики бунар пречника 3,5 а дубине 39 метара, сместило се и 12.000 пушкарница као и 155 отвора за дејство артиљеријском ватром. Уза све то, унутра је могло да се нагура око 6000 војника. Тешко оном ко би успео да се пробије с ову страну зидина утврде. То је, уосталом, и испробано 21. маја 1768. године кад је градитеље посетио престолонаследник, будући цар Јосиф II. А да је проба била више него успешна говори и податак да је тада, прекоредно, мајор Шредер унапређен у чин генерала.

Еуīен Савојски, војсковођа који је умео и корисно да сања.

Данас радозналци, под одговарајућим осветљењем и с пригодним мапама, могу да прошетају километар и по дугачким ходницима испод саме Горње тврђаве. Остали ходници и галерије нису осветљени, али је права пустоловина провући се кроз бар део њих. Кад угасиш батеријску лампу и зауставиш дисање, једино чујеш откуцаје сопственог срца. И онда тешиш самог себе да то није од страха, него од напорног кривудања и сагињања тамо-амо. Али, вреди...

На крају ваља напоменути да је у целом подземљу обезбеђена вентилација, да је стална температура у свим просторијама 12 степени Целзијуса, да је махом озидано врућим кречом, песком и циглом, али и да постоје незидани ходници и галерије, оно ако непријатељ успе да се увуче у њих па да се онда лакше сруше и затвори опасан пролаз.

Торањ са сатом

Грађанима Новог Сада, с друге стране реке, сат одавно није неопходан. Увек могу да баце поглед према Петроварадину, односно бастиону Лудвига Баденског. Посебно зато што велика казаљка показује сате, а мала минуте. То је учињено да би „и лађари и Мађари" из даљине видели које је доба дана. У пун сат се смењивала стража, па минути и нису били тако важни а у време кад га је царица Марија – почетком 18. века – поклонила Петроварадину никоме се није претерано журило.

Мада је стара кула порушена половином 18. столећа кад је подигнута ова садашња, громазни сатни механизам остао је исти. Пречник сатних кругова је око 2,5 метара, а у самом сату налазе се три кугле (76 килограма) и шеталица. Навија се сваког дана ручно и за то је дуго, све донедавно, био задужен Лајош Лукач. Бројчаник се налази на све четири стране барокног торња, а бројеви су исписани римским цифрама, као што је обичај на свим хришћанским црквама. На јабуци торња је ветроказ с компасом који показује стране света, а његова застава на јарболу нема копље него – срце.

Занимљиво је да овај сат, иначе симбол Петроварадинске тврђаве, зову и „пијани сат". Није да је баш склон пићу, већ му се не жури кад је хладно а тутњи кад је врућина. Не зна се да ли су се ранији становници Петроварадина на то жалили, али се зна да су током 18. столећа морали, сви одреда, да плаћају сатарину, без обзира на то што су се многи клели да они сами, и без њега, знају колико је сати.

Овде, онде, туда, свуда...

Тако дуга повест о тврђави је, разумљиво, украшена којекаквим причама и легендама.

Прво ваља рећи да су у њен састав улазили и Подграђе, и Ратно острво и Мостобран.

Подграђе, својевремено познато као Водени град, било је стамбено насеље окружено тестерастим опкопом. Унутар њега биле су подигнуте штапске зграде, касарне, војни павиљони, стамбене куће, административна здања, инжењеријска дирекција, велика војна пекара, стоваришта оружја и казамати.

Иако никад није била у Петроварадину, царица Марија Терезија царски је бринула о његовој изградњи.

Ратно острво с утврдом дуго је било важан део одбрамбеног ланца, све док га набујали Дунав – вероватно љубоморан на утврђење на својој десној обали – није преплавио.

Мостобран је још од 1694, две године након почетка првих радова на тврђави, био саставни део њеног одбрамбеног система. Било је то утврђење с бедемима и капијама звездастог облика које је служило као заштита (понтонског) моста који је спајао леву и десну обалу Дунава и из ког је касније настала такозвана Српска варош, потоњи Нови Сад. Прича вели да се њиме прелазило само од пролећа до јесени и да је пред зиму расклапан и чуван у зимовнику. Новосађани и Петроварадинци били су ослобођени плаћања мостарине, а други су се сналазили како који, с обзиром на то да је плаћања било ослобођено само оно што је ношено у рукама и на леђима, па су то неки домишљати Фрушкогорци користили носећи између себе буренце вина.

И легенде су саставни део историје сваке озбиљне вароши. Тако се на Петроварадину одавно трага за скривеним благом о чему, поред осталог, сведоче и стотине метара развађених цигли у подземљу које је, бар тако они мисле, својевремено могло да служи и као поуздана банка. Јер, не треба изгубити из вида да је управо овде, пред опасношћу од Наполеона, бечки двор склонио све што је мислио да је вредно, па, је л', можда нису све покупили. Уз то, и Турци су одавде бежали главом без обзира и нису стизали, спасавајући чалму, да понесу све што су претходно попљачкали.

Овде се, бар у легенди, настанила и „ала која је војника заклала", она права, огромна. И дуго се она, углавном подземљем, башкарила све док на видело није испливала прича да је то, у време Краљевине Југославије, измислио неки подофицир из Црне Горе који је у свађи убио свог земљака. Плашећи се крвне освете, сложио је причу да је убијени ухапшен грешком и затворен у подземље тврђаве. Е, ту је онда нека неман, права ала, себи приредила пристојну гозбу.

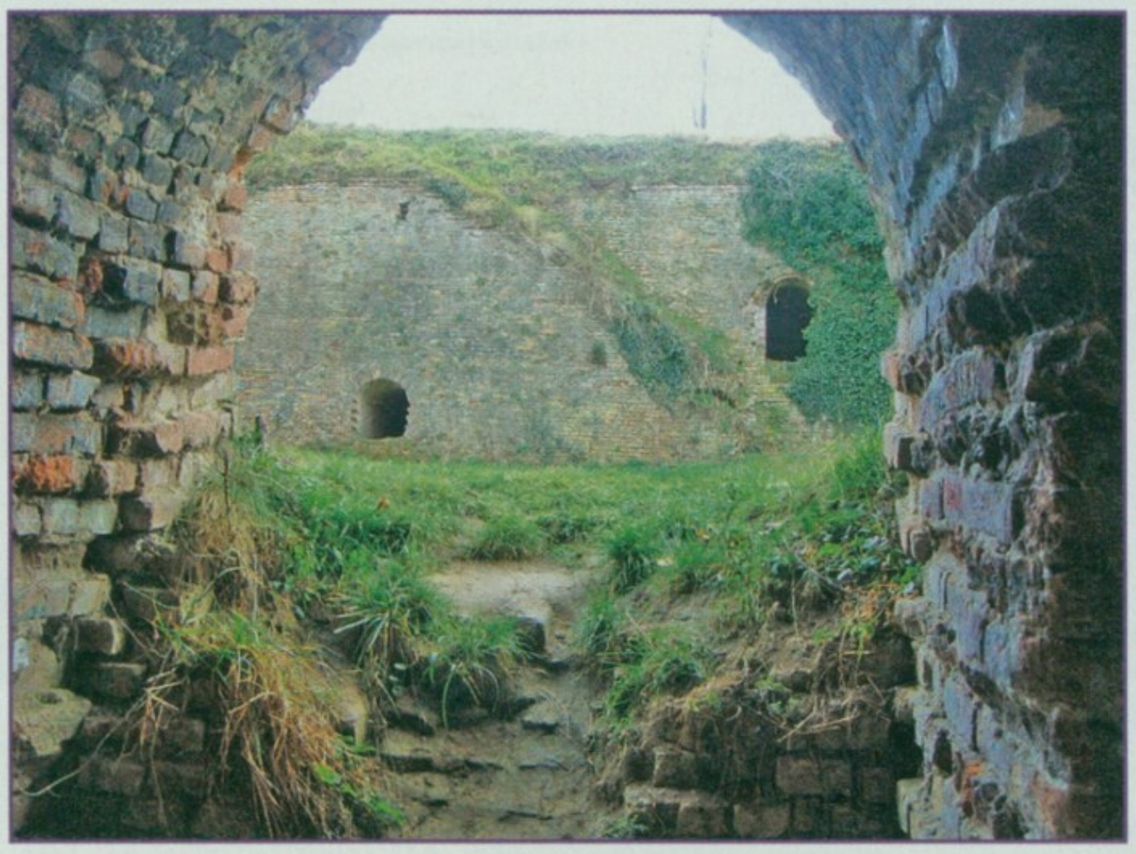

Поīлед из īодземља на део бастиона званоī īо īапи Инокентију IV.

Срећом, данас тврђавом, али и делом њеног подземног лавиринта, царују уметници смештени у четрдесетак атељеа, а средином јула стижу млади из доброг дела света да би уживали на Егзиту, већ годинама највећем музичком фестивалу у југоисточној Европи.

Можда се, на крају, све дуговеке приче умотане у којекакве историјске оквире и завршавају музиком, само је важно да она, музика, уме да се чује ■

Петар Милатовић

Снимио **Ненад Сегуљев**

ПЕТ МИНУТА ДО АПОКАЛИПСЕ

БЕС МАЧИЋЕ

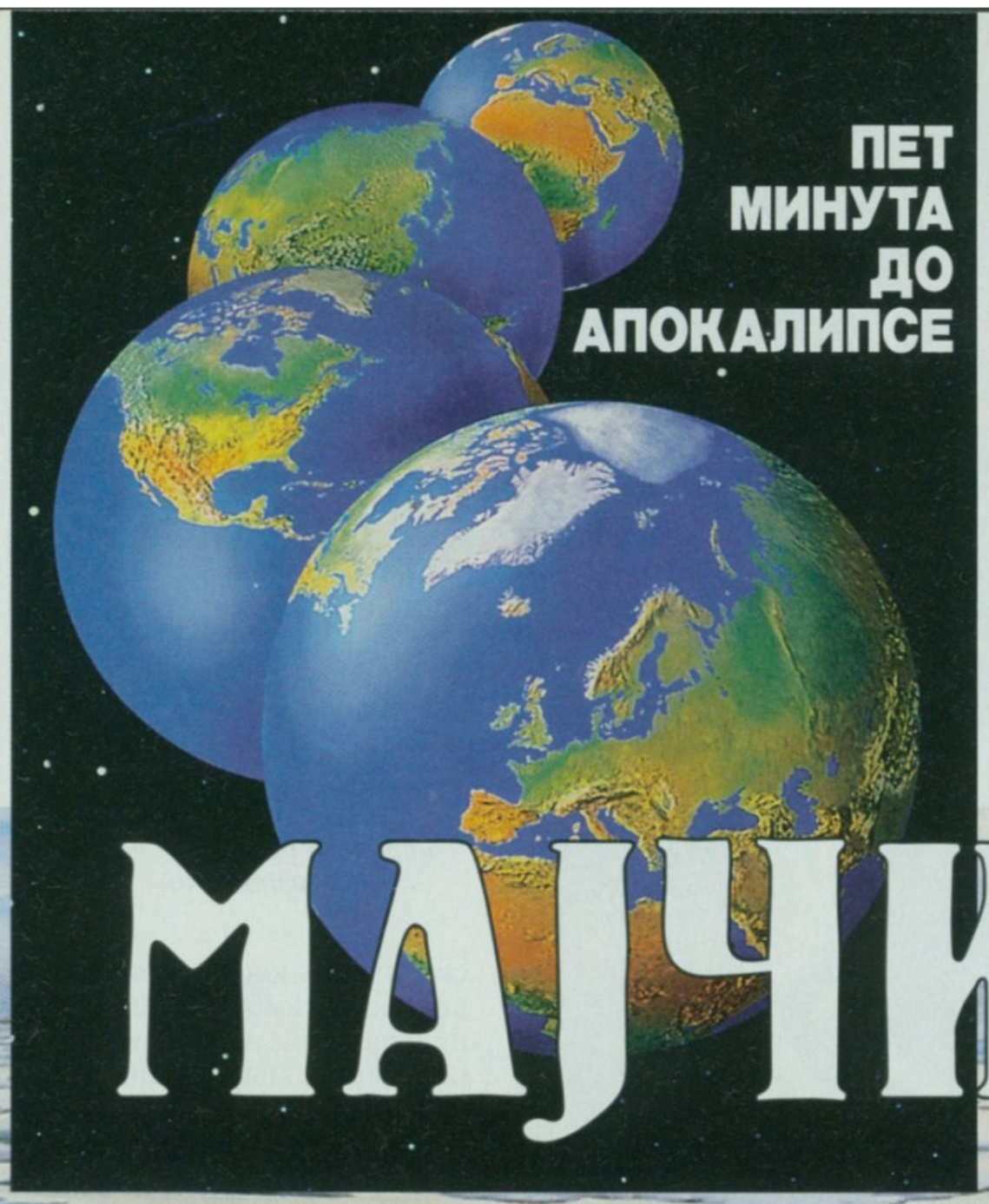

Лед се топи, мора расту, копна се померају и тону изазивајући разорне земљотресе и цунамије, вулкани прште... За 10 одсто природних катастрофа објашњења нема, за остало криви су људи, владе и моћна предузећа што за љубав новца и политике загађују планету

Да ће клима на планети 2007. бити топлија за 1,6° С јавили су нам првих дана ове године. А последња вест геолога која је веома одјекнула у свету стигла је крајем претходне 2006. са истока Африке у близини Црвеног мора: отворила се земља рањена тектонским померањем средњоокеанског гребена који полуострво Арабију удаљава од афричког континента – вештачки сателити открили су и снимили пукотину од добрих осам метара на потесу од 60 километара који иде од Етиопије до Црвеног мора. Није примећена раније зато што је тај део света слабо настањен.

Овај случај један је од многих који потресају Земљину кору. Последњих месеци изненада су се пробудили неки веома опасни вулкани као што су Сент Хеленс у Сједињеним Америчким Државама и Мерапи у Индонезији. Постоји ли нека веза између свих ових појава? У каквој су вези најновији геолошки немири с дивовским земљотресом који је пре две године изазвао трагични плимски талас цунами?

Одавно је познато да се лед топи и да мора и океани расту под утицајем гасова с дејством стаклене баште и осталог смећа којим човек веома дуго и све упорније рањава природу, а услед чега се догађају и велика померања копнених маса уз експлозије вулкана и снажне потресе тла.

Земљотреси потпаљују вулкане

Разуме се да неке геолошке појаве као што су цунами из 2004. године или пукотина у Африци немају никакве везе с било каквим човековим делатностима. То су само по-

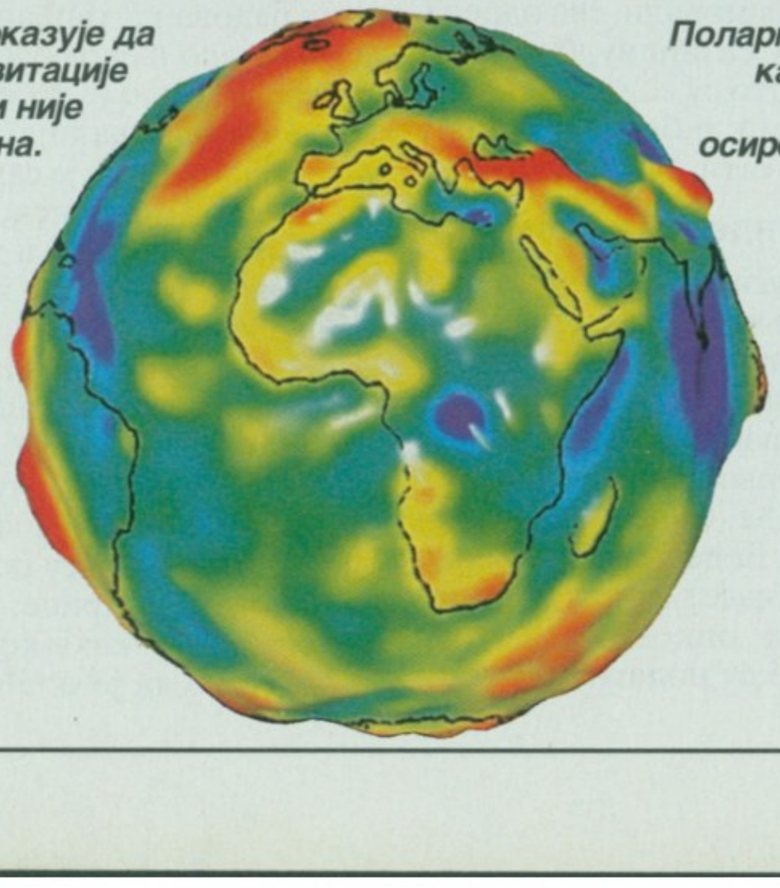

Цртеж показује да сила гравитације на Земљи није константна.

Поларни медвед као збуњен на ледом осиромашеном Арктику.

следице померања Земљине коре започетих пре доста милиона година. Геофизичари, с друге стране, одлично знају да је Земља огроман, јединствен организам, па многе појаве које на први поглед не зависе једне од других имају заједничку полазну тачку.

Понеки земљотрес је, рецимо, у стању да на Земљиној кори створи притисак због чега ће, после мање или више година и на сасвим различитим местима, доћи до нових земљотреса и вулканских ерупција.

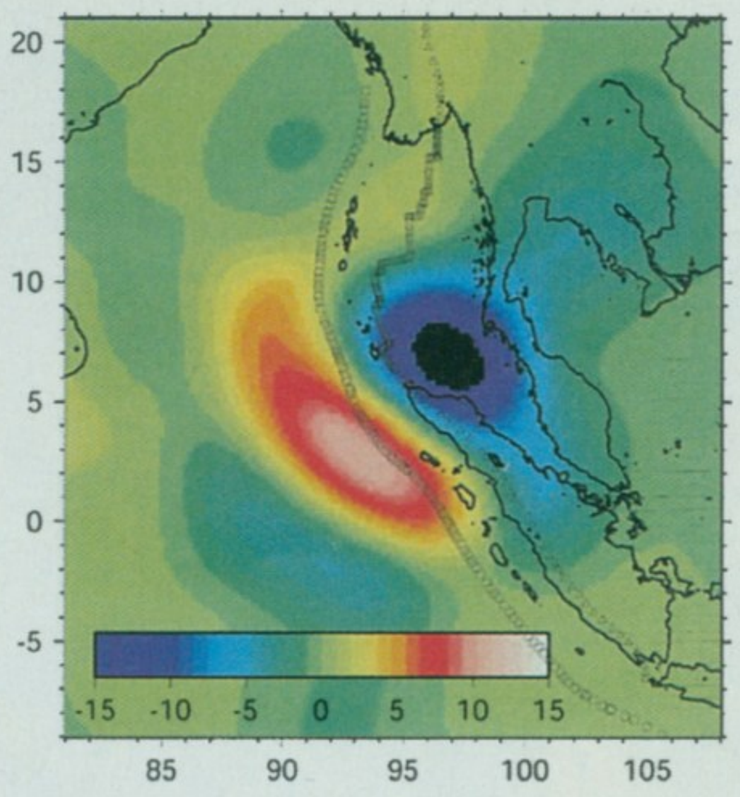

На сателитском снимку виде се повећања (црвено) и смањења (плаво) гравитационе силе проузрокована земљотресима на Суматри и Андаману.

ЗЕМЉЕ

Претпоставља се да је недавна експлозија вулкана Сент Хеленс у САД тесно повезана с претходним сеизмичким потресима у Тихом океану. Као што је и земљотрес из 2004. године, онај који је покренуо огроман цунами, недавно потпалио вулкан Мерапи у Индонезији.

Геолози се, зато, труде да разјасне понашање целог „организма". Сваки земљотрес мења изглед Земљине коре и, да би се предвидели следећи потреси, потребно је на уму имати све њене деформације. Земља ради као јединствен систем, па научници желе да сазнају распоред појединачних земљотреса како у области где се дешавају тако и на целој планети.

Прерасподела тежине и притиска

Да ли је могуће да је човек ударио у саму срж тако великог организма какав је Земља? Јесте, кажу вулканолози. И не ради се само о загревању магме услед гасова с дејством стаклене баште, већ о озбиљној чињеници која може да се претвори у праву катастрофу, да се услед глобалног раста температуре топе глечери и драматично смањује количина леда на половима.

А то доводи до прерасподеле тежине на целој Земљи: један кубни метар леда тежак је нешто мање од 0,9 тона, а кубни метар воде тежи једну тону. Мора и ледници врше огромне притиске на Земљину кору, а промене тих притисака, услед топљења леда, проузрокују земљотресе и вулканске ерупције.

Овакве тврдње темеље се на ономе што се зна о геолошкој прошлости планете на којој живимо. Она је током последња два милиона година проживела низ ледених доба дугих по око 100.000 година и испрекиданих кратким „после леденим" раздобљима од по око 10.000 година кад су температуре биле сличне данашњим. И током седам постледених времена за последњих 650.000 година ерупције вулкана и земљотреси постали су и чешћи и снажнији.

За време последњег леденог доба завршеног пре око 10.000 година, на пример, ниво мора и океана био је нижи за 130 метара, а добар део Европе лежао је испод два километра дебелог леда. Кад се лед истопио, водена маса сручила се с копна у море. И ту је, између осталог, већи притисак воде продубио подморске провалије због чега је дошло до великог броја цунамија. Такав је пре осам хиљада година био 20 метара висок плимски талас у мору на пучини Норвешке који се обрушио на обале те земље, Шкотске и Гренланда.

Буђење угашених вулкана

Притисак леда и воде утиче и на магматска жаришта вулкана. Први је то крајем седамдесетих година прошлог века уочио аустралијски геолог Џон Чепел пронашавши трагове снажног рада вулкана који су одговарали после леденим добима када су се масе леда смањивале а ниво океана растао. Пре око 10.000 година полудели су вулкани на Исланду јер су глечери, топећи се, смањивали терет који је притискао магматска жаришта. Слично се догодило и у Каскејд Рејнџу, чији је један од вулкана и Сент Хеленс, у САД, затим у Андима и Средоземљу.

Садашње подизање површине мора изазвано општим загревањем, а до 2100. године предвиђа се неких 88 центиметара, ситница је у поређењу с оним која су се догађала на крајевима ледених доба. Али, свеједно би могло да пробуди вулкане који изгледају као да су угашени – и далеко мање количине воде изазивале су ерупције с трагичним последицама. Осим тога, и велики број од 600 активних вулкана уздиже се у близини обала, места посебно осетљивих на пораст воде.

Слична прича важи и за земљотресе. Године 2004. двоје научника је у одговарајућем истраживању довело у везу земљотрес магнитуде 7,2 по Рихтеровој скали који се догодио 1971. године на југозападу Аљаске с делимичним топљењем услед општег загревања: лед се топио, вода је истицала,

Вулкан Мерапи на острву Јави јуна 2006. године. Он свакога часа може поново да груне.

Пукотина на улици у Клатену, у Индонезији, где је земљотрес усмртио 6234 особе.

Мапа показује тачке на Земљи најосетљивије на садашње промене климе и топљење леда.

олакшана Земљина површина се подигла и дошло је до снажног померања тла. Сличне појаве увек могу да се десе тамо где ледници покривају активне раседе: на Хималајима, Алпима и Андима.

Скандинавија израња, Крит тоне

Други значајан пример јесте нестајање леда дебелог два километра који је пре 18.000 година покривао север Русије и Скандинавије. Ову област, са све лакшим теретом леда који се непрекидно топи, Земљин омотач гура подижући је, као да је сплав, брзином од једног центиметра годишње. Све то траје и данас и у том крају изазива земљотресе чије се дејство, услед суделовања геофизичких сила, осећа и на острвима Средоземног мора: док се Скандинавија уздиже, Крит тоне сваке године за неколико милиметара.

И на Гренланду се лед топи, вода из њега отиче и копно постаје лакше, па се очекује да почне да израња и подстиче земљотресе који би одронъавали седименте наталожене у приобаљу доводећи до дивовских плимских таласа. Слична опасност прети и западном делу Антарктика где је лед такође почео да се топи. Предвиђа се и да ће, услед подизања површине мора, учестати подморски одрони, земљотреси и плимски таласи и на ободима свих континената, тамо где је дно мање стабилно, пре свега у Карибима, на источној обали САД и у океану код Калифорније.

И од овог има горе: уколико се загревање планете настави дуже од једног века, доћи ће до испаравања великих количина метана које су сада заробљене на океанском дну као и до подморских земљотреса. А, како је метан гас с дејством стаклене баште, температура планете Земље још ће више расти и ето нас у зачараном кругу!

Прижељкивање таме

Научници говоре о једном спасоносном леку који, као и већина других, једно лечи, друго квари: то је могућност да снажна вулканска активност ослободи велике количине дима који би створио облаке као заштиту од Сунчевих зрака и површину Земље охладио за неколико степени. Тако нешто догађа се у просеку сваких 50 година.

Ерупција вулкана Тамборе у Индонезији 1815. године убила је око 90.000 људи и обавила Земљу облаком густог дима који је потрајао око пет година. Температура се спустила за 3° С, а чувени енглески песник Бајрон написао је тада песму „Тама„ („Darkness"). Само, човечанство не би смело да гаји наду да ће га спасти тако ризичан прст судбине.

Уколико се и даље не буде поштовао Протокол из Кјота за зауздавање свих изазивача општег загревања и тровања атмосфере штетним гасовима и фосилним горивом као што су угаљ, нафта и њени деривати, температура планете повећаће се до 2100. године и до 5,6° С. Сједињене Америчке Државе овај протокол нису ни потписале, а земље које јесу слабо га се придржавају.

Ако неко мисли да је температура виша за тричавих пет и нешто степени ситница, ваља га подсетити да се од 1861. године до данас просечна годишња температура попела за 0,6° С што је било сасвим довољно да се на Земљи ледене површине толико истопе да се то види голим оком, а пустиње знатно повећају и зацаре тамо где их никад раније није било. Хоће ли људи чекати да се Земља још снажније ритне? ■

Бојана Дожић

Глечер Шепард у америчкој држави Монтани.

92 године касније од њега није остало готово ништа.

ОРЕВУАР, М'СЈЕ БЕСОН!

Какав лик је тај Лик!

Француски филмски редитељ Лик Бесон најавио је да ће целовечерњи анимирани филм „Артур и Минимоји" бити његово последње филмско дело, бар што се режије тиче. Након 25 година бављења филмском режијом, Бесон је оставио позамашну поп културну заоставштину. Ниједан његов филм није разбио благајне, али су многи нашли путеве до срца публике

НАТАЛИ ПОРТМАН, КРАЉИЦА „ГИКОВА"

Једанаестогодишњу Натали Портман Бесон је издвојио из гомиле од 6000 девојчица да игра сироче Матилду у филму „Професионалац" из 1994. године. „Направила је пробни снимак, погледао сам минут тога и знао да је она права за ту улогу", каже Бесон за глумицу којој је судбина наменила да игра краљицу Амидалу, мајку Лука Скајвокера у „Ратовима звезда". „Поносим се њом. Холивуд је није сажвакао" ■

ЖЕСТОКЕ ЖЕНЕ УБИЦЕ

„У филмовима сниманим осамдесетих година главни јунак увек је био жестоки мишићавко, док је главна женска улога кукала и јецала негде иза његових леђа", каже Бесон. Насупрот томе, он је 1990. године снимио „Никиту" и створио нови филмски поджанр у ком је главна улога била намењена опасној дамици у изазовној црној хаљини. Уследиле су бројне хонгконшке и америчке верзије „Никите" на филму и телевизији, али и серије као што је „Алијас", којима је Никита била очигледан узор ■

МИЛА ЈОВОВИЋ, ЗЛАТНИ РУДНИК ВИДЕО-ИГАРА

„Желео сам да измислим нови свет где ћу ја бити бог", каже Бесон за свој научнофантастични филм „Пети елемент" из 1997. године. Авај, филм је на крају испао велико разочарање, али је Мили Јововић пружио шансу да од бивше манекенке постане јунакиња научне фантастике. Њена улога Алисе у филму „Resident Evil", заснованом на истоименој видео-игри, донела је ауторима 600 милиона долара зараде ■

ЧИСТАЧ, ЈЕДАН ОД НАЈШМЕКЕРСКИЈИХ ФИЛМСКИХ ЈУНАКА

Квентин Тарантино је улогу Волфа коју тумачи Харви Кајтел у „Петпарачким причама" засновао на лику суровог Виктора Чистача кога је Жан Рено сјајно одиграо у „Никити". Бесон је прерадио улогу Чистача за филм „Професионалац": „Жан Рено ми је рекао да је лик Чистача тако добар да би му требало омогућити посебан филм", сећа се Бесон. Да ствар буде занимљивија, управо је Харви Кајтел играо Чистача у америчком римејку „Никите", пре „Петпарачких прича" ■

МАШТА ЧИНИ СВАШТА

ОРУЖЈЕ СЕДМЕ УМЕТНОСТИ

По чему се све памте филмови? По доброј режији, тужној причи, смеху, дугим кадровима, полупцима, лицима глумаца, друштву с којим сте их гледали, а неки и по...

ГЛЕЈВ

„Крул”

Мишљења о овом филму из жанра „мача и магије” снимљеном осамдесетих година подељена су – некима буди успомене, други исмевају наивност приче и филмских трикова. Али, сви памте глејв – древно, чаробно и веома опасно оружје у облику морске звезде са сечивима које се при том враћа власнику као бумеранг ■

МАЧ ОЦА ИНИГА МОНТОЈЕ

„Принцеза невеста”

После светлосне сабље, мач који је отац Инига Монтоје исковао за шестопрстог грофа Ругена најомиљенија је оштрица међу филмским обожаваоцима. Иниго годинама прогони Ругена и кад се коначно суочи с њим, све време током двобоја понавља незаборавну реченицу: „Здраво, ја сам Иниго Монтоја. Убио си ми оца. Спреми се да умреш.” Најзад, успева да га савлада очевим мачем ■

ДВОСТРУКА СВЕТЛОСНА САБЉА

„Ратови звезда: Епизода 1 – Фантомска претња”

Кад Дарт Мол укључи своју двоструку светлосну сабљу црвених оштрица и покаже ђедајима ко је заправо главни даса у тој удаљеној галаксији, нема гледаоца који не пожели да до краја трилогије гледа такве узбудљиве двобоје ■

АКТОВКА ЏЕЈМСА БОНДА

„Из Русије с љубављу”

Актовка коју 007 користи у овом филму заправо је први у низу упечатљивих шпијунских реквизита којима обилује сваки од филмова о Бонду. Ко не зна тајни начин да је отвори, дочекаће сузавац сакривен у лименци прашка. Ту је и нож који по потреби искаче са стране, снајперска пушка на расклапање с инфрацрвеним нишаном, муниција у металним цевчицама и 50 златника ■

ЛЕТЕЋА ГИЉОТИНА

„Господар летеће гиљотине”

У наставку кинеског филма „Једноруки боксер” из 1971. године, главни јунак се сусреће са свирепим Господаром летеће гиљотине чије је следбенике поразио у претходном филму. Господар убија немилосрдно све једноруке људе док не нађе правог. Сама летећа гиљотина необично је оружје помало налик кинеским капама без ширита, али са скривеним сечивима по ободу која на трзај одрубљују главу жртве ■

ПРОТЕТИЧКА МОТОРНА ТЕСТЕРА

„Evil Dead II"

Моторна тестера није баш најпогодније оружје у борби против демона. Тим пре чуднија је одлука Еша Вилијемса, главног јунака „Evil Dead" серијала у тумачењу Бруса Кембела, да уместо протезе за одстрањену десну руку употреби тестеру. Међутим, по томе је остао један од најпрепознатљивијих јунака жанра страве и ужаса. То такође објашњава и зашто је Сем Рејми, редитељ „Evil Dead", добио прилику да данас прави филмове о Спајдермену ■

КАНЕДИНА ЛАСЕРСКА ПУШКА

„Акира"

У овом узбудљивом јапанском аниме филму насталом по истоименом манга стрипу, некадашњи најбољи пријатељи, а потом љути противници Канеда и Тецуо боре се на живот и смрт. Ласерска пушка коју користи Канеда једино је оружје које може да дотуче Тецуа ■

ШИНЂИЈЕВ БИЧ

„Џони Мнемоник"

После „Блејдранера", „Џони Мнемоник" је можда најприближније филмско остварење сајберпанк поджанра научне фантастике. Осим обиља виртуелне стварности, ту је и упечатљиво оружје – ласерски бич на извлачење, који Јакузин убица Шинђи крије у вештачком палцу ■

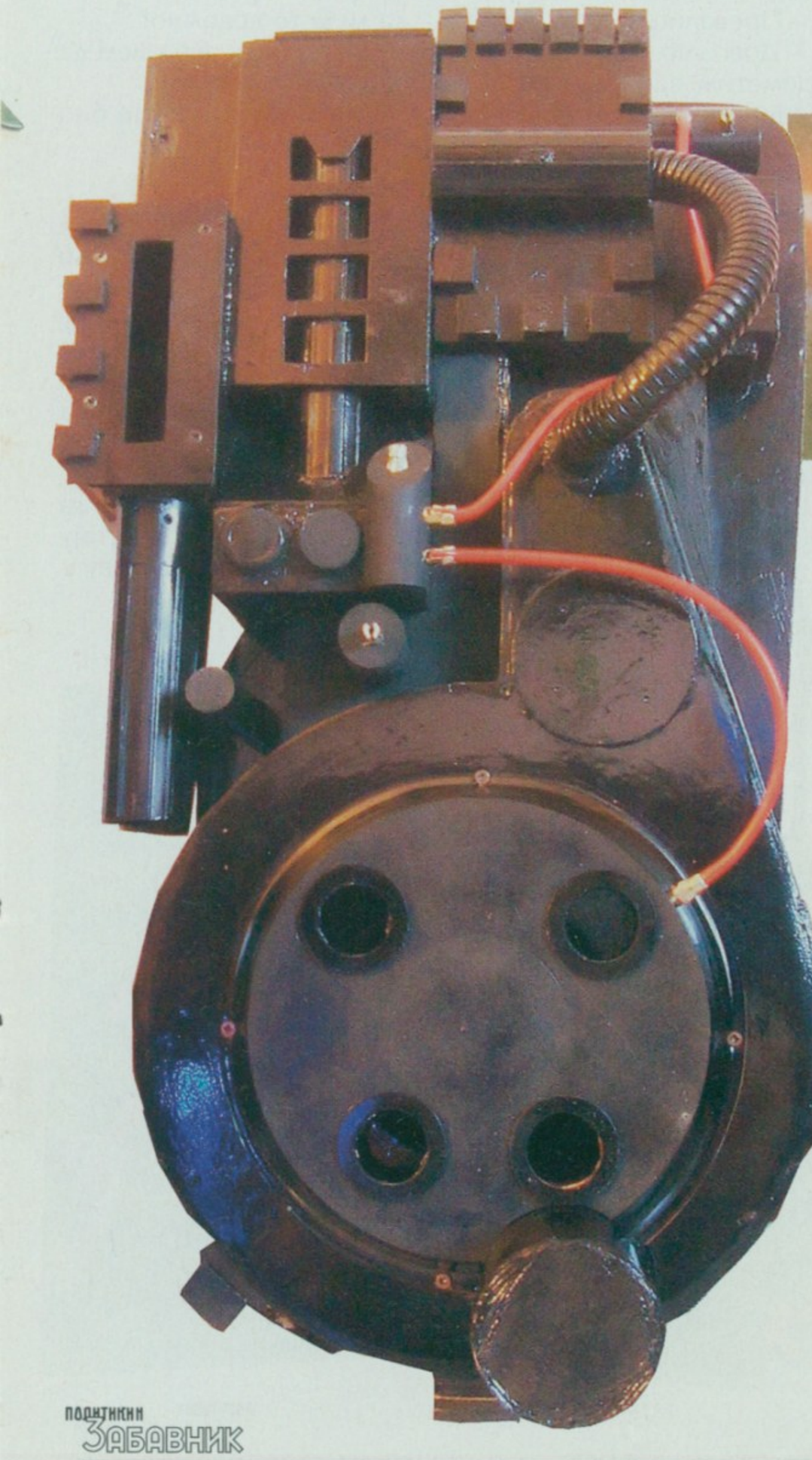

ПРОТОНСКО ОРУЖЈЕ

„Истеривачи духова"

Када Ден Екројд први пут укључи свој недозвољени акцелератор честица у лифту, надзвучна грмљавина нагна остале Истериваче да се баце у заклон. Протонско оружје испаљује енергетски млаз који заробљава духа све док га не сместе у сандук. Нарочито је важно да се млазеви из различитог оружја не укрсте, иначе све одлази дођавола ■

М41А ЕЛЕКТРОНСКО-ИМПУЛСНА ПУШКА ЗАЛЕПЉЕНА ЗА БАЦАЧ ПЛАМЕНА

„Осми путник 2"

Некада је Сигорни Вивер као Рипли у „Осмом путнику" мамила уздахе тинејџера и изазивала љубомору код њихових девојака. Међутим, све се то променило након сцене из другог наставка кад Рипли повеже два убитачна оружја да би збрисала с лица земље јато грозоморних свемирских чудовишта. Тако разјареној филмској јунакињи мало ко би се усудио да приђе, па су и девојке гледалаца постале спокојне ■

МА

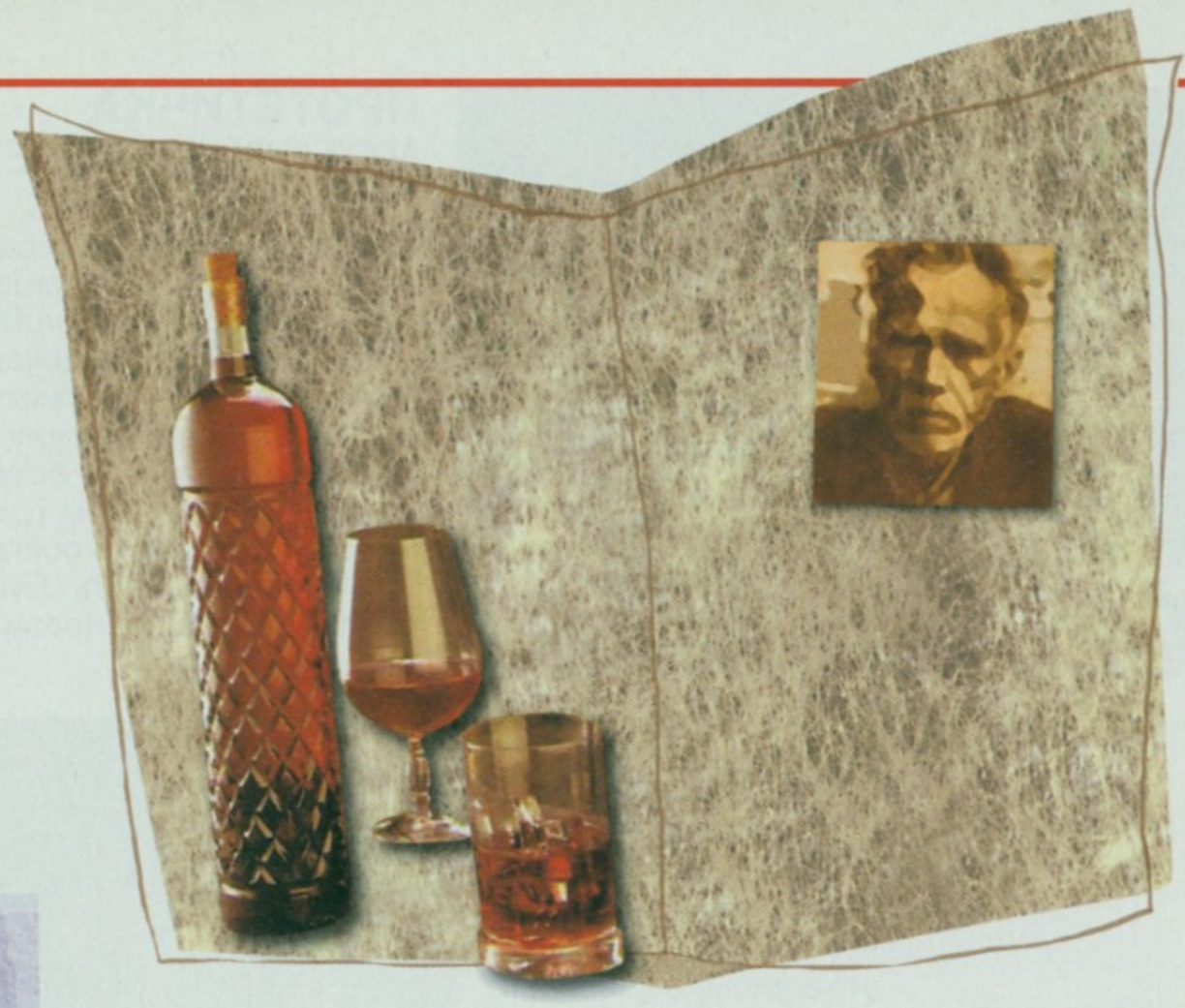

ОСАМДЕСЕТ?

Џек Арчер, бивши градоначелник Јорка, има 87 година. Веома се изненадио кад му је недавно продавац у самопослузи затражио на увид личну карту како би могао да му прода боцу шерија. Британски закон не дозвољава продају алкохолних пића малолетницима, али пунолетни, наравно, имају право да купе шта желе.

Збуњени господин Арчер стога је рекао продавцу:

– Превалио сам осамдесету – да ли је то довољно?

– Довољно је – узвратио је продавац – али, ако смем да приметим, заиста сте младолики!

Џек Арчер није могао да сакрије осмех. Заиста је био поласкан ■

Илустровала Светлана Кнежевић

ПОБЕГУЉА

Једна петнаестогодишња ученица осуђена је на две недеље боравка у поправном дому јер већ годинама стално бежи из школе. Овај случај, иначе без преседана, догодио се недавно у Герлицу, у Немачкој. Министар просвете објаснио је да је девојчица „зарадила" тако строгу казну јер никако нису могли да је одврате од бежања из школе. Нису помогли ни укори, а кад јој је понуђена могућност да се извесно време бави добротворним радом, она је с гнушањем одбила. Тако је завршила у поправном дому. Њен пример требало би да покаже и другим средњошколцима да не напуштају самовољно наставу ■

БУМБУМ!

За само месец дана продат је у Рио де Жанеиру сав доњи веш недавно увезен из Италије. Реч је о посебној врсти доњег веша – и то мушком – под називом **„бумбум"** (израђен у белој и црној боји) који је сашивен од нарочитог материјала тако да повећава стражњицу пратећи анатомију тела. Другим речима, задатак „бумбум" доњег веша јесте да допринесе заводљивом изгледу мушке „позадине". Толиком успеху „бумбум" веша нико се није надао. Јер, ко је могао да помисли да мушкарци желе да имају велику задњицу? Тек, из Италије према Бразилу кренуле су нове испоруке доњег веша за заводнике ■

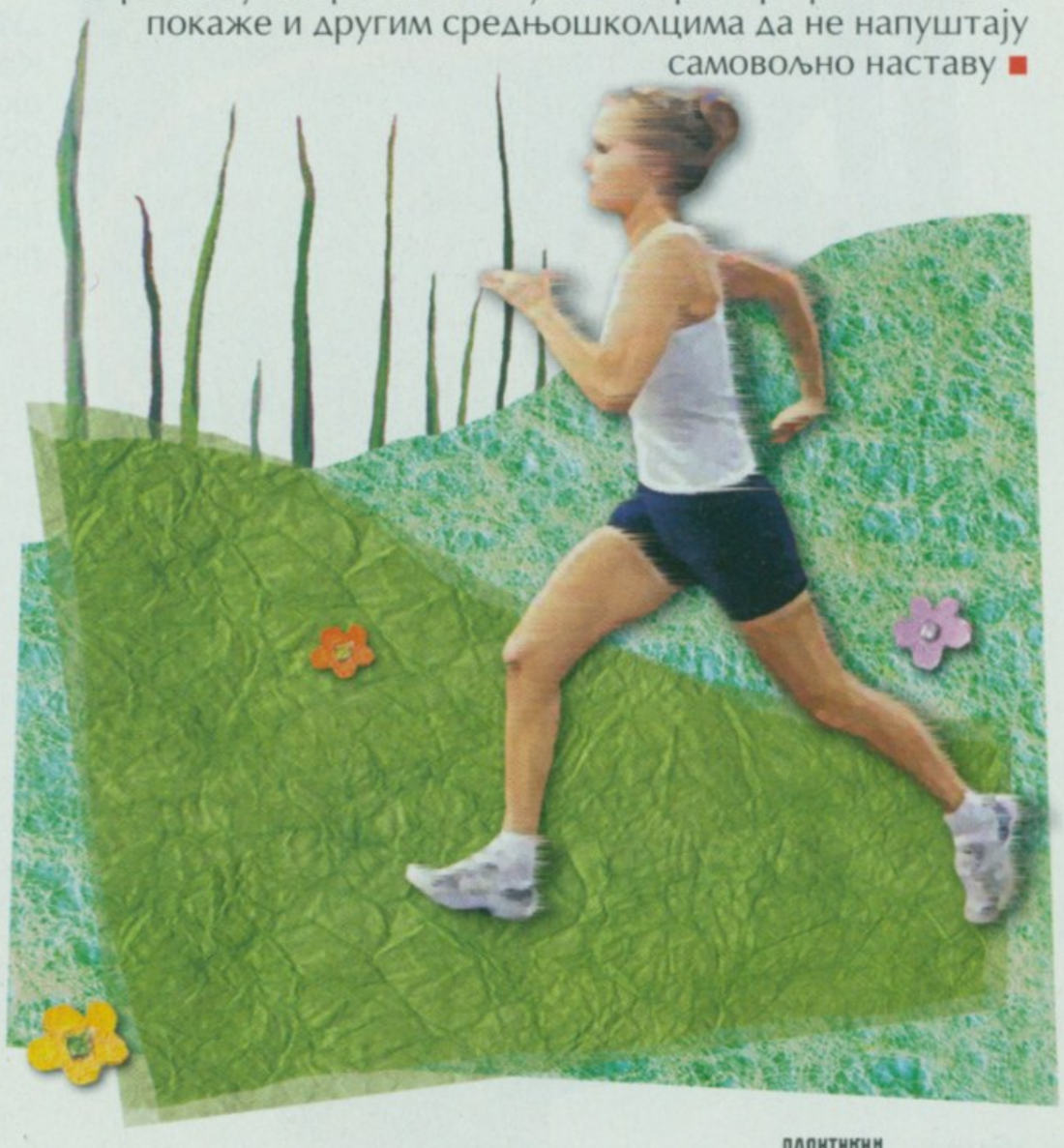

ЛЕКАРСКА УВРЕДА

Без обзира на то колико сурово може да звучи дијагноза лекара, према мишљењу италијанских судија, због изречене истине лекар не може бити кривично гоњен. То потврђује недавна пресуда Врховног суда у Риму. **Једна госпођа из Трста** тужила је свог лекара коме се пре извесног времена пожалила на ужасне болове у леђима. А шта јој је лекар рекао? Ништа утешно, па ни нарочито стручно. Казао је: „Побогу, госпођо, с толиком килажом ви очекујете да се добро осећате? Нема потребе да вас прегледам, ви треба најхитније да ослабите!" Буцмаста дама осетила се пониженом. Зато је тужила свог лекара. Суд је донео пресуду да лекар није крив мада се није понео како налаже лепо васпитање. Другим речима, буцмаста дама коју боле леђа још једном је доживела понижење ■

РУЖНА ЛЕПОТИЦА

Један стари римски новчић недавно је нађен у Великој Британији. Кованица приказује египатску владарку **Клеопатру (69–30. пре н. е)** чија је лепота одавно постала легенда. Занимљиво је да лик на поменутом новчићу од сребра не одговара лепој особи. Клеопатра је приказана као жена шпицасте главе, једнако шпицастог дугачког носа, и танких усана. Још један доказ да физичка лепота не мора да буде пресудна да би неко био привлачан и неодољив, да би пленио својом појавом и да би му се дивили. Занимљиво је да се на полеђини новчића налази лик Марка Антонија. Новчић потиче из 32. године пре наше ере, дакле, из времена кад је живела неодољива Клеопатра ■

НЕ МОЖЕ ЗА ЏАБЕ!

Славни италијански виолиниста **Николо Паганини (1782–1840),** био је познат као велика тврдица. Ретко кад је био дарежљив према другима. Једном приликом пријатељ му је рекао да је у њега тајно заљубљена једна веома богата и лепа дама која сања о томе да се венчају.
– Е, па, то неће моћи! – узвратио је Паганини.
– Знам ја шта она хоће. Да слуша Паганинија бесплатно ■

ОБОЖАВАЛАЦ

Док је вечерао у једном познатом ресторану у Лос Анђелесу, америчком глумцу **Силвестеру Сталонеу** пришао је непознати господин:
– Ја сам ваш ватрени обожавалац! Дивим вам се! –

узвикнуо је човек док се Сталоне смешио, навикнут на овакве догађаје.
– Заиста вам се дивим – наставио је обожавалац. – Смем ли нешто да вас замолим?
– Како да не! – одговорио је Сталоне припремајући оловку за аутограм.
– Хоћете ли да ми дате адресу и телефон вашег фризера? Фризура вам је право ремек-дело!
И, Сталоне је непознатом обожаваоцу записао телефон свог фризера и мирно наставио да вечера ■

Живот пише драме

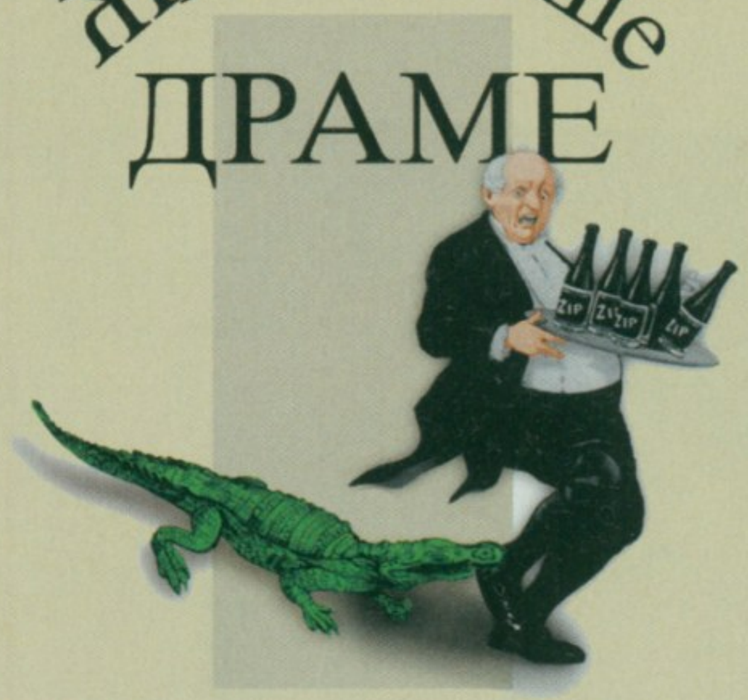

ДУГ

У Техерану је тада врило као у кошници, па је с почетка било тешко схватити ко се против и за кога бори. Посебно у том међувремену кад је шах Пахлави, у плаво-белом „боингу 727" (како се касније испоставило) заувек напустио Иран, а верски вођа ајатолах Хомеини још није стигао из Париза. Пошто „Политика" није била толико моћна новина да један тако велики и дуготрајан догађај наизменично покривају двојица-тројица новинара, ја сам без прекида био у Техерану. Толико дуго да је чак менаџер хотела „Интерконтинентал" који је био база више од хиљаду страних новинара, одлучио да ми по цени једнокреветне собе на располагање стави апартман. Е, баш у њему, на деветом спрату, збио се догађај који је умногоме осликао право стање лудила рата и свега онога што он собом носи.

На свом првом задатку, ратни извештач „Политике" Бошко Јакшић нашао се заробљен у хотелу „Интерконтинентал". Док су са свих страна одјекивали пуцњи, он је лежао на поду ходника и чекао свој метак

Већ месецима улицама Техерана, али и многим градовима Ирана, ваљале су се масе незадовољника. У највећој држави Блиског истока највећи део народа није био задовољан владавином шаха Резе Пахлавија који је огромне количине новца, махом добијеног од изузетно богатих налазишта нафте, углавном трошио за своје и потребе најближег круга људи. Уосталом, неколико година раније, прослављајући две хиљаде година Персијског царства, за само два дана спискао је милионе долара. Слике узаврелог Ирана данима се нису скидале с насловних страна готово свих медија у свету који су држали до себе и свог угледа. Чете новинара, фоторепортера и снимателја извештавале су с лица места, шаљући с улица Техерана нимало лепе слике. И не само то. Сви су наговештавали да се спрема нешто крупно, да једна од најзначајнијих земаља овог ретко кад мирног подручја умногоме може да измени политичку мапу света. Било је то некако с јесени 1979. године.

Ни уредништво „Политике", дневника који је увек имао убедљиво најбоље спољнополитичке новинаре и дописнике из свих важнијих земаља света, није могло да одоли а да у средиште крајње драматичних догађаја на Блиском истоку не пошаље свог човека. Избор је пао на тридесетогодишњег Бошка Јакшића, јединог новинара који је у редакцији „покривао" дотад не много занимљиви Иран. Био је то његов први задатак као ратног извештача и, по много чему, најузбудљивији.

О томе, односно драми коју је доживео на деветом спрату техеранског хотела „Интерконтинентал", он данас овако сведочи:

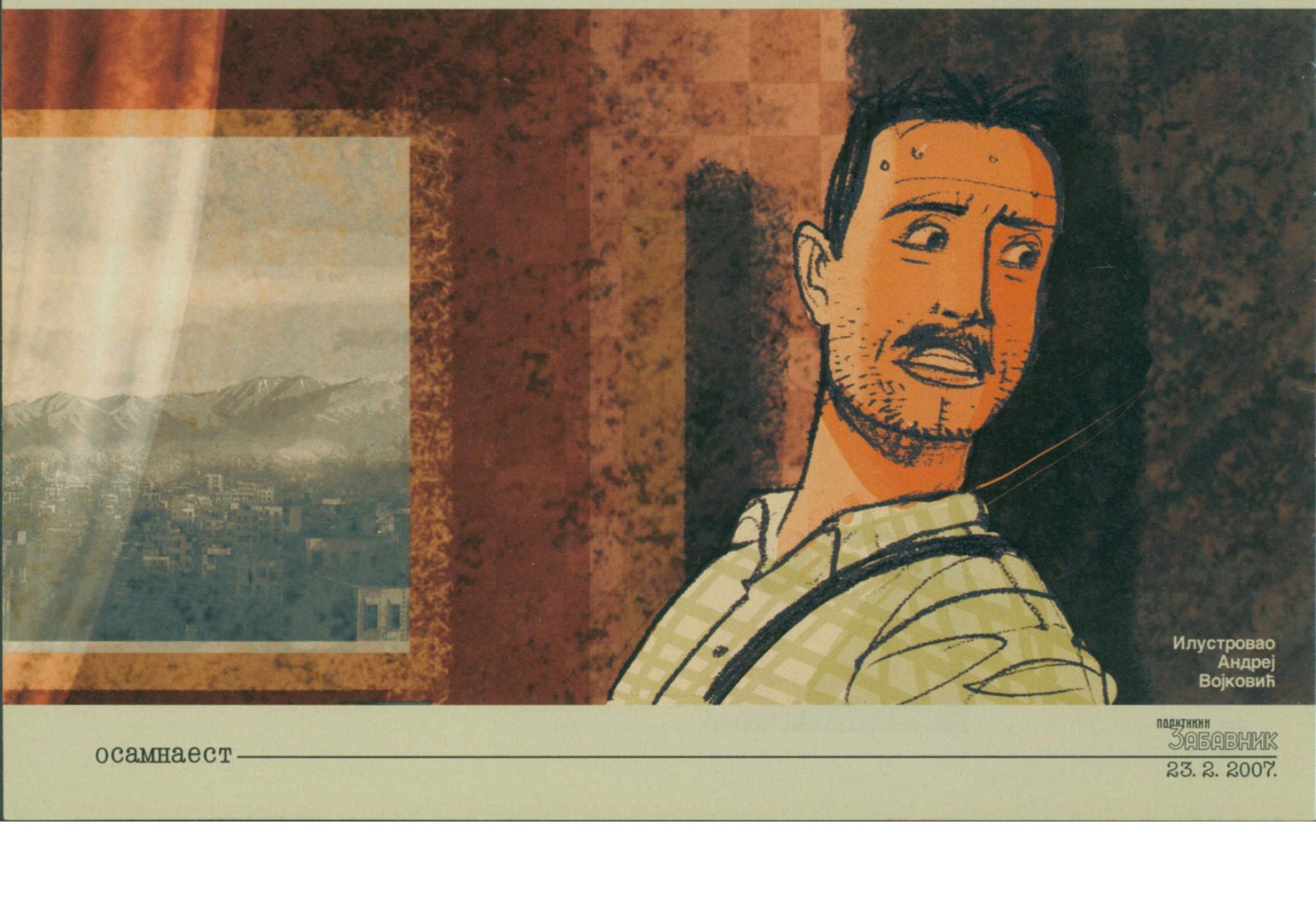

Илустровао Андреј Војковић

Градом су, с прстом на обарачу, готово без контроле, крстариле две исламске милиције: федајини и муџахедини. Не зна се коме је од муџахедина у том тренутку пало на памет да окупирају хотел у коме су боравили искључиво страни новинари. Туриста, наравно, већ одавно није било ни у траговима. Тек кад сам се у време ручка вратио из града и запутио по кључ на рецепцији, видим свуд около наоружане људе. Сви брадати, с црним капама и откоченим калашњиковима. Питам првог колегу на кога сам налетео о чему се ту ради, а он ми вели да су муџахедини окупирали хотел и да хоће ту, на извориште, да објасне страној штампи шта желе и како они замишљају будућност Ирана.
Попнем се на врх хотела, где се налазио сјајан полинежански ресторан, да се код осталих колега распитам шта се то ту, у хотелу, стварно дешава.

ДАН ТЕХЕРАНУ

Једна од новинарских легитимација Бошка Јакшића с једног од путовања по Блиском истоку.

Неколико столова поред већ су заузели муџахедини. Срчу дивну полинежанску супу и, мало-мало, бацају испитивачке погледе према својим калашњиковима који висе о наслону столице, али и према нама. Нема сумње, хотел је у њиховим рукама.

Спустим се до своје собе да напишем извештај, време је. Прште оловна слова на мојој старој портабл машини „оливети", журим да завршим текст јер ће ускоро време кад, по договору, треба да ме зове стенограф из Београда. Одједном чујем пуцњаву са свих страна и схватим да се меци одбијају од фасаде хотела. Ко су сад па ови? Довучем се некако до прозора и обазриво провирим. Нећу да завршим као мој колега из „Лос Анђелес тајмса" који није стигао да заврши извештај, бржи је био метак.
Схватим да неко пуца одоздо и одем до колеге у оближњој соби. Можда он зна нешто више?! Каже ми да се око хотела, али и у њему, окупљају федајини. Сад је неко од њихових главешина одлучио да они страним новинарима испричају своју истину. Пуцњава је све жешћа и ближа. Ето нове, много опасније невоље. Јер, федајини су словили за кудикамо суровију исламску милицију, нимало наклоњену „мрским" западним новинарима, а ми, нас неколицина дописника из тадашње Југославије, убрајани смо, је л' те, у Запад. Колеге из источних земаља у таквим гужвама су, по правилу, увек становали у безбедности својих амбасада.

Страх се већ добрано усидрио у мени. Почиње да ми ради црв да ће доћи по нас, и по мене, наравно, и све нас поклати и тако свету послати јасну поруку да се не меша у послове иранског народа и његове револуције. Нема ми друге, новинар сам, прво морам да мислим да пошаљем извештај, зато сам и ту где сам. И пре него што сам се поново латио машине, оставио сам одшкринута врата од собе да боље чујем шта се догађа по ходницима, да их бар чујем како долазе. Из дубине хотела чујем трку и вику на иранском језику, на фарсију. Као да неко заузима неке положаје, проверава где је ко. У том тренутку зове ме стенограф из „Политике", тражи извештај. Одговарам му да је овде нека велика гужва, да текст још нисам завршио и да ме занима да видим како ће се даље одвијати ствар у хотелу, у мом непосредном окружењу. Нека се јави мало касније.
Пуцњава не престаје ни око хотела ни у ходницима. Знам да могу једино да се ослоним на себе самог. Пошто сам служио војску и нешто ми из тог времена остало у глави, прорачунавам где је најбезбедније да се склоним да ме не погоди рикошет метка одоздо. Повлачим се дубоко у ходник, одмах поред купатила, и ту на поду завршавам текст. По договору, јавља се стенограф Миленко. Чује пуцњаву и по гласу ми се чини да је више уплашен за мене него што сам то ја сам. Моли ме да се чувам. Хоћу, само како?

Шта ако сад из ходника хрупе на врата? Тешко да ће ми помоћи што ћу им, на јединим речима фарсија које сам знао, рећи да сам новинар. Па и сами знају да је хотел пун новинара! Неће питати ништа, а само је питање времена кад ће стићи. Уз то, ја сам плав и тешко ме је, на први поглед, разликовати од „мрског Амера". Готово је, нема ми спаса. А онда почиње по глави да ми се врзма идеја да, бар, не страдам од првог метка или рафала, да се мало помуче, да потроше више метака. Шта све човеку не падне на ум кад га страх узме под своје, ту од логике и здравог разума мало шта остане.
Закључавам врата собе и приљубљујем се уза зид, одмах иза врата. Чекам, док ми се кошуља лепи од зноја. И онда, после ко зна колико времена или тренутака, чујем реско куцање. Свршено је, ево их! Само, побогу, нису они тако фини да куцају, али то још не долази до мог, од страха блокираног, мозга. Зашто ногама не провале врата? Тишина.
Некако прокрклјам оно „да", отварам врата не померајући се од зида. И даље тишина. Нема оног првог, очекиваног рафала. Тајац траје ваљда пет-шест секунди, мени као гладна година. Онда смогнем снаге и провирим. И тада видим пред вратима оног малог обученог отприлике као лифтбој, с капицом, који ми каже: Чек мини-бар. Дошао момак да провери стање у мини-бару апартмана. Ћутим и даље, не верујући ни очима ни ушима. Људи моји, је ли ово могуће! И тада је провалило из мене. Тако сам га сочно испсовао и отерао да он то, мада је знао да новинари умеју да буду малчице нервозни, вероватно никад није доживео у свом животу. Истина, нисам ни ја, бар не дотад. Е, онда сам се бацио да проверим садржај мини-бара...

По нечијем наређењу, и муџахедини и федајини напустили су хотел истог дана. Новинари су сад, бар у хотелу, били безбедни. Бошко Јакшић остао је у Техерану још два-три месеца, неколико пута био је у стварној смртној опасности, али се више никад није уплашио као тада на деветом спрату хотела „Интерконтинентал". Као стални дописник из Каира и специјални извештач с тог подручја на Блиском истоку провео је скоро осам година ■

Забележио ***Петар Милатовић***

ОВО **МОЖДА** НИСТЕ ЗНАЛИ О ФРАНЦУСКОЈ РЕВОЛУЦИЈИ

ЛУТРИЈА СВЕ

Мало је историјских догађаја подједнако задивљујућих и ужасавајућих као што је Француска револуција. Идеали револуције – слобода, једнакост и братство – засењени су потресним сликама окрвављене гиљотине и разјарене руље на улицама. Била је то револуција потекла из доба просвећености, гонећи друштво да крене напред и да разум надвлада

Санкилоти саде „дрво слободе" на платну једног сликара, савременика Француске револуције.

Санкилоти

Санкилоти су били припадници радничке класе који су себе сматрали тихом већином Париза. Углавном су били сиромашни и презирали су буржоаске тежње националног Конвента. Тражили су повећање плата, замрзнуте цене и крај несташице хране, тежећи демократској републици у којој ће се чути и глас обичног човека. Имали су препознатљиву одећу: носили су панталоне с дугим ногавицама уместо кратких са свиленим чарапама, што је било својствено племству. Отуд и назив санкилоти (без килота). Били су покретачка снага радикала и замајац револуције.

ТЕ ГИЉОТИНЕ

Пад Бастиље

Ова средњовековна рушевна тврђава у радничком делу Париза била је 14. јула 1789. године кључно место демонстрација. Низ несрећних случајева довео је до побуне у којој је руља напала тамницу, ослободила седам робијаша и сурово побила војнике из гарнизона Бастиље. Прича о Бастиљи проширила се и добила романтични призвук приказујући руљу као племените и недужне грађане који више нису могли да трпе зулум, робијаше као политичке затворенике, а несрећне војнике као оружје неправде. Иако то можда и није било најтачније виђење, јуриш на Бастиљу био је јасан знак буржоазији да је револуција отпочела.

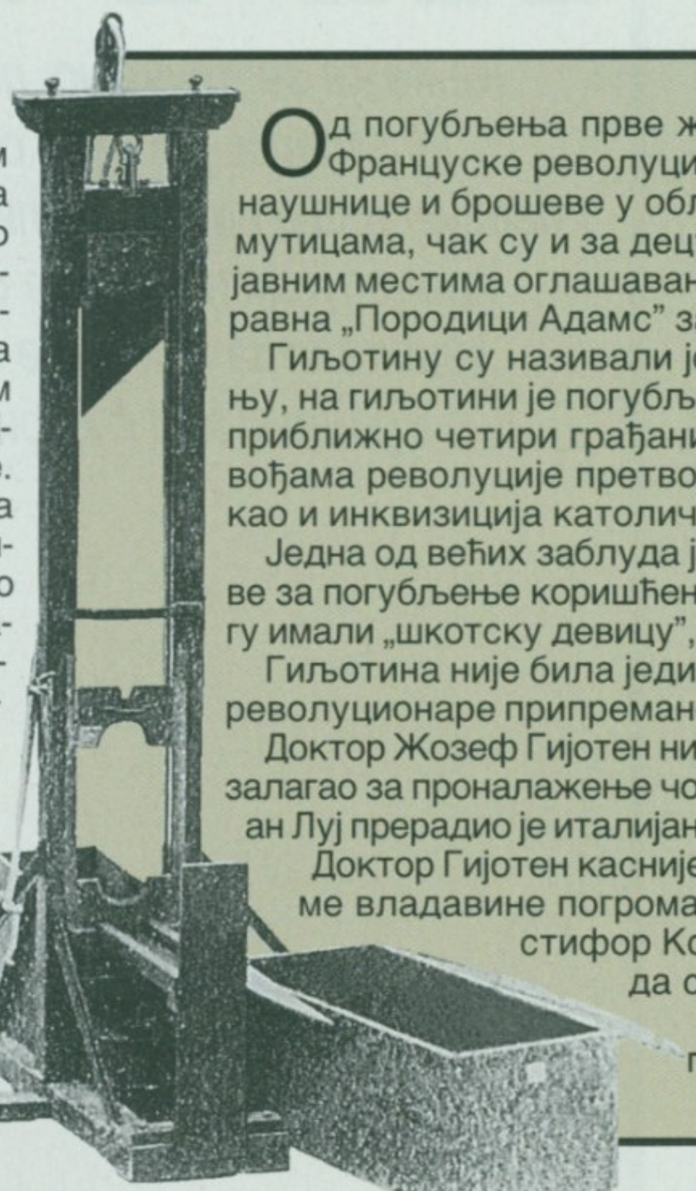

Звали су је и „родољубивим бријачем": гиљотина.

ГИЉОТИНА

Од погубљења прве жртве, 25. априла 1792. године, гиљотина је постала симбол Француске револуције. Мушкарци су је тетовирали на мишицама, жене су носиле наушнице и брошеве у облику малих гиљотина, вијала се на тањирима, чашама и бурмутицама, чак су и за децу прављене играчке којима су одсецала главе мишевима. На јавним местима оглашавани су „Добитници на лутрији свете гиљотине". Ова морбидност равна „Породици Адамс" захватила је целу Француску.

Гиљотину су називали још и „родољубивим бријачем". Насупрот увреженом мишљењу, на гиљотини је погубљено знатно више обичних грађана него племића. Однос је био приближно четири грађанина на једног племића. Параноја и међусобни обрачуни међу вођама револуције претворили су гиљотину у свирепо оружје, убитачно и неправедно као и инквизиција католичке цркве.

Једна од већих заблуда јесте да је гиљотина француски изум. Напротив, сличне направе за погубљење коришћене су у Италији још у 13. веку, а Шкоти су у 16. веку у Единбургу имали „шкотску девицу", џиновску машину с падајућим сечивом која је одсецала главе.

Гиљотина није била једини начин погубљења током револуције. У Нанту је за контрареволуционаре припремано масовно дављење у води. Тако је погубљено хиљаде људи.

Доктор Жозеф Гијотен није изумео ову направу. Он је био хуманиста који се свим силама залагао за проналажење човечнијег начина погубљења од вешања. У ствари, доктор Антоан Луј прерадио је италијански изум за обезглављивање и људи су га испрва звали „лујен". Доктор Гијотен касније је био престрављен претераном употребом ове справе за време владавине погрома. Виктор Иго је написао: „Неки људи баш немају среће. Кристифор Колумбо није могао своје откриће да назове по себи, а Гијотен да спречи да се његова направа зове по њему."

Кад је доктор Гијотен умро 1814. године, његова породица променила је презиме ■

Томас Пејн

Пејн је био један од најпознатијих памфлетиста током америчке револуције и Рата за независност подстичући људе брошурама као што је „Здрав разум", која је у знатној мери утицала на стварање Декларације о независности. Кад је почела Француска револуција, Пејн се заинтересовао за њен ток. Године 1792. написао је књигу „Људска права" у којој је бранио демократију и природна права човека за која су се борили француски револуционари. Отпутовао је у Француску и био изабран за члана Конвента.

Владавина погрома

Владавином погрома назива се раздобље Француске револуције од 1793. до 1794. године коме је својствена непримерена суровост нове револуционарне власти. Како се Француска нашла у опасности од непријатељских напада, Одбор јавног спаса (изворно смишљен да очува револуционарне реформе) добио је право да хапси, суди и погуби свакога за кога се посумња да је издајник револуције. Сумњичења су почивала на понашању, облачењу и ставовима људи. Убрзо су тамнице биле препуне, а хиљаде људи погубљено гиљотином – најужаснијим симболом ове револуције.

Максимилијан Робеспјер

Робеспјера бисмо могли назвати „радикалом радикала". Као вођа Одбора јавног спаса, бринуо се да идеали слободе, једнакости и братства не буду укаљани. За њега је владавина погрома била „брза правда, строга и непопустљива". Како је Робеспјерово незадовољство током револуције расло, људи из његове околине страховали су да би могао похапсити и погубити своје противнике и наметнути се као нови владар. Робеспјер је у јулу 1794. године ухапшен и погубљен као жртва сопствене непопустљиве правде.

Марија Антоанета

Марија Антоанета била је супруга Луја XVI и француска краљица од 1774. до 1789. године. Многи Французи мрзели су краљицу јер је била пореклом Аустријанка. Замерали су јој на површности и лакоумности. Клеветана и исмевана, постала је лака мета народа који је био против племства. Чувени догађај кад јој је саопштено да народ гладује јер нема хлеба, а она рекла: „Нека једу колаче", чиста је измишљотина. Међутим, има доказа да је краљица, која је имала велики утицај на мужа, ометала реформе и убедила краља да отпусти Жака Тургоа за кога многи верују да је могао да спречи револуцију путем привредних реформи. Краљ и краљица осуђени су за издају и погубљени на гиљотини 1793. године.

Смакнуће Луја XVI на гиљотини 21. јануара 1793, према енглеској гравири из 1798. године.

ИСТРАЖИВАЊА ОДРУБЉЕНИХ ГЛАВА

1794. године – Уважени немачки анатом доктор С. Т. Зомеринг тврдио је у једним париским новинама да глава погубљене особе може осетити бол у врату још неко време након погубљења.

1879. године – Кад је извршена смртна пресуда над убицом и силоватељем Пруније̂ом, његова одрубљена глава предата је пет минута после погубљења доктору Е. Декизнеу и његовим колегама за вршење огледа. Један од лекара викао је из све снаге у ухо погубљеног, али израз лица није наговештавао икакву свест. Покушало се с још неколико различитих надражаја (штипањем, приношењем пламена свеће...) све без резултата. Потом се у маниру доктора Франкенштајна прибегло електрошоковима. Очни капци су се преврнули, а зуби зацвокотали. Кад је исти поступак покушан на обезглављеном лешу, ноге и руке су се помериле, а доктор Декизне забележио је да је шака чврсто зграбила руку једног од његових колега.

1905. године – Доктор Борио имао је прилику да истражи главу осуђеника одмах након погубљења. Запазио је да су се очни капци и усне померали неколико секунди у неравномерним грчевима. Кад је то престало, лице се опустило, а доктор је викнуо име погубљеног. На то су се капци без грчења полако отворили као кад човека тргнете из његових мисли. Очи погубљеног усредсредиле су се на докторово лице, а померање зеница уверило га је да то још није поглед мртве особе. Онда је све престало.

1977. године – У Француској је за погубљење последњи пут примењена гиљотина ■

Национализам

Друштвено-политички покрет Француске револуције створио је нову нацију изграђену на заједничком идентитету и идеологији, као и жељи за сигурношћу и напретком. Овај изражени осећај за национално помогао је револуционарима да створе прву истински народну војску у Европи. У осталим државама примећен је тај несвакидашњи полет и могућности које пружа национализам. Ту покретачку снагу, коју су први покренули Французи, често су касније користиле народне вође да убеде народ у неопходност рата.

Марсељеза

Револуционарна војна јединица из Марсеља умарширала је у Париз 1792. године певајући своју ратну песму. Стихови о заривању ножева у грло и земљи која ће бити натопљена крвљу непријатеља убрзо су постали велики родољубиви хит. Иронијом судбине, композитор песме био је ројалиста који је утамничен и замало погубљен јер је одбио да положи заклетву новом уставу Француске. У сваком случају, омиљеност песме довела је до тога да „Марсељеза" буде проглашена државном химном Француске 14. јула 1795. године. Касније ју је забранио Наполеон кад је постао цар, а исто је учинио и Луј XVIII током Друге рестаурације (1815) јер је песма имала исувише револуционарни призвук.

Комунизам

Људи верују да је комунизам творевина Карла Маркса и Фридриха Енгелса. Међутим, није баш тако. Многи стручњаци сматрају да је Француска револуција омогућила ваљано интелектуално и друштвено окружење за развој идеологија у 19. веку као што су комунизам и социјалистичка традиција. Не треба заборавити да је потпуна једнакост, кључни циљ комунизма, истовремено била и циљ већине француских револуционара.

Општи рат

Француска револуција изнедрила је идеју „општег рата" у ком су и војници и грађани подједнако укључени у ратне напоре. Мала професионална војска Луја XVI утрла је током револуције пут масовној армији, испрва сачињеној од добровољаца, а потом од регрута 1793. године. Спроведена је масовна мобилизација људи да би се одбранила нација. Мушкарци су се борили, жене су шиле униформе, деца су мотала завоје, а старији су одржавали морал родољубивим говорима. Појам „општег рата" достигао је врхунац у Другом светском рату ■

ИГРАЛИ

Не каже се случајно: понови пет пута па ћеш запамтити, јер тако се стварају путеви који повезују наше нервне ћелије. Памћење је стални процес који нас може одвести до откривања узрока страха и саме свести. А шта ћемо да радимо кад о себи будемо све сазнали?

Илустровала Светлана Кнежевић

ПАМЋЕЊЕ ПУНО ИЗНЕНАЂЕЊА

СЕ НЕУРОНИ!

За наш мозак магичан број је – пет. Најмање пет пута треба поновити неки надражај да би се добро запамтио, да би остао у сећању. Наравно, није увек и за сваку појаву исто: понављање неке лекције пет пута некима је више него довољно, а некима недовољно да би је утувили у главу, док је за неке друге ствари довољно и једно једино искуство. На пример, ако сте појели нешто од чега вам је позлило, сигурно је да ћете ту намирницу убудуће избегавати. Ова појава позната је под називом „условљена одбојност на укус" и сматра се једном од најосновнијих и најутемељенијих, посебно у свету животиња.

Научница Корнелија Баргман у то је потпуно сигурна пошто је на једном црву дугом само милиметар видела како се све ово догађа. Црв се зове Caenorhabditis elegans, његов нервни систем састоји се од свега 302 неурона, а ипак је у стању да својим одличним њухом одреди шта је од хране добро а шта није. То што ова научница, иначе неуролог, са својим сарадницима ради на Универзитету Рокфелер у Њујорку део је истраживања које паралелно тече на више америчких универзитета, а под руководством Ерика Кендела, добитника Нобелове награде за медицину 2000. године.

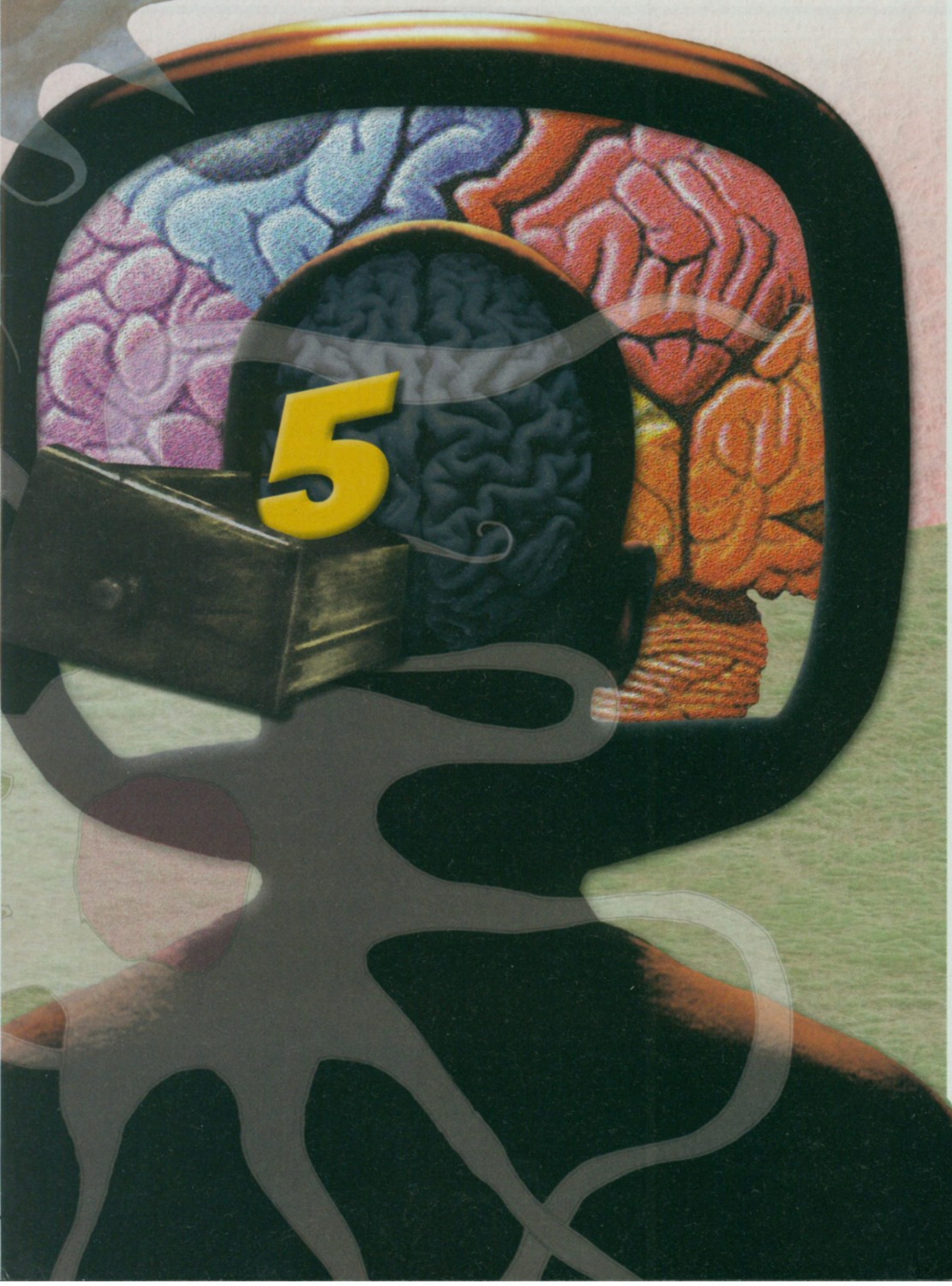

Читав пројекат носи назив „HHMI investigators", Истраживачи Медицинског института „Хауард Хјуз", а јединствен је и по томе што га је основао редитељ и милијардер Хауард Хјуз. Из постојећег фонда плаћа се 300 научника и рад њихових лабораторија. Достигнућа Кендела и његових сарадника отворила су сасвим нови пут за науку у којој се биологија спаја са психологијом да би се разумело како ради наша свест.

Најважније откриће до ког је Корнелија Баргман дошла јесте да је за памћење неке чињенице довољан веома мали број неурона. Најупрошћеније речено – свега две нервне ћелије: једна која ће послужити као пријемник за прихватање надражаја и друга повезана за неки мишић који ће одреаговати на надражај, дакле изазвати неку врсту понашања. Тако су научници дошли до сазнања да је за изазивање било каквог понашања довољно успоставити неуронско коло од свега 50–60 ћелија.

Ако знамо да у нашем мозгу постоје милијарде и милијарде неурона, јасно је колику „меморијску картицу" има наш лични рачунар у глави. Ерик Кендел био је први који је показао како неурони стварају нове синапсе (спојеве, везе) да би неки утисак претворили у памћење. Меморија је, другим речима, физичка чињеница, стално прилагођавање нашег мозга, што је доказано на једној животињици тек мало већој од поменутог црва, морском пужу Aplysia, чији су неурони прилично крупни и једноставни за лабораторијско посматрање.

Кендел је најновија сазнања

КУДА ПРОЛАЗИ, ГДЕ СЕ ЗАДРЖАВА

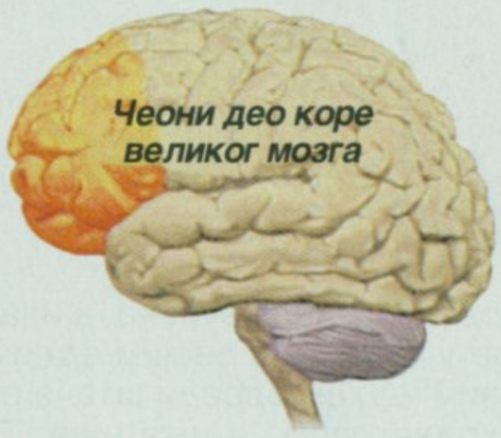

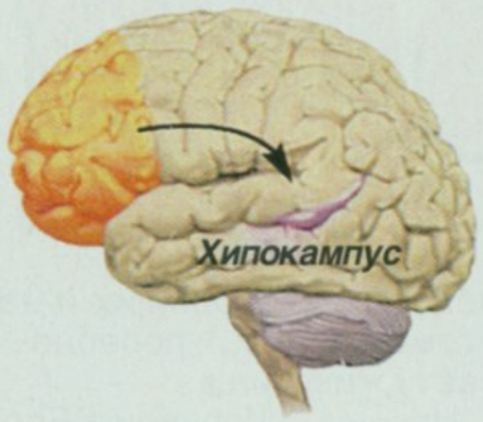

1 Краткотрајно памћење
Сећање на особе, предмете, места, чињенице и догађаје чува се у предњем, чеоном делу коре великог мозга. Ту остаје кратко а затим нестаје.

2 Дуготрајно памћење
Да би се сећање утврдило, надражаји се из предњег дела коре великог мозга шаљу у хипокампус, а затим распоређују по разним зонама мозга.

3 Експлицитно памћење
Тако се зове памћење предмета, звукова, особа, а меморија се смешта у четири подручја коре великог мозга.

4 Имплицитно памћење
Ова врста памћења тиче се понашања, обичаја, способности. Чува се у три посебне области мозга.

на ову тему обједиинио у књизи „У потрази за меморијом": она се у великој мери могу поистоветити и с нашим понашањем. Јер, после огледа с морским пужем ови научници позабавили су се и с мало сложенијим животињама и то не само невољним реакцијама каква је условљена одбојност на укус, већ и оним вољним, које сами бирамо да убацимо у своје памћење. Даљи огледи рађени су на мишевима, а 2005. године објављено је да се осећај страха у свести миша побуђује, на пример, после отпуштања једне посебне беланчевине, статмина.

Научници су, наиме, открили да ова беланчевина игра одлучујућу улогу и код урођеног и код стеченог осећаја страха. Животиње које немају ген који издаје наређења за производњење статмина много су храбрије, као да не примећују опасности. Кендел објашњава шта је урођен а шта стечен осећај страха. Рецимо, ако нам у сусрет долази воз, ми се уплашимо и склонимо. То је урођен страх, борба за опстанак. Али, ако се томе придружи и нека додатна претња, као што је, на пример, електрични удар или продоран звук, животиња развија осећај страха према блеску или буци. То је научен, стечен страх: код оба облика беланчевина статмин игра пресудну улогу, што је сигурно случај и с човеком, с његовим различитим врстама страха као што су паника, фобије, зебња, нервоза, које би можда могле да се сузбију кад би се пронашао лек који би зауставио производњу статмина у мозгу.

Истраживања се настављају на све вишем нивоу, тако да Кенделова група сада проучава како ради просторно памћење, дакле оно које нам омогућава да препознајемо места и да се унутар њих крећемо са сигурношћу. А одатле се већ оцртава нова могућност, још далека али не и немогућа: откриће нечег што Кендел назива Светим гралом, самом суштином неурологије – разумевање рада наше свести. На пример, како је могуће да се хемијски надражаји, као што су они који производе наше памћење, претварају у свести у слободан суд омогућавајући нам да правимо избор? Изазов за научнике је невероватан, као решавање неког веома сложеног ребуса. А резултат може да буде изненађујући: наша свест, наше вољне радње могу да нестану захваљујући научним огледима!?

Наиме, још крајем деведесетих година прошлог века немачки неуролог Ханс Корнубер радио је оглед с једном групом добровољаца. Од њих је тражио да помере кажипрст десне руке. При том је мерио електричну активност мозга у тренутку свесног покрета прста. Пре сваког покрета, уређај је бележио једно мало „блип", блесак слободне воље! Научник је то назвао „потенцијалом спремности" и установио да се „блесак" јавља секунд пре вољног покрета.

Амерички научник Бенџамин Либет надовезао се на ове огледе тражећи од групе добровољаца да подигну прст сваки пут кад би то сами пожелели. И он је помоћу електрода успео да измери два времена: потенцијал спремности и време које је добровољцу било потребно да „пожели" да помери прст. На своје изненађење, научник је открио да се потенцијал спремности јавља 200 милисекунди пре него што особа одлучи да помери прст.

А шта ако је сваки наш избор мозак несвесно обрадио пре него што уопште одлучимо да нешто урадимо? Где је ту онда слободан избор? Да ли су наше одлуке и поступци предодређени? Да ли је само привид да смо све што радимо сами изабрали? Одговор на ова узнемирујућа питања мораћемо још да сачекамо ■

З. М.

ПУТЕВИ ПАМЋЕЊА

Ствар је у броју понављања: ако више пута поновимо неки број телефона, стварамо у нервном систему нову синапсу, везу коју одржава једна посебна беланчевина, прион. Тако се ствара ново место у мозгу које се налази сваки пут кад се понови првобитни надражај. Наиме, покреће се памћење, сећање.

Неурон пријемник
Од разних врста неурона, пријемник је онај који прима надражаје. Потом се везује за моторне или неку другу врсту неурона стварајући пут памћења унутар мозга.

- **Хоћу да запамтим**

Да бисмо нешто запамтили, на пример број телефона, понављамо га више пута како бисмо мозгу послали исти надражај.

- **Надражај креће**

Надражај путује дуж дендрита неурона.

- **Унутар неурона**

Дендрити су огранци неурона који прихватају надражаје и преносе их до ћелијског једра.

- **Беланчевине у акцији**

Надражај стиже до једра где покреће гене који кодирају (шифрују) беланчевине и наводе на производњу РНК гласника (МРНК).

- **Даље путовање**

Синапса је веза која се успоставља између дендрита једних и дендрита других неурона да би им се пренео надражај.

- **Нова синапса**

Беланчевине и МРНК, послати из језгра, стижу до краја синапсе и праве нову везу. Тако се утврђује пут везан за ново сећање.

- **Заувек запамћено**

Више пута поновљени надражаји у новоуспостављеној вези изазивају производњу беланчевина који је „фиксирају".

- **Савршени број пет**

Том приликом покреће се једна беланчевина, Creb, која се појављује после пет „удара" серотонина, што одговара следу од пет понављања одређене ствари која жели да се запамти. Creb се везује за РНК гласника и носи је до нове везе, где потом подешава производњу других беланчевина које служе за одржавање новог места за памћење ■

ИЗАДАВАЧКИ ПОДУХВАТ ГОДИНЕ

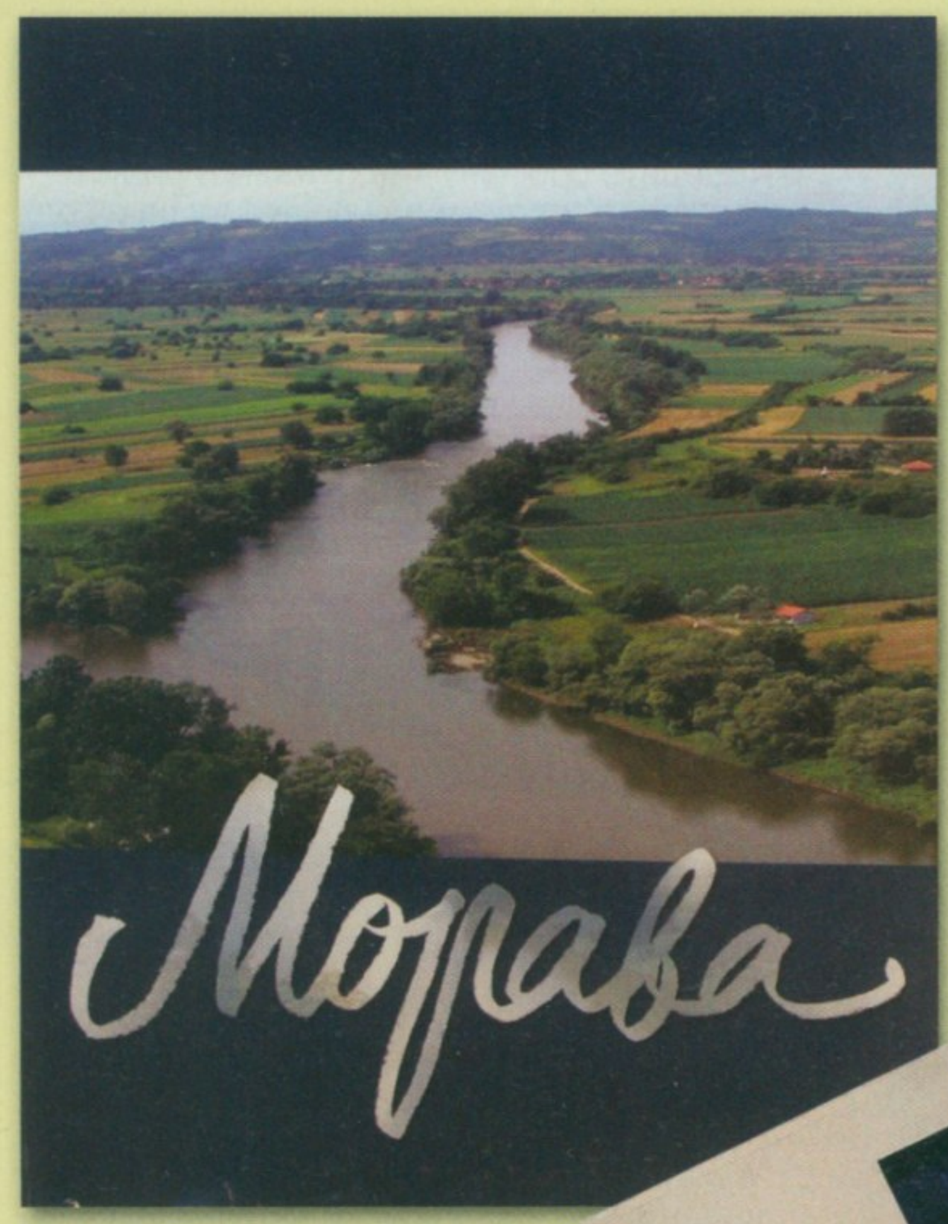

Будимир П. Кошутић

УВОД У ЕВРОПСКО ПРАВО

Стеван Лилић

ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

§

www.zavod.co.yu

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

КЊИЖАРЕ У БЕОГРАДУ

ОБИЛИЋЕВ ВЕНАЦ 5 ТЕЛ/ФАКС: 638-405
КОСОВСКА 45 ТЕЛ/ФАКС: 3224-708
ВУКАСОВИЋЕВА 50 ТЕЛ/ФАКС: 3594-835

КЊИЖАРА У НИШУ

ТРГ КРАЉА АЛЕКСАНДРА 3 ТЕЛ: 018/511-428

НОВИ САД СРЕМСКА 7

ПРОДАЈА: 021/616-310
КЊИЖАРА: 021/624-433

КЊИЖАРА У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

ВЛАДЕ ЋЕТКОВИЋА 1 ТЕЛ: 028/ 421-609

91576

ПОЛУГЕ ЗЛАТА

1

За време снажне буре на пучини мора, гусарски брод био је у опасности да потоне. Капетан брода одлучио је да се ослободи дела терета и избаци половину од тридесет полуга злата. Полуге су биле власништво два трговца златом и ниједан од њих није хтео да се одрекне свог дела полуга. Капетан је наредио да се 30 полуга поређа у круг и да се у море баци свака девета, све док се не избаци половина полуга. У жељи да спасе својих 15 полуга, један од трговаца поткупио је морнара који је ређао полуге у круг да то уради по његовим упутствима. Кад се бура стишала, на броду су остале само полуге домишљатог трговца. Којим редоследом су полуге биле поређане? ■

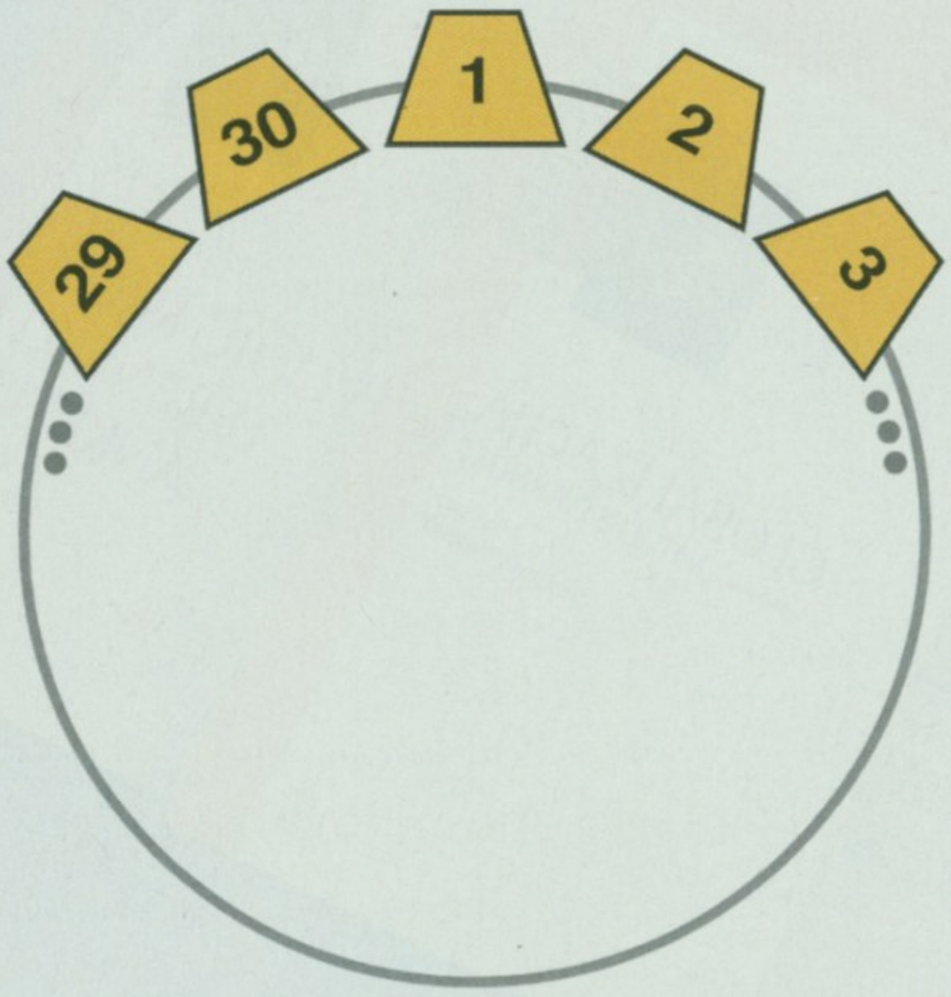

ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ

2

На градском такмичењу из физике учествовали су Аца, Браца, Цеца, Дача, Милена и Јана. Одредите њихов редослед ако се зна:

1. Цеца је била успешнија од Даче;
2. Милена је освојила треће место;
3. Јана је постигла до сада најбољи резултат, али није победила;
4. Аца се нашао иза Јане, али испред Цеце ■

ПОДЕЛА

3

Поделите бројчану траку на четири исте површине тако да збир бројева у свакој од површина буде тачно 34 ■

8	16	9	2	13	4	5	3
1	10	15	7	12	11	14	6

СТРАНИ ЈЕЗИЦИ

4

У одељењу четвртог разреда језичке гимназије има 30 ученика и сви уче енглески језик. Четрнаест од њих учи и руски, 18 учи и француски, а 8 не зна ни руски ни француски. Колико ученика у одељењу учи и француски и руски језик? ■

ПРАЗНА ПОЉА

5

Распоредите у празна поља све бројеве од 1 до 12 тако да у свакој колони највећи од три броја мора бити једнак збиру два остала броја у колони, а збир бројева у сваком реду мора бити једнак ■

ИЧКЕ загонетке

РЕГИСТАРСКЕ ТАБЛИЦЕ

6

Миланов отац купио је нов аутомобил. Погледавши регистарски број, Милан је одмах уочио одређену правилност. Наиме, број се састоји од два троцифрена броја (између њих је цртица) од којих је први мањи од другог, а оба имају особину да су дељиви са 45 и да им је средња цифра 8. Одредите регистарски број аутомобила Милановог оца ■

ЛОГИЧКО РАЗМИШЉАЊЕ

7

Јагош је изашао на писмени део испита који се састоји од пет тврдњи за које треба утврдити да ли су истините или не. Дакле, одговор на свако питање је ДА или НЕ. Пре испита Јагош је упознат са структуром теста и поуздано је знао да:

1. Ако је одговор на прво питање ДА, тада је одговор на друго НЕ.
2. Одговори на прво и последње питање су супротни.
3. Одговори на друго и четврто питање су супротни.
4. Одговор на једно од последња два питања је ДА.
5. Одговора ДА има више од одговора НЕ.

Кад је Јагош прочитао испитна питања, закључио је да ни на једно не зна одговор. Ипак, узевши у обзир да је знао каква је структура теста, убрзо је схватио да може тачно да одговори на 4 питања. На која питања је Јагош тачно одговорио? ■

ПАЛАЧИНКЕ

8

Мајка је испекла пун тањир палачинки. Милица је прва дошла из школе и појела трећину од укупног броја, њен брат Милош дошао је после ње и појео трећину од остатка. Даница је дошла после њих и појела половину од остатка. Након тога у тањиру је остало 8 палачинки. Колико је палачинки укупно мајка испекла и како остатак да се поделе, па да сви поједу исти број палачинки? ■

ДВА МАРАТОНЦА

9

Два маратонца, Џон и Смит, кренули су истовремено из места А у место В. Смитов корак је за 10 одсто краћи од Џоновог, али зато он за исто време направи 10 одсто корака више него Џон. Ако је растојање између места А и В неколико километара, који ће од маратонаца стићи први у место В? ■

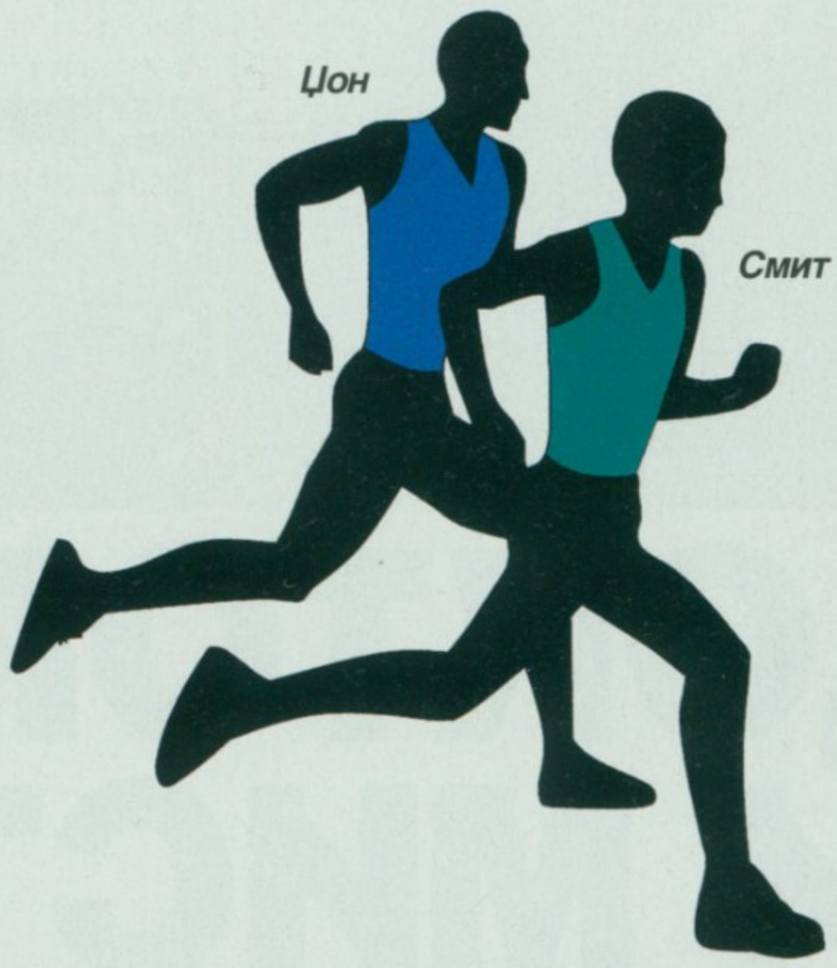

ДЕЧАК И БИЦИКЛИСТА

10

Дечак је прешао пут од 35 километара за одређен број сати. Колико би километара прешао бициклиста ако би утрошио два пута више времена него пешак, а сваког сата прелазио три пута дужи пут него пешак? ■

Припрема Радивоје Грбовић

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

НАУЧНИЧКИ ДВОЈАЦ БЕЗ КОРМИЛАРА

Срећом, и Вилкинс је био „од њихове феле", па су сва тројица удруженим снагама наставили рад на разоткривању ДНК.

Кад нису причали о ДНК, тројица научника имала су другу, подједнако занимљиву тему – Розалинд Френклин, Вилкинсову лаборанткињу која је била задужена за рендгенска снимања кристализоване ДНК. Од тренутка кад је дошла у његову лабораторију, Вилкинс и Френклинова су се замрзели и временом престали да разговарају. Коначно, Френклинова није више прослеђивала Вилкинсу фотографије и податке.

Удри колегу!

Вотсон је причао како је једном приликом налетео на Френклинову док је била сама у лабораторији. Учтив и увиђаван, покушао је да јој на леп начин укаже на то да су нека од њених молекуларних истраживања погрешна. Розалинд је на пријатељски савет узвратила покушавши да га удави на лицу места! Њен разјарени напад прекинуо је Вилкинс који је ушао у лабораторију. Касније је признао Вотсону да се и сам у више наврата прибојавао њених батина.

Након свог животног достигнућа, Вотсон и Крик удаљили су се један од другог. Крик је отишао у Солк институт у Ла Јоли, у Калифорнији, да ради на неуро-

ДОКТОР ВОТСОН И МИСТЕР КРИК

Иако можда није био миљеник разреда, Вотсон је несумњиво имао блистав ум – матурирао је с 15 година, дипломирао на Универзитету у Чикагу с 19, а докторирао на Универзитету у Индијани с 22 године. У детињству и на колеџу занимао се највише за орнитологију (науку о птицама) и жарко желео да једног дана постане кустос у њујоршком Америчком музеју историје природе

Сваки средњошколац чуо је за Џејмса Вотсона и Френсиса Крика, научнике који су проникнули у тајну дезоксирибонуклеинске киселине (ДНК). Међутим, премда су њихова достигнућа позната, мало се зна о њиховом животу. Вотсон је нарочито занимљива личност – кад је требало умео је и да се потуче (додуше, са женама), а у жељи за новим сазнањима није презао ни од тога да искористи сопствену сестру као мамац...

Џејмс Вотсон рођен је 6. априла 1928. године у Чикагу. Био је паметно али смушено дете. У дванаестој години изабрали су га за једног од учесника радио-квиза под називом „Квиз клинци". Нажалост, избачен је из емисије брже него што је и ушао. Премда Вотсон данас тврди да је то зато што није знао одговоре на питања из вероисповести, његова сестра каже да је избачен јер је био дозлабога досадан и незанимљив учесник.

Шта је живот?

Након краткотрајног боравка у Истраживачком институту „Колд Спринг Харбор" у Њујорку и потом у Данској, двадесеттрогодишњи Вотсон обрео се у Кембрицу. Френсис Крик тамо је управо радио на свом докторату.

Упркос старосној разлици (Крик је старији дванаест година), два човека имала су неке заједничке склоности. Обојица су у младости читали „Шта је живот?" Ервина Шродингера, дело које је на њих имало снажан утицај. Нагнало их је да размишљају о механици тела и о томе како би се живот могао објаснити кроз хемију и физику. Ова схватања зближила су двојицу људи и довела их до тога да раде на објашњењу грађе ДНК.

Вотсон и Крик у Кембрицу су радили у одвојеним лабораторијама, али кад су се упознали и зближили, почели су да размењују мишљења. Испоставило се да су обојица толико одушевљени дезоксирибонуклеинском киселином да су причали само о томе досађујући свима из околине. Коначно су колеге из њихових лабораторија један по један тражили премештај оставивши их саме с њиховом опсесијом.

Вотсон је знао да енглески истраживач Морис Вилкинс у својој лабораторији има неке опипљиве резултате и податке о молекуларној грађи, што би њему помогло у истраживању ДНК. Питање је било како да их се дочепа. И, Вотсон је нашао решење – натерао је своју млађу сестру Елизабету да заведе Вилкинса не би ли тако дошао до драгоцених података. Нажалост, Вилкинс није подлегао Елизабетиним чарима, те су Крик и Вотсон морали с њим отворено да попричају о својим истраживањима.

биолошкој теорији, с нагласком на снове. И данас је тамо. Вотсон је са Кембриџа отишао на Харвард да буде професор биологије. Његове способности као предавача духовито су назване „неразговетнији од Џимија Стјуарта", а са студентима је тешко налазио заједнички језик. Крајем шездесетих година прошлог века Вотсон је преузео дужност директора Истраживачког института „Колд Спринг Харбор", а 1988. године понуђено му је место директора пројекта истраживања људског генома.

Вотсонова ексцентричност и данас понекад избије на видело. Недавно је запретио да Јапану неће дати на увид резултате истраживања ако ова држава не повећа своје финансирање истраживања људског генома.

Нико са сигурношћу не зна шта се десило између Вотсона и Крика. Међутим, упадљиво је да два човека који су некада били нераздвојни данас живе на супротним крајевима Америке ■

Н. В.

JODI

JODI JE U MODI

OD MINAKVE SAMO TAKVE

JEDAN JODI OBEZBEĐUJE ORGANIZMU
POTREBNU DNEVNU KOLIČINU JODA

87150

ВЕЛИКИ ЧОВЕК III ДЕО

ДОДЕЛ

МОДЕСТИ

НАПИСАО ПИТЕР О'ДОНЕЛ

НАЦРТАО ЦИМ ХОЛДАВЕЈ

САМО ШТО ЈЕ ВОЗ ПРОШАО, МОСТ ЈЕ ОДЛЕТЕО У ВАЗДУХ...

ДАКЛЕ, УСПЕЛИ СТЕ ДА ОДВОЈИТЕ ВАГОН!

АЛИ, ОН ЈЕ ОКЛОПЉЕН И У ЊЕМУ СУ ЧУВАРИ!

ЗА ТО ПОСТОЈИ ПРОТИВОКЛОПНА ГАСНА БОМБА! ПРОБИЋЕ ЗИД ВАГОНА И СРЕДИЋЕ ЧУВАРЕ!

ДОК СЕ ВАГОН С ПОЛУГАМА ЛАГАНО СПУШТАО У ЗАРАВАН, ПОГОДИО ГА ЈЕ ПРОЈЕКТИЛ...

1314

...И ГАС ЈЕ ИСПУНИО ЊЕГОВУ УНУТРАШЊОСТ...

ЛЕШИНАРИ ПРИЛАЗЕ!

ОТВОРИ ВАГОН, ЖИЛЕ! ВИ ОСТАЛИ ПРИПАЗИТЕ НА ЧУВАРЕ!

1315

ВЕЛИКИ ЧОВЕК ДАО СЕ НА ПОСАО...

ПОД НЕВЕРОВАТНИМ ПРИТИСКОМ МЕТАЛНИХ ШАКА, ВАГОН СЕ ОТВОРИО КАО КАРТОНСКА КУТИЈА...

ЛЕПО! А КАКО БИЛК МИСЛИ ДА ПОБЕГНЕ СА ЗЛАТОМ? ЗА МАЊЕ ОД ДВА САТА ОВДЕ ЋЕ ДА ВРВИ ОД ПОЛИЦИЈЕ!

СВЕ ИДЕ ПО ПЛАНУ!

1316.

ЧУВАРИ У ВОЗУ ИМАЈУ РАДИО! ОБАВЕСТИЋЕ ДРЖАВНЕ ОРГАНЕ О ПРЕПАДУ!

НЕЋЕ! ОМЕТАМО ИМ ВЕЗУ ЦЕЛИМ ПУТЕМ!

А И КАДА ЈЕ УСПОСТАВЕ, БИЋЕ ПОТРЕБНИ САТИ ДА СЕ ПОЛИЦИЈА ПОЈАВИ! МИ ЋЕМО ДО ТАДА ВЕЋ БИТИ ДАЛЕКО!

ОТРЧАЋЕТЕ С ДВЕ ТОНЕ ЗЛАТА У ЧЕПОВИМА?

НЕ! ЗЛАТО ЋЕ ОСТАТИ ОВДЕ!

1317

ИГРАЧ ПЕЛОТЕ У МЕТАЛНОМ СКЕЛЕТУ СТАВЉАО ЈЕ ЗЛАТО У МРЕЖУ...

А ИЗНАД ДОЛИНЕ...

ЗЛАТО ЋЕМО БАЦИТИ НА ДНО ПЕЋИНЕ, У РУПУ КОЈА ЈЕ ДУБОКА 30 МЕТАРА! ПОКУПИЋЕМО ГА ЗА ГОДИНУ ИЛИ ДВЕ, КАД БУДЕ БЕЗБЕДНО!

И МОЋНИ МЕТАЛНИ СКЕЛЕТ ЗАВРШИЋЕ НА ДНУ, БАШ КАО И ВИ!

1318

СХВАТИВШИ ДА СУ МОДЕСТИ И ВИЛИ У ОПАСНОСТИ ЈЕР СЕ НИСУ ЈАВИЛИ, ТАРАНТ ЈЕ ПОЗВАО РЕНЕА ВОБВОА...

РЕНЕ...

ЗНАМ ДА СИ ЗАУЗЕТ, АЛИ САСЛУШАЈ МЕ...

ШТА? МОДЕСТИ И ВИЛИ? СТО МУ МУКА!

ДОВОЉНО САМ ЧУО! ПОЛАЗИМ! БИЋУ ТАМО ЗА САТ И ПО!

ЗАР НЕ БИ БРЖЕ СТИГЛА ПОЛИЦИЈА ИЗ ОВОГ КРАЈА?

НЕ! ПРЕДЕО ЈЕ НЕПРИСТУПАЧАН! СТИЋИ ЋУ ПРЕ ЊИХ!

1319

ВЕЛИКИ ЧОВЕК ПОДИГАО ЈЕ МРЕЖУ ПУНУ ЗЛАТНИХ ПОЛУГА...

ИМАШ КИЛОМЕТАР ДО ПЕЋИНЕ, ЖИЛЕ! ХОЋЕШ ЛИ ИЗДРЖАТИ?

НАРАВНО! НОЋИМА САМ ВЕЖБАО С ТЕРЕТОМ СЛИЧНЕ ТЕЖИНЕ!

НА УЗВИСИНИ...

ВРЕМЕ ЈЕ ЗА ПОЛАЗАК!

НЕ СМЕ ДА НАС ОДВЕДЕ У ПЕЋИНУ!

САД ИЛИ НИКАД! МОРАМО ДА СЕ ОСЛОБОДИМО!

1320

МОДЕСТИ СЕ ТИХО ОБРАТИЛА ВИЛИЈУ НА АРАПСКОМ ЈЕЗИКУ...

ЈА ЋУ КОБАЈАГИ ДА БЕЖИМ, А ТИ ГА ЗАСКОЧИ!

ДОСТА ПРИЧЕ!

НЕ ИЗЛЕЖАВАЈ СЕ, ГАРВИНЕ!

НЕЋУ ДА УСТАНЕМ! УБИЈ МЕ ОВДЕ!

НЕ ТЕРАЈ МЕ НА ТО, МОМЧЕ! УМИРАЋЕШ ДУГО И МУЧНО!

МОДЕСТИ ЈЕ ПОЧЕЛА ДА СЕ УДАЉАВА...

1321

ЗБУЊЕН, ГРИДО ЈЕ НЕОДЛУЧНО МЕЊАО МЕТУ...

СТАНИ, МОДЕСТИ! ПУЦАЋУ!

ЧУЈЕШ ЛИ? СТАНИ!

САД, ВИЛИ!

МОДЕСТИ СЕ ВЕШТО БАЦИЛА НА ЗЕМЉУ, А ВИЛИ ЈЕ КРЕНУО У НАПАД...

1322

...И СНАЖНИМ УДАРЦЕМ ГЛАВОМ ОБОРИО ГРИДОА...

МОДЕСТИ ЈЕ ПРИСКОЧИЛА У ПОМОЋ...

ПУШКА, ВИЛИ!

НЕ МОГУ ДА ЈЕ...

УУХ!

1323

ГРИДО ЈЕ ДОХВАТИО ОРУЖЈЕ, АЛИ МОДЕСТИ ЈЕ БИЛА БРЖА...

...И СПРЕТНИМ ЗАМАХОМ НОГУ БАЦИЛА ГА ЈЕ КРОЗ ВАЗДУХ...

АДАХ!

ЈЕСИ ЛИ ДОБРО, ВИЛИ?

НИКАД НИСАМ БИО СРЕЋНИЈИ ЗБОГ ГЛАВОБОЉЕ, ПРИНЦЕЗО!

1324

БИЛК И ЊЕГОВА ДРУЖИНА ЖУРИЛИ СУ КА ПЕЋИНИ...

ЧУО СЕ ПУЦАЊ...

ДА!

СИГУРНО ЈЕ НЕКО ОД ГРИДООВИХ ЗАРОБЉЕНИКА ПОКУШАО ДА ПОБЕГНЕ! ЖЕЛИМ ДА ЗНАМ КО... БЛЕЈЗ ИЛИ ГАРВИН?

ИДИ И САЗНАЈ!

НА УЗВИСИНИ...

ДО ЂАВОЛА! ОВО СЕ ТЕШКО РАЗВЕЗУЈЕ!

ПОЖУРИ, ДУШО! ХОЋУ ДА ИМ ПОКВАРИМ ЗАБАВУ!

1325

МОДЕСТИ И ВИЛИ СУ СЕ ОСЛОБОДИЛИ...

ШТА ПРЕДЛАЖЕШ, ПРИНЦЕЗО?

НЕМАМО НИКАКВО ОРУЖЈЕ...

ЗАТО МОРАМО ПРЕ БИЛКА ДА СТИГНЕМО ДО ПЕЋИНЕ! МОЖДА ЋЕМО ТАМО НАЋИ НЕШТО ЗА ОДБРАНУ!

НАДАМ СЕ И ДА ЈЕ ТАРАНТ ПОЗВАО РЕНЕА! ТО ЗНАЧИ ДА ЋЕМО ИМАТИ ПОМОЋ!

ТЕК ЗА САТ, ДВА! ЗАТО МОРАМО ДА СЕ ДОМОГНЕМО ПЕЋИНЕ! БИЛК ЈЕ НЕЋЕ НАПУСТИТИ ДОК НАС НЕ СРЕДИ И ТАКО ОСИГУРА ПЛЕН!

1326

УБРЗО, У ПЕЋИНИ...

НЕМА НИКОГА!

НЕ ВИДИМ НИ ОРУЖЈЕ!

ЈА ЋУ ДА ЧУВАМ СТРАЖУ, А ТИ ПРЕТРАЖИ ПЕЋИНУ!

СВЕ СУ ОЧИСТИЛИ! НЕ ЖЕЛЕ ДА ОСТАВЕ БИЛО КАКАВ ТРАГ ИЗА СЕБЕ!

РУПА МОРА ДА ЈЕ ТАМО! ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА СУ У ЊУ СВЕ БАЦИЛИ!

1327

ГОСПОДИНЕ БИЛК!

ШТА ЈЕ, ЖОРЖЕ?

ПОШАО САМ ДО ГРИДОА, АЛИ УЗ ПУТ САМ ВИДЕО **МОДЕСТИ И ГАРВИНА**... УШЛИ СУ У ПЕЋИНУ...

ПРОКЛЕТНИЦИ! СРЕДИЛИ СУ ГРИДОА! МОРАМО ДА ИХ УХВАТИМО ШТО ПРЕ!

ЛАКО ЋЕМО С ЊИМА! НЕНАОРУЖАНИ СУ!

1328

ЖИЛЕ, СПУСТИ ТО ЗЛАТО И ОДМОРИ СЕ ДОК МИ НЕ НАЂЕМО БЛЕЈЗОВУ И ГАРВИНА!

ВИЛИ! ДОЛАЗЕ! СПРЕМНИ СУ ЗА НАПАД!

САЗНАЛИ СУ ДА СМО ОВДЕ!

НЕКА! НАШАО САМ НЕШТО ШТО ЋЕ ДА ИХ УЗДРМА!

1329

СЛАЖЕМ СЕ!
ГРАНАТЕ! БОЉЕ ИШТА НЕГО НИШТА!
ДОДАЈ МИ ЈЕДНУ, ВИЛИ! НЕ СМЕМО ИМ ДОЗВОЛИТИ ДА НАМ ПРИЂУ ИСУВИШЕ БЛИЗУ!
ТАКО ЈЕ!
БИЛК ЈЕ УГЛЕДАО МАЛИ ЦРНИ ПРЕДМЕТ КАКО ЛЕТИ КА ЊИМА...
ГРАНАТА! У ЗАКЛОН!
1330
ОДЈЕКНУЛА ЈЕ ЕКСПЛОЗИЈА...
ДО ЂАВОЛА! ШТИТИ НАС, НИКИ, ПОКУШАЋЕМО ДА ИМ ПРИЂЕМО С ЛЕЂА!
КИША МЕТАКА ЗАСУЛА ЈЕ УЛАЗ...
ОВИ МОМЦИ СУ ВЕОМА ВЕШТИ! НЕЋЕ БИТИ ЛАКА МЕТА, ВИЛИ!
ЈОШ ЈЕДНА?
ИЗАШЛИ СУ НАМ ИЗ ДОМЕТА, А И НАШ ЗАКЛОН ЈЕ ДОБАР!
1331
БИЛК И ЊЕГОВИ ЉУДИ ПОВУКЛИ СУ СЕ ОД ПЕКИНЕ...
ДОВДЕ НЕ МОГУ ДА ДОБАЦЕ ГРАНАТЕ!
АЛИ, НИ МИ ЊИХ НЕ МОЖЕМО ДА ГАЂАМО!
ИМАМО ЛИ ДИМНУ БОМБУ?
БИЛА ЈЕ САМО ЈЕДНА, АЛИ ЊУ СМО ИСКОРИСТИЛИ!
У ПЕКИНИ...
ШТА БИХ ЈА УРАДИЛА ДА САМ НА БИЛКОВОМ МЕСТУ?
ПУШКЕ МУ НИСУ ОД КОРИСТИ... ИМА ГРАНАТЕ И ВЕЛИКОГ ЧОВЕКА...
1332
ЖИЛ БИ МОГАО ДА УБАЦИ У ПЕКИНУ ГРАНАТЕ, АЛИ СИГУРНОСНУ ИГЛУ ГРАНАТЕ НЕ МОЖЕ ДА ИЗВУЧЕ ЧЕЛИЧНИМ ПРСТИМА!
И ЈА САМ О ТОМЕ РАЗМИШЉАО!
АКО ТО ПОКУШАЈУ, ПОСТОЈИ ВЕЛИКА ВЕРОВАТНОЋА ДА САМИ СЕБЕ ДИГНУ У ВАЗДУХ!
И ГОСПОДИН БИЛК ЈЕ ТОГА БИО СВЕСТАН...
МИСЛИМ ДА ПОСТОЈИ ПРАВИ НАЧИН ДА ТЕ ИСКОРИСТИМ, ЖИЛЕ!
1333

ЖИЛ НАМ СЕ ПРИБЛИЖАВА!
ЧУВАЈ СЕ, ВИЛИ!
ПОВЕЋИ КАМЕН УЛЕТЕО ЈЕ У ПЕЋИНУ И РАЗБИО СЕ О ТЛО...
ДО ЂАВОЛА!
1334

КАД СЕ ПРАШИНА СЛЕГЛА...
КОРИСТЕ ЖИЛА ДА НАС ЗАСПУ КАМЕНЧИНАМА!
ЈЕСИ ЛИ ПОВРЕЂЕНА, ПРИНЦЕЗО?
НИШТА СТРАШНО! ОКРЗНУЛО МЕ ПАРЧЕ КАМЕНА! НЕЋЕМО МОЋИ ЈОШ ДУГО ДА ДРЖИМО УЛАЗ, АЛИ АКО СЕ ПОВУЧЕМО ОНИ ЋЕ ДА УЂУ!
ПОНОВО, ЖИЛЕ!
1335

ЗАМАЛО...
ЈОШ ЈЕДНА ГРОМАДА ЗАТРЕСЛА ЈЕ ПЕЋИНУ...
КАМЕЊЕ ЈЕ ЛЕТЕЛО ПОПУТ ШРАПНЕЛА...
МОРАЋЕМО ДА ИЗАЂЕМО И ОКУШАМО СРЕЋУ У ОТВОРЕНОМ СУКОБУ!
ХАЈДЕ ДА ПОКУШАМО НЕШТО ДРУГО! ИМАМ ИДЕЈУ...
1336

ВЕЛИКИ ЧОВЕК НИЈЕ ПРЕКИДАО С БАЦАЊЕМ КАМЕЊА...
ПРАВА СИ ЛЕПОТА!
УЗМИ ГРАНАТУ, ПРИНЦЕЗО!
СЕСТА! ВИЛИ, ЉУБАВИ, ТИ СИ ГЕНИЈЕ!
1337.

ИЗВУЦИ ИГЛУ, ПРИНЦЕЗО!

ЕКСПЛОДИРАЋЕ ЗА ПЕТ СЕКУНДИ! ПОДЕСИ ИЗБАЧАЈ!

ДОК ЈЕ ЖИЛ ПОДИЗАО СЛЕДЕЋИ КАМЕН...

ШТА?!

ЈЕДНО ОД ЊИХ ДРЖИ СЕСТУ!

ПАЛИ!

ВИЛИ ЈЕ БАЦИО ГРАНАТУ...

1338

ИЗБАЧЕНА ИЗ СЕСТЕ, ГРАНАТА ЈЕ ПОЛЕТЕЛА ДАЛЕКО...

ДВЕ СЕКУНДЕ, ТРИ...

ЛЕЗИ!

ЧЕТИРИ СЕКУНДЕ...

БИЛК И ЊЕГОВИ ЉУДИ БАЦИЛИ СУ СЕ НА ТЛО. САМО ЈЕ ЖИЛ ОСТАО УСПРАВАН, ОКОВАН ЧЕЛИЧНИМ РАМОМ...

УХ!

1339

КАД ЈЕ ЕКСПЛОЗИЈА УТИХНУЛА...

ПУЦАЈ КА ПЕЋИНИ! НЕ СМЕ ДА БАЦИ ЈОШ ЈЕДНУ ГРАНАТУ!

ЖИЛЕ?

МРТАВ ЈЕ, ГОСПОДИНЕ БИЛК!

ПРЕТПОСТАВЉАМ ДА ЋЕ ПОКУШАТИ ДА СЕ ПРОБИЈУ ПОД ПАЉБОМ, ПРИНЦЕЗО!

МОЖЕШ ЛИ ДА ИХ ПОГОДИШ ИЗ ПЕЋИНЕ?

1340

ЖИЛ ЈЕ МРТАВ ТАКО ДА ПОЛУЂЕ НЕ МОЖЕМО ДА ПРЕБАЦИМО! А ПОШТО НАМ И ВРЕМЕ ИСТИЧЕ, МОРАЋЕМО ДА СЕ РАЗДВОЈИМО!

ДВА МИНУТА КАСНИЈЕ...

НЕ ВИДИМ НИКОГА!

ЖИЛ ЈЕ ВЕРОВАТНО МРТАВ, А ОСТАЛИ СУ СЕ РАЗБЕЖАЛИ!

НЕ СМЕМ ДА ДОЗВОЛИМ ДА БИЛК ПОБЕГНЕ! ЗБОГ ДЕНИЗ!

ПОКУШАЋЕМО ДА ГА УХВАТИМО, ВИЛИ!

1341

ИМАЋЕМО ВИШЕ ШАНСЕ АКО СЕ РАЗДВОЈИМО, ПРИНЦЕЗО!
У РЕДУ! АЛИ, КЛОНИ СЕ ОТВОРЕНОГ ПРОСТОРА! ЗА РАЗЛИКУ ОД НАС, ОНИ СУ НАОРУЖАНИ!
ПЕТНАЕСТАК МИНУТА КАСНИЈЕ ИЗНАД ПРЕВОЈА СЕ ПОЈАВИО ХЕЛИКОПТЕР ПУН НАОРУЖАНИХ ЉУДИ...
ХЕЈ! ЧОВЕК НА БИЦИКЛУ!
ПОКУПИ ГА! АКО ПОТЕГНЕ ОРУЖЈЕ, ПУЦАЈ!
1342
УКЉУЧИО СЕ РАЗГЛАС...
ПОЛИЦИЈА! РУКЕ УВИС! НЕ МРДАЈ!
НАЈЗАД! ОВАЈ ДВОТОЧКАШ МЕ УБИ!

ДРАГО МИ ЈЕ ДА ТЕ ВИДИМ, РЕНЕ! НЕ ПИТАЈ МЕ ШТА СЕ ДОГОДИЛО!
ЏЕРАЛДЕ!
НЕКОЛИКО КИЛОМЕТАРА ОДАТЛЕ, ГДЕ СЕ СТРМА СТАЗА СПУШТА КА РЕЦИ...
АХА! ЕНО БИЛКА! КЛАДИМ СЕ ДА ИМА ЧАМАЦ САКРИВЕН У ГРМЉУ!
РАДО БИХ ГА СРЕДИО БОМБОМ, АЛИ МОДЕСТИ ГА ЖЕЛИ ЖИВОГ ЗБОГ ВОБВА! СРЕДИЋУ ГА ПРАЋКОМ!
1343

ВИЛИ ЈЕ СТАВИО КАМЕН У ПРАЋКУ...
САМО ДА НАНИШАНИМ ЊЕГОВУ ГЛАВУ...
КУДА СИ КРЕНУО, БИЛК?
КАМЕН ЈЕ НЕПОГРЕШИВО ПОГОДИО МЕТУ...
1344

МОДЕСТИ ЈЕ НАПРАВИЛА ЗАСЕДУ КОЈА ВОДИ КА ЈУГУ...
НАДАМ СЕ ДА ЈЕ ВИЛИ НАШАО БИЛКА!
ПОЖУРИ, МЕЛ!
ВЕШТИМ ПОКРЕТОМ, МОДЕСТИ ЈЕ ПЉАЧКАШИМА ИЗБИЛА ОРУЖЈЕ ИЗ РУКУ...
УХ!
ПОКУШАТЕ ЛИ НЕШТО, ПУЦАЋУ БЕЗ ОКЛЕВАЊА!
1345

САМО ИЗВОЛИ, ВИЛИ!

ХВАЛА, ПРИНЦЕЗО! МОГУ ЛИ ДА СЕ ПРИДРУЖИМ?

НЕЋЕ БИТИ АКО СЕ ДЕНИЗ НЕ ОПОРАВИ!

БИЛК ЈЕ ЖИВ?

СИГУРНА САМ ДА ЋЕ СЕ ОНА ИЗВУЋИ, ВИЛИ! ХЕЈ, ВИДИ КО ЈЕ СТИГАО!

1346

У ДОЛИНИ ЈЕ ОЛУПИНА ВАГОНА СА ЗЛАТНИМ ПОЛУГАМА, ОВДЕ МИЛИОН ФУНТИ У ЗЛАТУ И МРТАВ ЧОВЕК У ЏИНОВСКОЈ МЕТАЛНОЈ НАПРАВИ, БРОЈНЕ ЧАУРЕ...

ЗНАЧИ, БИЛО ЈЕ ВЕЛИКИХ ОКРШАЈА! АЛИ, ГДЕ СУ МОДЕСТИ И ВИЛИ?

У ЛОВУ! РЕКАО БИХ ДА ИМ ЈЕ УЛОВ ВИШЕ НЕГО ДОБАР!

1347

ЗАШТО МИ СЕ НИСТЕ ЈАВИЛИ? УПЛАШИО САМ СЕ ДА ВАС ЈЕ БИЛК СРЕДИО!

ЗАМАЛО ЈЕСТЕ!

АЛИ, СВЕ СЕ ДОБРО ЗАВРШИЛО!

ДВА ДАНА КАСНИЈЕ У БОЛНИЦИ У СЕНТ ЖАН ДЕ ЛУИЗУ...

ХОЋЕШ ЛИ СА МНОМ, ПРИНЦЕЗО?

НАРАВНО, ЉУБАВИ!

1348

ДА! ИАКО ЈЕ ТО НЕУОБИЧАЈЕНО ЗА ЊЕГА, ПОСТИЂЕН ЈЕ!

ТИ МОРА ДА СИ МОДЕСТИ! ЈЕ Л' СЕ ТО ВИЛИ КРИЈЕ ИЗА ЦВЕЋА?

ИЗВИНИ, ДЕНИЗ... ТАКО МИ ЈЕ ЖАО ШТО САМ ТЕ УВАЛИО У НЕВОЉУ...

АХ, ВИЛИ...

КАД СЕ ЗА НЕКОЛИКО НЕДЕЉА ОПОРАВИМ, ОСВЕТИЋУ ТИ СЕ ЗА ТО, ТИ ВЕЛИКИ МАНГУПЕ!

1349

КРАЈ

ЗАШТО? КАКО?

ЗАШТО МЕСЕЦ ИЗГЛЕДА ВЕЋИ КАД ЈЕ БЛИЖИ ХОРИЗОНТУ?

Људи се ово питају још од времена Аристотела. Уобичајено објашњење је да је у питању оптичка варка коју проузрокује атмосфера. Тачно је да тада долази до преламања светлости, али не и увећане слике Месеца. Само се промени облик Месеца, као што се Сунце „спљошти" приликом заласка.

Ако се Месец посматра кроз цев док се приближава хоризонту, тада не изгледа увећан, а то је доказ да је у питању само оптичка варка. Једно од објашњења ове оптичке варке јесте и да наш мозак тумачи да су објекти близу хоризонта релативно даљи у поређењу са оним који су нам над главом. Зато кад видимо Месец близу хоризонта верујемо да је много даљи него што јесте, а како се његова величина наизглед није променила, закључујемо да мора да се повећао. Упркос вековним напорима научника да другачије објасне ову појаву, није понуђено ниједно боље решење ■

ЗАШТО РИСОВИ ИМАЈУ ЧУПЕРКЕ НА УШИМА?

Многи зоолози мисле да су чуперци на врху ушију риса део префињеног слушног апарата који помаже животињи да уочи плен. Попут антене, ове дугачке длаке запажају и најситније треперење ваздуха. Други, опет, тврде да служе за међусобно општење јер се ови чуперци лако уочавају, посебно у пределима завејаним снегом. На пример, док је вејавица, младунци лакше прате мајку гледајући у њене црне „антене".

Једно тумачење не искључује друго, па је могуће да чуперци играју више улога. Осталом, рисови имају више физичких особина које их чине савршено прилагођеним хладним пределима у којима живе. Широке шапе и дуге ноге омогућавају им лако кретање по снегу, а густо крзно штити их од веома ниских температура. Кратак реп помаже да се штеди енергија, то јест да се телесна температура не губи непотребно. Велике мачке реп обично користе као кормило да би одржавале правац приликом трке за неким пленом. Рис не јури за пленом већ га чека у заседи, па дугачак реп нема сврху, а при том би и сметао у густој шуми по којој се обично креће ■

КАКО БИЉКА МЕСОЖДЕРКА ХВАТА ИНСЕКТЕ?

Dionea muscipula, биљка месождерка која потиче из Америке, право је чудо природе. Њена способност да затвори „чељусти" око неког инсекта за мање од пола секунде запањила је и самог Дарвина који је назвао „једном од најчудеснијих биљака на свету". Уз ивице чељусти дионеа има прегршт чулних длачица. Ако неки инсект окрзне те длачице, „замка" се у трену затвара и биљка полако почиње да вари свој плен. Група америчких и француских научника покушала је да установи како ова биљка успева да склопи уста таквом брзином. Посматрајући камерама њено понашање, тек на успореном снимку уочили су следеће: очекујући плен, биљка је отворена и напета као затегнут ластиш. Кад се надраже чулне длачице, долази до премештања унутрашњих течности у биљци и листићи се за само неколико десетинки секунде затворе ■

КОЛИКО ЉУДИ МОЖЕ ДА ЖИВИ НА ЗЕМЉИ?

Теоретски, свих шест милијарди људи, колико нас сада има на Земљи, може да се смести на простор нешто већи од Лондона. Кад би иста густина становништва била на целој планети, убрзо бисмо сви поумирали од глади. Претпоставља се да би наша планета могла да издржи око хиљаду милијарди људи (под претпоставком да се не хране као гојазни Американци јер нам онда не би биле довољне ни четири Земље). Према истраживањима Уједињених нација, до 2200. године предвиђа се раст становништва до десет милијарди. Међутим, ако не нађемо делотворније начине за производњу хране и струје, и истовремено не смањимо потрошњу природних извора који нису непресушни, Земља неће моћи да издржи ни садашње становништво ■

КАКО НАСТАЈУ ПОДОЧЊАЦИ?

Ова нимало лепа појава кад део лица испод очију добије сивкасту боју проузрокована је задржавањем крви у венама на месту где је кожа веома танка, па се готово провиди. Подочњаци настају због алергије на неку материју или једноставно – због умора. Ако се недовољно спава или ако се, рецимо, дуго стоји, крв и лимфна течност могу да се нагомилају у ситним крвним судовима ока и тако доведу до поремећаја у циркулацији крви у овом делу лица. Код неких људи подочњаци су готово стална појава. Неки то објашњавају претераним излагањем сунцу, знаком неког обољења или пак старошћу, кад се кожа доњег капка још више истањи и провиди ■

ДА ЛИ ЈЕ МЕСО КЛОНИРАНИХ ЖИВОТИЊА ДОБРО ЗА ЉУДСКУ ИСХРАНУ?

Чињеница да је животиња клонирана не би требало да утиче на квалитет њеног меса ништа више него да је рођена као једно од близанаца или тројки приликом нормалне репродукције.
Чувена клонирана овца Доли угинула је прерано услед обољења везаних за године, укључујући и артритис. Али болести као што су ове нису заразне и не могу се пренети ако једемо месо такве животиње.
Сједињене Америчке Државе донеле су 2003. године одлуку да је месо клонираних животиња безбедно за људску исхрану. Али, британска Агенција за прехрамбене стандарде сматра да продаја меса клонираних животиња на европском тржишту мора добити посебну дозволу ■

ЗАШТО СЕ НЕКО ОНЕСВЕСТИ КАД ВИДИ КРВ?

Кад виде крв, код преосетљивих особа то може да изазове нагли пад артеријског притиска који се спушта испод 70 mm живиног стуба. У телу постоје „регистратори" притиска, осетљива места дуж каротиде, артерије која пролази кроз врат и носи крв ка мозгу. Ти „контролни центри" имају задатак да потврде да се артеријски притисак спушта и у том случају „упозоре" крвоток и срце. Одговор на то је сужавање периферних крвних судова а број откуцаја срца се повећава. Кад читав тај систем не ради како би требало, као код особа које не подносе крв, догађа се нагли пад прилива крви у мозак и несвестица. Јер, срце не успева да тако брзо „превазиђе" силу гравитације неопходну да би се крв погурала до мозга и центара контроле организма, те они привремено не добијају кисеоник ■

ЕНИГМАТИКА

АНАГРАМ

ОНАЈ КОМ УВЕК ЛИЧИМ

(Овим анаграмом Славко Бован освојио је прво место на Међународном првенству Србије за анаграмисте 2006. године.)

ХАОС УКРШТЕНИЦА

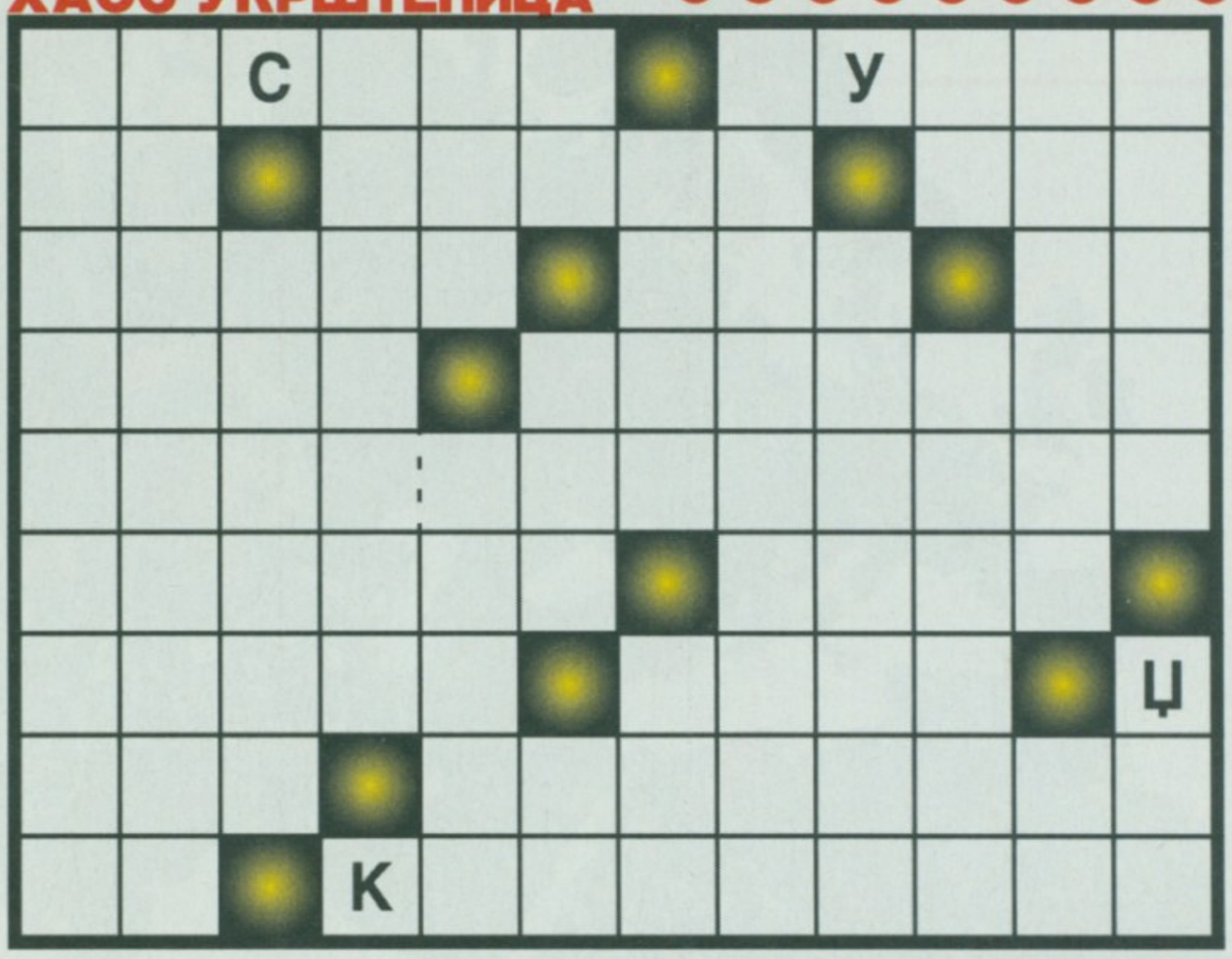

Описи за ову укрштеницу су измешани. Ваш задатак је да за сваки појам нађете одговарајуће место у укрштеници.

Коралско острво – Телевизијски пријемник – Пекмез – Отилија одмила – Рукометни клуб (скр.) – Рудник камена – Старогрчки филозоф, Талес – Нота солмизације – Иранска новинска агенција – Јуначки спев – Део кошуље – **Име и презиме америчке глумице са слике** – Име филозофа Аста – Дворишна врата – Речи опере – Очупати перје – Зубни глас – Државица на Пиринејима – Апарат за тост – Лични доходак (скр.) – Позајмица – Руковање нечим – Глумац, Милан – Британски дневни лист – Птица црног перја – Суседна слова азбуке – Југоисточни ветар у старој Грчкој – Систем логора у Сибиру – Запаљење исхијадичног живца – Редак у Курану – Шарени папагаји – Линија којом лете авиони – Симбол америцијума – Ознака за дан – Врста смоле –Доктор – Рударски институт (скр.) – Област у Грчкој ■

КРИПТОГРАМ

СИГАЛ
ХЕНКС
БАНДЕРАС
ДИ КАПРИО
БЛУМ
КЕЈЏ
ХОПКИНС

ПОТИРАЉКА

ПЕНТРАЊЕ НА ТУ ПЛАНИНУ..., А ИМАТЕ ЛИ ИМЕ?

Парна слова прецртајте, а остатак анаграмирајте ■

ПОМИЦАЉКА

Наведене појмове помакните лево-десно како бисте у четири узастопне усправне колоне добили називе наших река ■

АРТИСТИ
ЗИБАЧА
СПАСАВАЊЕ
СУВАРАК

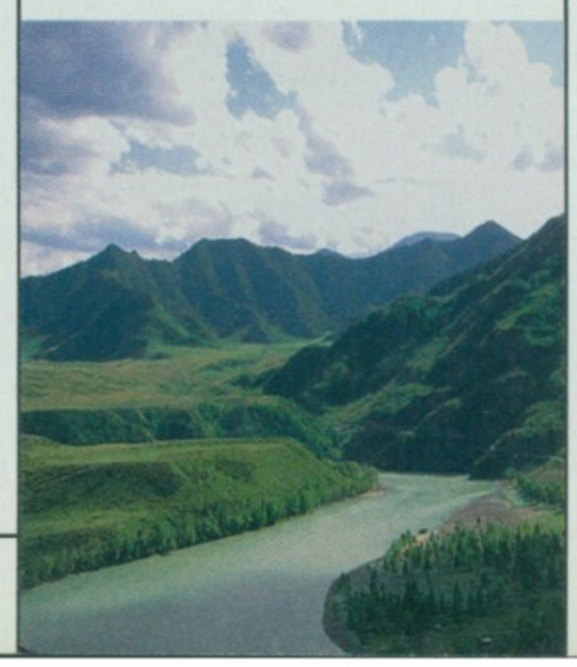

СКАНДИНАВКА

			ПЕТАО ИЗ ЦРТАНОГ ФИЛМА (СЛИКА)	ЦРНИ КОНТИ-НЕНТ	НЕУТРОН	ИТАЛИ-ЈАНСКИ РЕНЕСАН. СЛИКАР	КАРИКА НА ЛАНЦУ
			ЛЕДЕНИ БРЕГ	S	A	N	T	A
			18. И 25. СЛОВО АЗБУКЕ	O	F	ИЛИНИ-ЈУМ / РИМСКИ НОВЧИЋИ	i	L
			ТРЕНЕР РАЈКАРД	F	R	A	N	K
	МЛАДУН-ЧАД КОКОШКЕ	ШАРЕНИ-ЦЕ У ОКУ	М. ИМЕ, РИСТАН / КОНЧИЋ	R	i	S	T	A
ДРВЕНИ ЛУТАК	P	I	N	O	K	i	O	ФИЛМСКА ЗВЕЗДА
ТРКАЧИ-ЦА ПРИ-ВАЛОВА	i	R	i	N	A	Р. С. / УГАЖЕНА СТАЗА У СНЕГУ	P	S
ТЕЋИ У МЛАЗЕ-ВИМА	L	i	T	i	ПРОСТ БРОЈ / У. К.	P	E	T
ШАМ-ПИОН	A	S	МОНГОЛ-СКИ ШАТОР / РЕОМИР	J	U	R	T	A
РУКОВО-ДИЛАЦ У ПРЕДУ-ЗЕЋУ	d	i	R	E	K	T	O	R

СПОЈИТЕ ПАР!

1. Камп Ноу	**а.** Рим
2. Олд Трафорд	**б.** Торино
3. Енфилд	**в.** Мадрид
4. Сантијаго Бернабеу	**г.** Манчестер
5. Деле Алпи	**д.** Барселона
6. Олимпико	**ђ.** Ливерпул
7. Месталља	**е.** Њукасл
8. Емирејтс	**ж.** Валенсија
9. Сан Сиро	**з.** Лондон
10. Сент Џејмс Парк	**и.** Милано

УКРШТЕНИЦА

1 B	2 i	3 c	4 i	5 k	L	6 i	7 Z	8 A	9 M
10					■	11			
12		■	13		14	■	15		
16		17	■	18		19	■	20	
21			22				23		
24 S	T	O	N	i	T	E	N	i	S

ВОДОРАВНО: 1. Олимпијски спорт (слика 1), 10. Простирка од рогоза, **11.** Пошалице, вицеви, **12.** Место печата (скр.), **13.** Овамо, **15.** Ромулов брат, **16.** Аутобус, **18.** Назив, **20.** Суседна слова азбуке, **21.** Утврдити, одредити, **24. Олимпијски спорт (слика 2)** ■

УСПРАВНО: 1. Висока биљка из породице трава, **2.** Избочина на фасади, **3.** 27. и 24. слово азбуке, **4.** Име глумице Фирстенберг, **5.** Собно огњиште (мн.), **6.** Узвик за терање кокошки, **7.** Копрена, вео, **8.** Група острва на северу Тихог океана, **9.** Град у Тенесију, **14.** Омотач, овој, **17.** Део намештаја, **19.** Шаховски велемајстор, Макс, **22.** Аутомобилска ознака за Анкону, **23.** Река у Аустрији ■

ДРЖАВЕ

- - - - А	- А - А - - А
- А - А -	- - А - А - А
- А - - А	- А - А - - А -
- А - - - А	- А - А - - - А

Допишите сугласнике како бисте добили називе држава!

В, В, Г, Г, Г, Д, Ђ, Ј, Ј, Ј, Ј, Ј, К, К, К, К, Л, М, М, М, Н, Н, Н, П, П, Р, Р, Р, С, С, Т, Ч ■

Решења на страни 65

ЛОПОВ НА ДВОРУ КНЕЗА МИЛОША

ДУГИ ПРСТИ ПОВЕРЉИВОГ АВРАМА

Књежев благајник Аврам Стојковић изнео је из државне касе читаво богатство, али није одмах искусио казну

Лукави кнез Милош Обреновић био је опрезан у новчаним пословима као и у политици. Једном је ипак преварен и опљачкан.

Данас је тешко утврдити шта је Милош сматрао за своју, а шта за државну благајну. Неку нарочиту разлику он ту није правио, али је настојао да у својим касама има што више кеса с новцем. Користио је сва могућа средства да их напуни и у томе је успевао. Брзо је стекао велико богатство.

Наравно, поред њега још неко је морао да води надзор над благајном и да завршава обимне послове око наплате и исплате. Милошев благајник или селиктар, како су га онда именовали, звао се Аврам Стојковић.

Он није био неки стручњак у тим пословима, а није имао ни стручне спреме. Аврам је био само један од првих Милошевих слугу и његов „човек од поверења".

Селиктар Аврам показао се препреденији и подмуклији од Милоша. Умео је тако вешто да се претвара да је успео да увери Милоша у своје непоколебљиво поштење. А онда, почео је да завлачи руку у благајну.

У ондашњем малом и патријархалном Београду знало се чак и то шта ко кува за ручак, колико је ко кафа попио... Знало се све. И најзад, по чаршији је почело да се говори о поткрадањима селиктара Аврама.

Опозиција у акцији

Ти гласови допрли су и до Милошевих ушију. Али, он је и даље веровао свом првом слуги. Можда се ништа не би догодило да се нису појавиле и политичке интриге.

У то време Милош је већ имао прилично јаке противнике. Опозиција се увелико стварала. Једни су устајали против његовог деспотизма, други су били против кнеза зато што нису добили жељене положаје.

Тома Вучић Перишић отворено је почео да ради против Милоша. Опозицији се придружио чак и кнежев брат Јеврем Обреновић, вероватно у намери да заузме кнежевски престо. Стојан Симић и Ђорђе Протић пребегли су у Румунију и отуда, с групом емиграната, почели озбиљно да раде против Милоша. У таквим околностима настала је повика на селиктара Аврама зато што је лоше утицао на кнеза у државним и политичким пословима. На Милошевом двору, као и на дворовима пре њега, плеле су се небројене сплетке.

Сигурно је да су завидљивци допринели ширењу гласина о поткрадањима селиктара

Илустровао Андреј Војковић

Аврама. Милош је у почетку мислио да су то чаршијска оговарања и није предузимао ништа све док до њега нису стигла пребацивања због Аврамовог политичког утицаја. Тада је одлучио да уклони Аврама Стојковића, али га није отпустио као што је опозиција очекивала. Почетком 1837. године Аврам је само удаљен из конака – кнез га је поставио за среског начелника негде у унутрашњости Србије.

Чим је Аврам Стојковић отпутовао из Београда, Милош је добио несумњиве доказе о неисправности рада бившег селиктара и наредио да се изврши преметачина у његовој кући. И заиста, тамо су нађене велике своте новца и многе драгоцености из двора. Говорило се да је то вредело око 30.000 дуката, што је у оно време чинило читаво богатство.

Милош је био веома прек човек, нарочито кад су били повређени његови материјални интереси. Зато су се сви надали да ће он и у овом случају поступити на свој начин. Оштра казна очекивала се не само због крађе него и због бруке. Јер, мудри и опрезни кнез допустио је да буде преварен. Али, овог пута Милош није хтео да се покаже онакав какав је раније био. Сада му то није одговарало. Требало је да буде сталожен и благ владалац, а не деспот и грубијан. Рачунао је на политички утисак.

Авраму Стојковићу само су одузете покрадене драгоцености и новац. И ништа више. Смењен је с положаја среског начелника и постављен за управника кнежевог конака у Пожаревцу.

Али, док је Милош био миран и сталожен, Аврам није мировао. И он је рачунао на политичке прилике. Почео је да говори како му је учињена страшна неправда. Опомењен је. Узалуд. После поновних опомена Аврам је почео да прети. Говорио је да ће се осветити кнезу за учињену неправду. Он је знао, како је рекао, кнежеве тајне и, ако их објави, Милош ће имати озбиљних политичких неприлика.

Бег у иностранство

Милош је изгубио стрпљење. Наљутио се и казнио бившег селиктара с двадесет пет батина. Аврам се отад сасвим изменио. Престао је да прети и чак је говорио о кнежевим доброчинствима и о благости.

Власти су ипак мотриле на њега. Наређено им је да пазе да не побегне из земље. Вероватно је Аврам знао неке тајне, па Милош због тога није хтео да допусти да се бивши благајник удаљи из земље и да у иностранству прича. Међутим, чим му се указала прва прилика, Аврам је побегао из Пожаревца, а затим и из Србије.

Отишао је прво у Видин. Знао је да је видински паша Хусеин Милошев добар пријатељ, па му је, да га овај не би вратио у Србију, испричао о Милошу такве ствари о којима је паша, веровао у њих или не, морао да обавести Порту.

Из Видина је Аврам отишао у Букурешт. Тамо се састао са Симићем и Протићем и поновио оптужбе против Милоша. Говорио је о Милошевим политичким плановима, о деспотизму, о намерама да поубија све виђеније људе у Србији. Аврам се није задржао само на томе. Сакупио је чету с којом је мислио да пређе у Србију и да дигне буну против Милоша.

Али, Милош је у Румунији имао своје доушнике и био је обавештен о Аврамовим намерама. Стога је послао у Букурешт неколико својих људи који су ступили у Аврамову чету и успели да задобију његово поверење. Кад су то постигли, намамили су Аврама на обалу Дунава.

Ту су, тобоже, имали да се састану с неким завереницима из Србије и да се договоре о побуни. Али, на Дунаву су их чекали Милошеви људи. Они су ухватили Аврама, пребацили га чамцем у Србију и одвели у Крагујевац.

Из Букурешта је стигао званични протест због ове отмице извршене на румунској територији и захтев да се Аврам преда румунским властима. Милош се на то није освртао. Предао је Аврама великом суду који је бившег благајника осудио на смрт. После извршења пресуде, Аврам је, по Милошевој наредби, стављен на точак где му је тело дуже време остало изложено ■

J. Радовановић

Свет У БРОЈКАМА

ГРМИ, СЕВА, ВРЕМЕ СЕ МЕЊА...

11.700 милиметара кише падне у просеку годишње на хавајски врх Ваи-але-але, надморске висине од 1569 метара и место је с највише падавина у свету. Та количина воде могла би да испуни једну двоспратну зграду ■

44.000 олуја догоди се сваког дана ■

6000 муња блесне с неба сваког минута ■

4200 удара грома погоди током године британску престоницу Лондон ■

око 250 дана годишње трају олује с грмљавином око острва Јаве и Викторијиних језера у Африци ■

105 километара на сат износи брзина ветра који месец дана непрекидно дува у Порт Мартину, месту на Антарктику ■

89 степени испод нуле најнижа је температура ваздуха измерена 1983. године на Антарктику ■

58 степени Целзијуса највиша је температура забележена у хладу недалеко од места Азизију, у Либији, 1922. године ■

50 степени испод нуле просечна је температура у близини Јужног пола, а колика је то хладноћа можда најсликовитије може да дочара податак да је температура у замрзивачу 18 степени испод нуле ■

32 километра може да буде дужина мује, блеска који се јавља ослобађањем електричне енергије из облака, какве се јављају у равним пределима с веома високим облацима ■

25 до 30 степени Целзијуса просечна је дневна температура на екватору ■

24 сата купа се у Сунчевим зрацима Источна Сахара ■

2 степена Целзијуса разлика је између највиших и најнижих подневних температура ваздуха у тропским областима ■

0,51 милиметар падавина годишње „попрска" најсувље место на свету, пустињу Атакаму у Чилеу ■

ПАНАМСКИ КАНАЛ, ДРУГИ ПУТ

Панамски канал мораће да се прошири и продуби, а у тај подухват биће уложено 5,25 милијарди долара. Премда пет одсто целокупног светског бродског саобраћаја пролази овим путем, канал је постао сувише мали за савремене танкере и теретне бродове. Кроз њега не може да прође теретњак који носи више од 4000 бродских контејнера. Са атлантске и тихоокеанске стране граде се две нове бране које ће да служе као својеврсни лифтови чији је задатак да подигну или спусте брод на ниво вештачког језера како би могао да прође каналом. Постојећи пролази ће се проширити и продубити да се повећа њихова проходност – требало би да омогуће пролазак бродова носивости до 12.000 контејнера. Изградња брана биће завршена до 2014. године.
Међутим, један речни канал у суседној Никарагви могао би да поквари све планове око Панамског канала. Никарагвански канал уштедео би најмање један дан пловидбе трговачким бродовима и омогућио пролаз двоструко већих бродова од оних који тренутно могу да прођу Панамским каналом ■

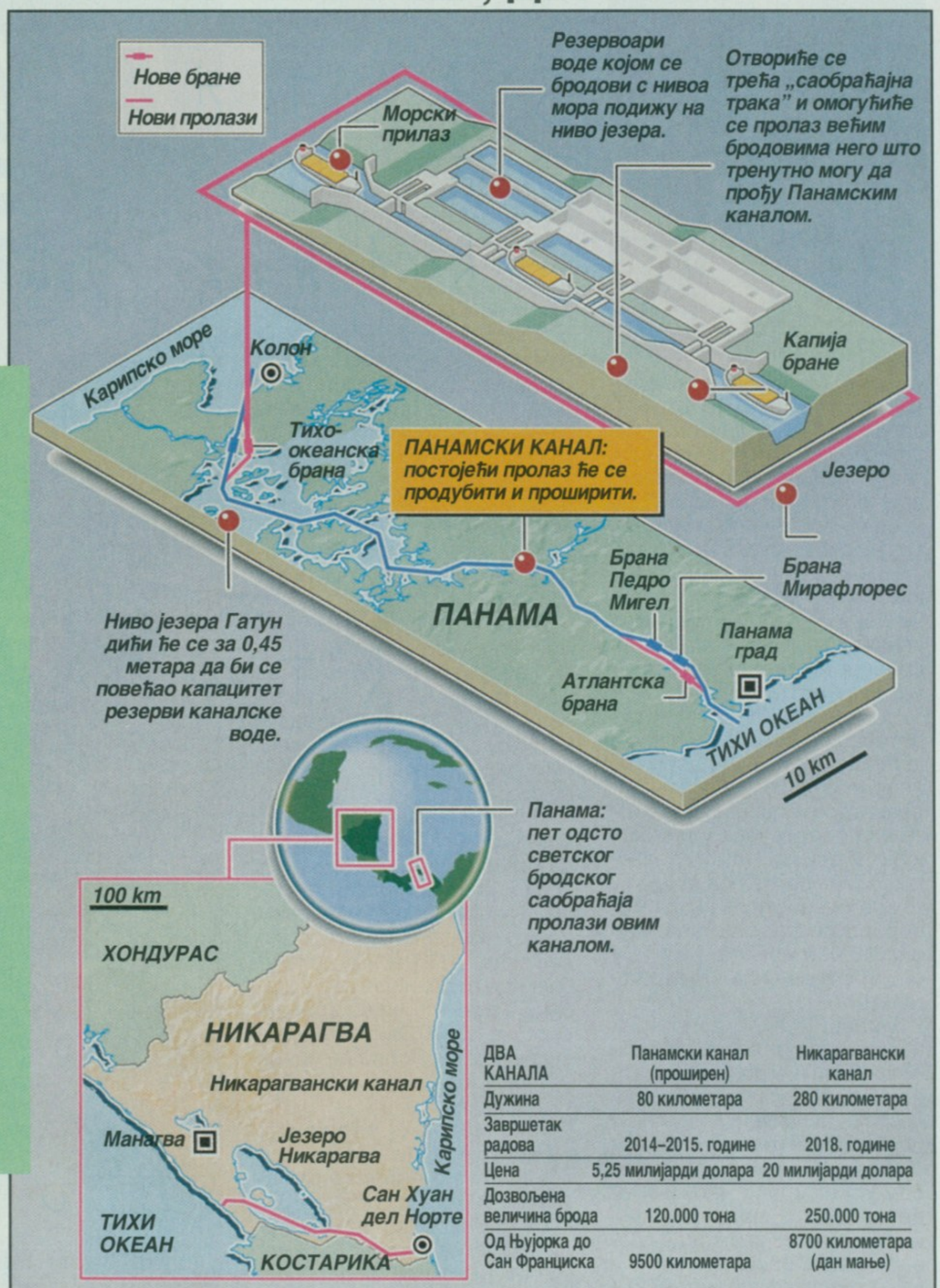

ДВА КАНАЛА	Панамски канал (проширен)	Никарагвански канал
Дужина	80 километара	280 километара
Завршетак радова	2014–2015. године	2018. године
Цена	5,25 милијарди долара	20 милијарди долара
Дозвољена величина брода	120.000 тона	250.000 тона
Од Њујорка до Сан Франциска	9500 километара	8700 километара (дан мање)

ОБАВЕШТАЈНА ОПРЕМА

» ПРЕВОЂЕЊЕ
Џепни преводилац „Phraselator", који кошта 700 фунти, користио се за споразумевање у ратним подручјима Ирака и Авганистана ■

»
ПРИСЛУШКИВАЧИ
„Wolfpack" је мали електронски пакет који може да се примени у градовима за прислушкивање комуникационих мрежа ■

» ПРАЋЕЊЕ ТЕЛЕФОНА
Раширена употреба мобилних телефона навела је произвођаче као „GCHQ" да развију технике њиховог праћења. Сада је ова услуга на располагању свима, а нарочито забринутим родитељима ■

« НЕУРОНСКЕ МРЕЖЕ
Рачунарске неуронске мреже раде на сличан начин као наш мозак, због чега су веома добре за препознавање шаблона – савршено за системе за аутоматско препознавање лица.

« ФАРМЕ ПРОЦЕСОРА
Процесорске мреже великих размера користе такозвано масовно паралелно рачунање да се изборе с милионима прорачуна потребних за дешифровање ометених комуникација ■

« МИКРОФОНИ ВЕЛИКОГ ДОМЕТА
Разговор унутар зграде изазива незнатне вибрације прозорског стакла које може да ухвати овакав ласерски микрофон. Његов сигнал преводи се у говор ■

ПРУГЕ РЕКОРДЕРИ

Највиша – од Пекинга до Ласе, достиже висину од 5072 метра

Најнижа – 240 метара испод површине мора, подводни тунел Сеикан у Јапану

Најравнија (без кривина) – деоница аустралијске пруге кроз Нуларбор Плејн, дуга 478 километара

Најдужа – Пруга од Москве до Пјонгјанга, у Северној Кореји, дугачка 10.211 километара ■

ПЛАНИНСКА ПРУГА ОБАРА РЕКОРДЕ

КОСА

Свега неколико власи косе може да открије поремећај у исхрани. Ново истраживање научног тима с Универзитета Бригхам Јанг у Јути донеће значајне промене јер дијагнозе о поремећају исхране за сада зависе највише од података које пружи сâм пацијент.

Упрошћено, коса расте додавањем нових беланчевина у корену власи, а исхрана утиче на ове беланчевине. То значи да свака влас може да послужи као својеврсни дневник исхране, бележећи из дана у дан уношење хранљивих састојака.

Научни тим испитао је молекуле угљеника и азота у коси људи који пате од поремећаја у исхрани и упоредио их с резултатима групе људи који се правилно хране. На основу резултата могу да са 80 одсто сигурности одреде да ли особа пати од анорексије или булимије ■

У Индији се гради железничка пруга од подножја Хималаја до долине Кашмира, повезујући га са срцем Индије. Пруга вредна милијарду и по евра пролазиће кроз једну од најнегостољубивијих области на свету и пркосиће земљотресима, високим температурама и политичким кризама, кажу званичници.

Кад се пруга заврши 2009. године, возом ће моћи да се путује од Делхија до Сринагара, престонице Кашмира. У питању је раздаљина од 900 километара, а деоница од 350 километара која се сада гради тренутно је највећи железничко-градитељски изазов на свету.

Не само што инжењери пробијају пут кроз планински венац Пир Панџал, бедем Хималаја, већ граде и највиши мост на свету који ће премостити реку Чинаб у Кашмиру.

На висини од 383 метра челични лук биће виши од Емпајер стејт билдинга, а за 40 метара премашиће Мило, тренутно највиши мост на свету, на југу Француске.

Пруга пролази кроз ненасељену и неприступачну област без путева, водовода и електричне струје, што је још један изазов за инжењере. Област је највећим делом године прекривена снегом, а температура се спушта знатно испод тачке мржњења.

Подухват отежава и пролазак пруге кроз ратну зону. У муслиманској области побуњеници против индијске власти са градилишта су отели и убили једног од инжењера и његовог брата. Побуњеници су стална претња градитељима. Више од 1200 радника сели се тајно од једног до другог градилишта, а штите их јаке оружане снаге.

Пруга треба да повеже непокорну област с остатком Индије. Уз то, очекује се да по завршетку пруге опет процвета туризам који је некада био врло развијен у овим пределима. Међутим, кад је букнула побуна сепаратиста против Индије 1989. године, све је стало.

Укупна дужина свих тунела биће око 120 километара, а неки од планинских врхова кроз које ће прокопати тунеле високи су и по 4000 метара. У сложеном поступку пробијања тунела полази се од усправног бушења планине, а потом водоравног пробијања кроз гранит, кварц и шкриљац. Најдужи тунел имаће 11 километара.

Али, пруга иде и кроз један од сеизмички најопаснијих предела укључујући и област коју је прошлог октобра погодио земљотрес.

Изградњом пруге преполовиће се време потребно да се кривудавим друмом стигне до града Џамуа и сведе на шест сати. „Највећи узрок невоља у Кашмиру је његова географска и политичка изолација", каже Река Чудари, професор политичких наука са Универзитета Џамуа. „Људи не могу лако да допру до других делова Индије и то је довело до осећања неприпадности заједничкој држави" ■

Н. В.

Илустровала Неда Докић

7010

mt:s telenor

pošalji SMS da dobiješ MMS

P MELODIJE

POLIFONE MELODIJE, Ako želiš polifonu melodiju po rednim brojem 40026 kucaj P 40026 i pošalji na 7010. Cena **50d** (064/065), **35din** (063/062)

HITOVI NARODNE MUZIKE

MP **56612** DJ Krmak - Šumaher
MP **56670** Dragana Mirković - Kroz šljivike i livade
MP **55345** Saša Matić - Neke ptice nikad ne polete
MP **55038** Ceca - Pazi s kim spavaš
MP **55595** Novica Zdravković - Splavovi
MP **55443** Halid Bešlić - Prvi poljubac
MP **55114** Halid Bešlić – Neću, neću dijamante
MP **55800** Srdjan M – Tebi moja mazo
MP **55249** Medeni Mesec - Uz Moravu vetar duva
MP **56173** Sinan Sakić - Lepa do bola
MP **56213** Elma - Gradske priče
MP **56252** Saša Matić - Ko te ljubi ovih dana
MP **56542** Tanja Savić – Tako mlada
MP **56992** Seka Aleksić - Iskoristi moje mane
MP **55023** Šako Polumenta - Dišem
MP **55057** Novica Zdravković – Ambis mog života
MP **55798** Lepa Brena - Mile voli disko
MP **55359** Aco Pejović - Taxi
MP **55381** Indira i Alen - Lopov
MP **56991** Nedeljko Bajić Baja - Mini Suknja
MP **56702** Sejo Kalač - Ala ala
MP **56923** Mile Kitić - Šampanjac
MP **56150** Darko Filipović - Ona, ona
MP **56472** Tina - Bunda od nerca
MP **56271** Nemanja Nikolić - Bebo moja
MP **56273** Ljuba Aličić - Polako ali sigurno
MP **56381** Slavica Ćukteraš - Prevari me
MP **56863** Dragana Mirković - Luče moje
MP **55159** Aco Pejović – Opušteno
MP **56772** Seka Aleksić - Dodji i uzmi me
MP **55100** Ceca - Bruka
MP **56153** Jovana Pajic - BMW
MP **56522** Nedeljko Bajić Baja - Oficir s'ruzom
MP **56743** Milica Todorović - Uporedi me
MP **56073** Nikola Roković - Oprosti mojoj mladosti
MP **56953** Šako Polumenta - Dočekajmo jutro...
MP **56602** Sejo Kalač - A ja sam te volio

EKSTRA HITOVI

MP **56342** Sundjer Bob - Tema iz crtanog filma
MP **55610** Crvena Zvezda - Himna
MP **55828** Pink Panter – Tema iz filma
MP **55921** Otpisani - Tema iz serije
MP **56151** Liga Sampiona
MP **55510** Partizan - Himna
MP **55993** Kum - Tema iz filma
MP **55097** Under The Sea – Dizni
MP **56380** Star Wars - The Imperial March
MP **55110** Užičko kolo
MP **56491** Top Gun - Tema iz filma
MP **55470** Bože pravde - Himna
MP **55816** Sex i grad - Muzika iz serije
MP **55131** Noć veštica - Tema iz filma
MP **56100** Goran Bregović – Kalašnikov
MP **55248** Nacionalna klasa – Tema iz filma
MP **55370** Djurdjevdan

HITOVI ZABAVNE MUZIKE

MP **56643** Ana Nikolić - Romale Romali
MP **56543** Flamingosi - Ludi letnji ples
MP **56033** Sergej Ćetković - Prokleta bila
MP **55322** Van Gogh – Neko te ima
MP **55317** Željko Joksimović - Lane moje
MP **56222** Djordje Balašević - Ringišpil
MP **56413** Željko Joksimović - Mišel
MP **56111** Azra - Balkan
MP **56473** Luna - Šećeru
MP **56752** Djogani - Čekaj me kod kolima
MP **55840** Bajaga i instruktori - Moji su drugovi
MP **55048** Dino Merlin i Željko Joksimović - Supermen
MP **56401** Nataša Bekvalac - Nikotin
MP **55719** Tijana Dapčević - Zemlja mojih snova
MP **56351** Ekv - Par godina
MP **55682** Željko Samardžić – 9000 metara
MP **56352** T. Dapčević - Sve je isto samo njega nema
MP **56572** Djogani - Oženi me
MP **56372** Flamingosi - Ljubav
MP **56392** Flamingosi – Obala
MP **56691** Dado Polumenta - Ana i Marija
MP **56121** Goca Trzan - Bumerang

SVETSKI HITOVI

MP **56471** 50 Cent Ft Olivia - Candy Shop
MP **56062** Crazy Frog - Axel F
MP **56243** Pussycat dolls - Dont cha
MP **56613** Black Eyed Peas - My Humps
MP **56892** Metallica - Nothing Else Matters
MP **56492** HIM - Wings Of A Butterfly
MP **56082** Arash - Boro Boro
MP **56832** Shakira - La Tortura
MP **56553** Sting - Desert rose
MP **56320** Ac/Dc - Highway To Hell
MP **56453** Santana - Maria, maria
MP **56603** Bob Sinclair - Love Generation
MP **56771** Iron Maiden - The number of the beast
MP **56103** US 5 - Maria
MP **56162** Daddy Yankee - Gasolina
MP **56703** Madonna - Hung up
MP **56812** Linkin Park & Jay-Z - Numb-Encore
MP **56723** The Doors - Break on through
MP **56442** Elena Paparizou - My number one
MP **56661** Prodigy - Smack My Bitch Up
MP **56143** Madonna – Sorry
MP **56942** Global Deejays - The sound of San Francisco
MP **56933** Coolio - Gangstas paradise
MP **56443** Tatu - All about us
MP **56332** Pobednik EUROSONG 2005 Grčka
MP **56861** Gwen Stefani - Rich Girl
MP **56503** 50 Cent - Window Shopper
MP **56363** The Prodigy - Out of space
MP **55518** Ruslana – Wilde Dance (Ukraina 2004)
MP **56782** Rihanna - Pon De Replay
MP **55348** Prodigy - No good
MP **56633** Hi tack - say, say, say

MONOFONE MELODIJE Bez obzira Čije si mreže korisnik, a želiš melodiju pod brojem 40590, i imaš telefon NOKIA ukucaj MN 40590, ALCATEL-MA 40590, SONY ERICSSON-ME 40590, MOTOROLA-MM 40590, SAMSUNG-MSS 40590, SIEMENS-MS 40590, i za ostale EMS telefone-ME 40590 i pošalji na 7010. Cena **40din** (064/065), **35din** (063/062)

a REAL AUDIO

Ako želiš audio zvuk pod brojem 5011 samo ukucaj A 5011 i pošalji na 7010. Cena **50din** (064/065), **35din** (063/062)

5001 - Idiote (Maratonci)
5002 - Gospodo (Maratonci)
5003 - Centrala (Balkanski špijun)
5004 - Crna ovco (Varljivo leto 68)
5005 - PantiCu... (Tesna koža)
5006 - Autobus (Ko to tamo peva)
5007 - Volan (Maratonci)
5008 - CveCe (Radovan III)
5009 - Djenka (Maratonci)
5010 - Idol (Mi nismo andjeli)
5011 - Iz fundamenta (Radovan III)
5012 - Pirgava (Lepa sela lepo gore)
5013 - Jeo sam... (Balkanski špijun)
5014 - Kume (Maratonci)
5015 - Malo je (Varljivo leto 68)
5016 - NeCe moCi (Maratonci)
5017 - Posao (Maratonci)
5018 - Puška (Ko to tamo peva)
5019 - gosn.RajkoviC (Maratonci)
5020 - Pogrešan broj (Balkanski špijun)
5021 - Markes... (Mi nismo andjeli)
5022 - Robija (Maratonci)
5023 - Sta piju p... (Radovan III)
5024 - Vuruna (Maratonci)
5025 - Azbuka (Radovan III)
5026 - Bunar (Maratonci)
5027 - čvrsta ruka (Varljivo leto 68)
5028 - Ti da Čutiš (Maratonci)
5029 - Dan bezbednosti (Balkanski špijun)
5031 - Dresura (Varljivo leto 68)

NOVO MP3 NOVO

Ako želiš MP3 pod brojem 6001 samo ukucaj MP3 6001 i pošalji na 7010. Cena **90d** (064/065), **35d** (063/062)

6152 Mary J Blige ft. U2 - One day
6151 Justin Timberlake - Sexy back
6150 Christina Aguilera - Aint no other man
6149 Beyonce ft. JayZ - Deja Vu
6148 50 cent ft. Olivia - Best friend
6138 Pussycat Dolls & B. Rhymes - Dont Cha
6136 Black Eyed Peas - My Humps
6073 Nikola Roković - Oprosti mojoj mladosti
6111 Metallica – Nothing Else Matters
6090 Lordi - Hard Rock Hallelujah (Finland)
6076 50 cent - Candy shop
6055 Ivkova Slava - Nesanica
6134 Himna Partizana - Volim Parizan
6077 Crazy Frog - Axel F
6069 Ana Nikolić - Romale romali
6020 Shakira - La tortura
6104 Sting - Desert Rose
6060 Madonna - Sorry
6052 Funky G - U tvojim kolima
6001 Ceca - Pazi s kime spavaš
6116 Otpisani – Trubači
6118 Prijatelji - Tema iz serije
6079 Željko Joksimović - Michelle
6078 Hari Mata Hari - Lejla
6133 Inspektor Blaža - Pune tribine navijača
6139 Us5 - Maria
6070 Flamingosi & Luis - Ludi letnji ples
6046 Elma - Gradske priče
6087 Ljuba Aličić - Vrati se na mesto zločina
6007 OZone - Dragostea Din Tei
6062 Dragana Mirković - Luče moje
6059 Seka Aleksić - Iskoristi moje mane
6099 Santana - Maria Maria
6072 Nikola Roković - Ja sam tvoj i kad...
6100 Srbija - Navijačko skandiranje
6025 Ceca - Neodoljiv
6040 Silvana Armenulić - Šta će mi zivot
6083 Amadeus - 100%
6091 Boze pravde - Himna (instumental)
6068 Severina - Stikla
6137 Iron Maiden - Number of the Beast
6106 Under the Sea - Dizni
6147 Trubni znak za povečerje
6082 Amadeus - Lažu te
6091 Boze pravde - Himna (instumental)
6068 Severina - Stikla
6137 Iron Maiden - Number of the Beast
6106 Under the Sea - Dizni
6147 Trubni znak za povečerje
6082 Amadeus - Lažu te
6054 Jovana Pajic - BMW
6057 Madonna - Hung Up
6135 Ac Dc - Highway to Hell
6086 Ljuba Aličić - Polako ali sigurno
6145 Tamo daleko - Instrumental
6110 Linkin Park & Jay Z - Numb Encore

G JAVA IGRICE

Ako želiš igricu pod brojem 3031 jednostavno ukucaj G 3031 i pošalji na 7010. Cena **50din** (064/065), **35d** (063/062)

V KOLOR ANIMACIJE

Ako želiš animaciju pod brojem 6002 samo ukucaj V 6002 i pošalji na 7010. Cena **50d** (064/065), **35d** (063/062)

C IZABERITE SLIKU U BOJI

Ako želiš kolornu sliku pod brojem 4221, bez obzira na model telefona samo ukucaj C 4221 i pošalji na 7010. Cena **50din** (064/065), **35din** (063/062)

G IZABERITE JAVA IGRICU

SAMO ZA 064/065

Ako želiš igricu pod brojem 3031 jednostavno ukucaj G 3031 i pošalji na 7010. Cena **150d** (064/065).

0900/555-888

preko ovog fiksnog broja možete naručiti polifone melodije, kolorne slike i igrice

CENA POZIVA NA 0900 JE 50 din. +PDV

bez obzira na dužinu trajanja poziva

TV MULTIMEDIA Morate imati podešen i ativiran GPRS na svom telefonu. Svi korisnici čiji aparat podržava GPRS, mogu ga aktivirati pozivom CALL CENTRA na brojeve 789 (064 mreža) i 9863 (063 mreža). Nakon što aktivirate GPRS potrebno je samo da okrenete 0900/555-888 i pratite uputstva govornog aparata. Sve cene su bez PDV-a (18%).

PODRŽANI MODELI: Polifone melodije,kolor slike, real audio: NOKIA svi modeli sa kolor ekranima; SIEMENS SX1, ST55, ST60, A60, C55, C65, CX65, C6V, C60, M55, M65, MC60, S55, S65, SL55, S57C, SL65; SONY ERICSSON P800, P900, K700i, K500i, F500i, S700i, T610, T630, T300, T310, Z600, Z1010; ALCATEL ONE TOUCH 531, ONE TOUCH 535, ONE TOUCH 735, ONE TOUCH 525, ONE TOUCH 332; MOTOROLA V300, V400, V500, V600, V620, T720, A835, C385, C450, C550, C650, V180, V220, V525M, E365; SAMSUNG E105, E700, E710, E715, X600, X100, C100, S500, S600, E100, E800, E820, S500, X100A, X600A, C100, C100G, D410, D410C, D415, E105, E300, E310, E600, E608, E710, E715, P100, P400, P510, P730, S100, S105, S200, S300, S300M, V200, V205, X430, X450; PANASONIC G50, G60, GAD87, X300, X66, X68, X70; QCI-31; SAGEM myV-65, myX-5m, myX-6, myX3-2, myX5-2; SHARP TM100, GX10, GX10i, GX15, GX20, GX30

91531

Портрет лењивца: лице је ситно и често има необичан, насмејан израз.

СПАВАМ, ЗНАЧИ ПОСТОЈИМ!

писао је између 1864. и 1879. године: „Чула којима располаже лењивац слабо су развијена. Очи су му некако празне и безизражајне, као да не уочава ниједног другог сисара. Прилично је глуп, тупоглав и равнодушан. Мозак му је слабо развијен, па сигурно не располаже неком завидном памећу нити способношћу да нешто више осећа. Ипак, памет му је сасвим довољна за околину у којој живи."

Ма колико давно изречен, суд овог немачког писца и природњака говори о две најважније особине лењивца: примитивном понашању и одличној прилагођености околини у којој живи. Јер, ове животиње уистину су примитивне. Сматра се да су се лењивци од армадила и мравоједа, с

ВИСЕЋЕ СПОРО СТОПАЛО

Пошто двадесет сати дневно спава, а креће се „невероватном" брзином од један километар месечно, необична јужноамеричка животиња добила је име лењивац. Упркос тромости и спорости успела је да преживи милионима година

Ако је икад ијединој животињи било лако наденути име, онда је то понајпре лењивац, који се на свим језицима зове отприлике исто јер су му особине такве да другачије једноставно не може да се назове. На енглеском се зове „sloth" (тром, млитав, лењ), на француском „parasseux" (лењ), на италијанском „poltrone" (ленштина), а ни ми нисмо изузетак. Ипак, реч је о народном имену, а на латинском је познат као Bradypus, које му је у 18. веку дао Линео, проналазач система за класификацију живог света, а заснива се на латинском имену насталом на основу грчког „стопало" и „споро".

Тупан и глупан

Ништа не може сажетије да опише ову животињу још откако су је угледали први природњаци са запада. Алфред Брем, аутор чувене књиге „Живот животиња", за-

Ове животиње читав живот проведу на дрвећу премештајући се полако с гране на грану.

Кад спава, склупча се у рачви неке гране, а захваљујући боји крзна прилично је неупадљив.

Три прста која су целој врсти дала име наоружана су јаким дугачким канџама којима се чврсто закаче за гране.

којима праве ред Xenartri, одвојили пре 75–80 милиона година и отада се нимало нису променили. Реч Xenartri значи „с чудним удовима", а у случају лењивца то значи посебни предњи удови који полазе од базе лобање и променљиви број вратних пршљенова (од пет до девет), уместо седам као код већине других сисара. Још једна од особености су вилице без секутића и очњака: они имају само кутњаке и то у облику цилиндра и без глеђи.

Маказоруки

Лењивци се деле на двопрсте и тропрсте, у зависности од броја прстију наоружаних канџама. Иако по спољашњости веома личе, први по класификацији припадају фамилији Megalonichida, с две врсте, а други фамилији Bradipodida, с три врсте. Осим Bradypus tridactilys, који је главни лик ове приче, ту су још и B. variegatus, који живи у јужном Мексику и северној Аргентини, и B. torquatus, чије је станиште уски прашумски појас дуж бразилске обале.

А какво је ово необично биће око кога правимо толики увод? Глава му је мала и округласта, врат подужи због девет пршљенова који му омогућавају да окрене главу за 180 степени. Предњи удови много су дужи од задњих, с пет прстију од којих само три имају оштре, дугачке канџе. Крзно ове животиње је густо, оштро, дугачке длаке која је распоређена супротно него код других сисара: наиме, раздељак се налази дуж груди а не на леђима, тако да се киша лакше слива док лењивац виси на грани окренут леђима надоле. Преовлађујућа боја је сивкасто-жућкаста, али на горњем слоју крзна живе колоније алги које му дају зеленкаст тон: зато је у шуми готово невидљив јер личи на неки велики плод или израштај неке биљке. У дубини крзна живи мноштво инсеката и других сићушних бескичмењака који ту налазе заклон, храну и удобно место за размножавање.

Том посве необичном изгледу треба придодати и исто тако несвакидашње понашање. Лењивац спава и по двадесет сати дневно, уклештен у рачви грана. Кад хоће да се помери, он то чини невероватно споро, главе окренуте надоле, а док се креће придржава се канџама. Познато је да му треба месец дана да пређе један километар. Такав начин кретања условљен је неусклађеношћу између величине удова – предњи су много већи од задњих – што га на тлу чини веома трапавим. Уосталом, лењивци ретко кад и силазе на земљу, углавном само кад треба да се преселе до другог дрвећа пошто су претходна обрстили. Ипак, крошњу дрвета редовно напуштају сваких недељу дана да би обавили велику нужду. То чине на тлу или – уколико је икако могуће – у води.

ЛИЧНА КАРТА

Научно име:
Bradypus tridactylus

Класификација

Класа:
Сисари

Ред:
Xenartri

Фамилија:
Bradipodidi

Величина

Дужина:
56–60 cm
(плус реп 6–7 cm)

Тежина:
3,5–4,5 kg

Распрострањеност
Прашуме Венецуеле, Француске Гијане и Енглеске Гвајане, Суринама и северног Бразила између река Ориноко, Амазон и Негро.

Исхрана
Листови и изданци

Размножавање
Током целе године, али чешће после сезоне киша. Рађају само једног младунца, који уз мајку остаје 8–9 месеци. Младунца носи 5–6 месеци.

Сексуална зрелост
Од 6. до 7. године живота.

Дужина живота
У природи живе 12 година, у заробљеништву и до 31 годину.

Природни непријатељи
Орао, јагуар, анаконда, али и крчење шума ради дрвне грађе, земљишта за пољопривреду или изградњу путева. Лов због меса ■

Лењивци једу, спавају, паре се и размножавају на дрвећу, али због вршења нужде силазе на земљу и, ако је могуће, то раде у води. Иако се по земљи тешко крећу, одлични су пливачи.

ЗАШТИТНИЦА ТРОПРСТАША

У Француској Гијани живи жена која је живот посветила заштити и одбрани лењиваца од разних невоља које их сналазе. Кад је пре десетак година стигла у ову земљу, Паула Декрете је од богатог јужноамеричког животињског света први сусрет имала с измрцвареним младунчетом лењивца кога су деца у селу хтела да продају. Купила га је да би га спасла мада је касније угинуо, али се тада зарекла да ће ову врсту сисара заштитити од ловокрадица, прихватити оне који постану бескућници зато што им је станиште искрчено, лечити унесрећене које су ударили аутомобили и подићи младунце који су остали без мајки. Основала је Удружење Чу Аи и отад је спасла и вратила у природу више од 400 лењиваца.

Занимљиво је да се прихватилиште госпође Декрете налази у саставу свемирске базе, прве базе на свету која се користи за лансирање недржавних свемирских летелица. Будући да база покрива 760 квадратних километара и да је ту лов забрањен, лењивци имају где да се врате у природу, а да им не прети поновна опасност од људи. Лењивци још нису угрожена животињска врста, али њихов број брзо опада зато што се уништавају њихова природна станишта. Два лењивца која нису хтели да се врате у шуму постала су чланови породице Декрете ■

Лењивац који више није могао да се уклопи у своје природно станиште остао је да живи у кући Пауле Декрете, чије се удружење за заштиту ових животиња налази у свемирској бази.

Још једна од необичних особина лењиваца је да немају сталну телесну температуру: она варира од 24 до 33 степена, што је условљено слабим енергетским учинком од унете хране, а то је само половина у поређењу с другим сисарима сличне величине. Зато морају да се понашају слично гмизавцима: да би повећали телесну температуру, пењу се ка врху

Лењивац и панорама Кајена, главног града Француске Гијане: због уништавања њиховог природног станишта, све чешће се сусрећу с људима.

Саобраћај је велика опасност за животиње које често живе близу насељених места.

дрвета где могу да се изложе сунцу, или пак силазе ниже, у хлад, да би је смањили.

Земља дембелија

Сићушан мозак, успорене реакције чула, храна која пружа мало енергије... Па, како је онда ова животиња уопште преживела до данашњих дана? Одговор се крије у постојбини у којој су еволуирали. Прашуме тропског појаса Америке невероватно су повољно станиште, са сталном температуром и лишћем током читаве године. Густе крошње дрвећа, па још изувијаног у лијане и друге паразитске биљке сигурне су за кретање, парење и одгајање потомства. А да би се јело – довољно је само испружити шапу.

Овај складан сплет околности омогућио је лењивцу да опстане. Ипак, и у његовом начину живота има слабих тачака. Док је прашума нетакнута, он је безбедан осим од природних непријатеља. Нажалост, данас се огромне површине тропских шума секу и крче, тако да се лењивцу не смеши будућност ■

З. М.

ТАБЛЕТЕ ЗА ЖВАКАЊЕ ЗА ДЕЦУ

МАНЧИБЛС®

MUNCH-ABLES®

МУЛТИВИТАМИНИ И МИНЕРАЛИ СА ГВОЖЂЕМ

у облику лава, тигра, слона и нилског коња

садржи 13 витамина и 9 минерала

Да будеш снажан!
Да имаш румене образе!

преко 30% деце има проблема са анемијом, апетитом, респираторним и другим инфекцијама

ПРЕПОРУЧУЈЕ СЕ:

- *за правилан раст и развој деце*
- *за превенцију анемија*
- *за побољшање апетита код деце*
- *код респираторних и других инфекција*

ОПТИМАЛНИ БАЛАНС ВИТАМИНА И МИНЕРАЛА!

Дијететски додатак исхрани

У АПОТЕКАМА
Произведено у САД!
Паковање: 30 таблета

Увозник и дистрибутер:
MP Global d.o.o.
Инфо: **011 26 22 945**

92498

НЕМА БЕЗАЗЛЕНИХ СУКОБА

С ПИЈАЦЕ У РАТ

Дешава се да се обична и на први поглед безазлена препирка купца и продавца на пијаци најпре претвори у физичко кошкање, а затим изроди у изгред с људским жртвама да би, потом, прерасла у међународни ратни сукоб с великим губицима у људству

Док савремени човек корача поред тезги на којима се налазе гомиле разноликог поврћа, обиље сваковрсних млечних производа или брда заклане и очишћене живине, док промиче поред људи који се ценкају, препиру или угодно ћаскају, док је, дакле, утонуо у то шаренило боја, мириса и укуса, вероватно и не размишља о томе шта је заправо пијаца. Она је особено место, збориште на ком се може осетити било народа, његове врлине, као што су срдачност, присност и спремност да се други разуме и да му се помогне, али не мање и његове мане као што су нискост, превртљивост и најприземнија жеља за подвалом.

Посебно су занимљиве велике пијаце, живописни базари у важним градовима или лукама, где се међусобно сучељавају трговци и купци различитих народа, где се с разних страна допрема разноврсна роба, где се сусрећу људи који се иначе ни на једном другом месту не би могли срести. Управо на таквим местима, где се на особит начин додирују различите културе, могуће је да дође до вербалних чарки, проистеклих како из неподударних погледа на цену изложене робе, тако и из недовољног познавања језика и различитих цивилизацијских образаца по којима су устројени учесници у трговини.

Такве препирке најчешће остају у равни увреда, узрујаности учесника и овлаш изречених претњи. Дешава се, међутим, да се те чарке изроде у физички обрачун, кад се снага ставова не брани само речима и децибелима, него се посегне и за песницама као средством убеђивања. Тада се, најчешће, трезвенији и прибранији учесници и сведоци оваквих збивања умешају и на разборит начин успевају да раздвоје сукобљене. Дешава се, каткад, да најострашћенији у сукобу посегну за оружјем па се све заврши на најгори могући начин – нечијом погибијом. Дешава се и то да управо таква пијачна чарка доведе до сукоба двеју држава, до међународног сукоба с тешко сагледивим последицама, до рата који собом носи велики број жртава. У овом прилогу изабрали смо три таква случаја који уверљиво казују до чега све могу да доведу најобичније препирке на пијаци.

Цариград, 1043. године

Везе Византинаца и Руса отпочеле су у 9. веку и у следећа два столећа углавном су обележене како жељом ових других да освоје Цариград, тако и веома разгранатим трговачким везама. Четири пута Руси су насртали на византијску престоницу – 860, 907, 941. и 1043. године – и исто толико пута били су поражени. Међудржавни уговори, који су склопљени 911. и 944. године, уређивали су трговинске везе између два народа. Руски трговци у Византију су углавном доносили оне производе које Царство није имало, као што су крзно (дабар, самур, хермелин, црна лисица и веверица), восак и мед, а одатле су у своју земљу односили превасходно раскошне производе – злато, свилене тканине, воће, вино и разни накит – за владарски двор и великаше.

Последњи пут Руси су покушали да заузму Цариград 1043. године. Повод за овај поход био је необичан, али и веома животан. На пијаци у Цариграду дошло је до свађе између руских и византијских трговаца. У расправи, која је убрзо попримила обележја физичког обрачуна, убијен је један Рус. Чињеница да је била реч о врло угледном дошљаку из кијевске Русије дала је нарочиту тежину овом непријатном случају с пијаце у византијској престоници и додатно је оптеретила односе Цариграда и Кијева.

Русија је свој одговор довела у везу с давнашњим сном да једноставно освоји велеград на Босфору, па је отпочела опсежне припреме за напад на најјачу тврђаву средњовековног света. Кијевски владар Јарослав Мудри (1019–1054) опремио је флоту од четири стотине бродова и ставио је под команду свог старијег

Сукоб византијске и руске војске из једног од византијских анала

сина Изјаслава, новгородског кнеза. Нарочито за ову прилику трупе су сакупљене у Скандинавији, чијим је житељима ратовање било попут матерњег језика, те је напад попримио застрашујуће одлике познатих викиншких пљачкашких похода.

Овога пута затајила је иначе веома поуздана византијска обавештајна служба која је у сличним приликама увек успевала да благовремено сазна одакле прети опасност и о томе обавести цариградску владу. Византијском „интелиценс сервису" једноставно су промакле опсежне припреме Руса за напад, као и њихово приближавање Константинополису. Упркос томе, византијски одговор уследио је на време и био је крајње делотворан и свиреп.

Руси су изненадили Византинце и појавили су се на северном улазу у Босфор. Без оклевања, василевс Константин IX Мономах (1042–1055) сакупио је на брзу руку византијску флоту и кренуо у сусрет руском бродовљу. У таквим околностима, наравно, сукоб се више није могао избећи. Претходно је византијски цар из предострожности наредио да се утамничи и протера сваки руски трговац у Цариграду, као и сви руски најамници у престоници. Постојала је сумња да они подржавају нападаче и чак сарађују с њима. У том тренутку, за византијску владу било је од споредног значаја да ли је оваква сумња основана или није.

У поморској бици, која се водила надомак улаза у Босфор, византијска морнарица потпуно је сатрла руску флоту. Дошљаци са севера потучени су захваљујући здруженом учинку „грчке ватре", за коју нису имали одговарајућу одбрану, буре и подмуклих водених струја у морском теснацу који одваја тло Европе од копна Мале Азије, а знаних само Византинцима. Руски губици у људству били су толики да се поморска битка претворила у прави покољ. Осим тога, многобројним руским заробљеницима за одмазду одсечена је десница, а онда су те руке – као прекор и опомена свакоме ко се усуди да устане против поретка устројеног од Бога – јавно изложене на зидинама Цариграда.

У тој светлости о бици казује и савременик Михаило Псел, чувени филозоф, историчар и државник. С гледишта охоле византијске надмености, он је описује као „побуну Руса", последицу „јарости и беса" које је та „варварска раса" увек осећала према „надмоћности Ромеја (Византинаца)". Грчку реч *хегемонија*, коју овом приликом употребљава Псел, савремени истраживачи различито су тумачили. Неки од њих схватају је у значењу „царства", а други у њој препознају византијски „империјализам" и обичајно ромејско право на политички суверенитет над Русијом.

Победа дела руских бродова над једном византијском флотилом, близу обала Тракије, није имала никакав утицај на коначни исход овог рата. Да руски пораз буде потпун допринело је заробљавање великог броја војника који су покушали да се копном врате кући, али су им византијски одреди препречили пут и осујетили њихову намеру. Осам стотина Руса доведено је у Цариград где их је сачекала казна која је три деценије раније, после битке на Беласици 1014. године, снашла Самуилове војнике: били су немилосрдно ослепљени и на тај начин окончан је овај рат.

Онда су уследили дуготрајни преговори и 1046. године склопљен је мировни споразум по ком су преостали руски заробљеници пуштени кући. Том приликом или, можда, нешто касније утаначено је да једна византијска принцеза, вероватно кћерка цара Константина IX Мономаха, пође за Всеволода, млађег сина кијевског кнеза Јарослава Мудрог. Дете рођено у овом браку 1053. године, Владимир Мономах, истакнута је личност руске средњовековне историје: био је успешан државник, велики кијевски кнез (1113–1125), а остао је упамћен и као даровит писац.

Тана, 1343. године

Четрдесетих година 14. столећа дошло је до великог сукоба између татарске државе *Златне хорде* и италијанских поморских република. Све је почело једним готово безазленим испадом који се претворио у озбиљан рат с неочекивано разгранатим међународним последицама. На пијаци у Тани, главној ђеновљанској колонији за трговину са *Златном хордом*, августа или септембра 1343. године, избила је чарка, једна од оних које су се скоро свакодневно догађале на шароликим базарима лучких градова где су се додиривали разни светови и народи. У свађи мештана и Млечана страдао је један Татарин. То је до те мере расрдило његове сународнике да су они, додељујући себи улогу извршиоца правде, у бесу претукли и опљачкали тамошње хришћанско становништво, махом грађане италијанских република Венеције, Ђенове и Фиренце. Овај догађај на пијаци довео је до великог сукоба између *Златне хорде* и, првенствено, лигуријске државе, односно Ђенове. О поменутом сукобу у Тани извештава византијски цар, писац и монах Јован Кантакузин.

Нови татарски кан Џанибег (1342–1357), који је после краткотрајне владавине старијег брата Тинибега (1341–1342) наследио престо свог оца Узбега (1312–1341), на поменута збивања одговорио је по кратком поступку: заузимањем Тане и протеривањем италијанских грађана, чиме је Ђенова после више од седамдесет година поседовања заувек изгубила овај важан лучки град на ушћу Дона у Азовско море. Дошло је, између осталог, и до значајног колебања цена на тржишту тако да су се, на пример, цене зачина и свиле у Италији удвостручиле.

Последице ових догађаја врло брзо морао је да осети и сам Цариград. Он их је искусио на веома непријатан начин јер му је запретила велика оскудица животних намирница, пре свега жита и усољене рибе, што је за последицу могло да има и поремећај друштвене климе у престоници. Допремање жита из Тракије, које је у мирним условима било довољно за потребе „царице градова", осетно је смањено у годинама грађанског рата (1341–1347). Непрестани покрети разних војски, а поготово боравци турских трупа који нису јењавали ни у овом раздобљу, имали су погубан учинак на тамошњу економију. Постојао је, додуше, још један начин да се жито набави, с обзиром на могућност Млечана да обезбеде довоз ове важне животне намирнице из малоазијских области, које су се налазиле под турском влашћу. Међутим, у предвечерје доласка снажне антитурске лиге

хришћанских сила у предео Смирне ове тржнице биле су затворене.

Штавише, с те стране, са Крима, у византијску престоницу, а затим и у читаво Царство, па и целу Европу уосталом, убрзо су покуљале далеко веће и озбиљније невоље. После освајања Тане, ратоборни татарски кан Џанибег устремио се и на другу ђеновљанску црноморску колонију, Кафу, коју је с прекидима опседао све до почетка 1347. године. Немоћни да војним средствима заузму град, монголски нападачи прибегли су једном од свирепих средстава средњовековног биолошког рата – посебним бацачким справама окужена тела убацивали су у тврђаву. У азијским степама куга је већ увелико беснела, а одатле се највећа пошаст средњег века, позната као „црна смрт", на италијанским трговачким бродовима раширила Европом.

Брзина којом се распростирала и огромна смртност у средњовековном човеку пробудили су исконски страх и осећање беспомоћности пред стихијом која се није могла зауставити. Према неким прорачунима, који се могу сматрати прилично тачним, верује се да је у раздобљу од 1348. до 1350. на европском континенту од куге пострадала једна трећина укупног становништва.

Београд, 1862. године

Трећи сукоб, проистекао из на први поглед безазленог случаја, одиграо се у Београду 1862. године, али не на некој тржници него поред чесме, места око кога се такође окупљају људи и које је по томе налик на пијацу. У то време Београд је био „подељен": Турци су имали махале на Дорћолу и град на калемегданском брегу, а Срби остале делове који су се ширили и насељавали новим становништвом из унутрашњости Србије. У тако особеним приликама „наметнутог" саживота двеју нетрпељивих заједница неретко је долазило до сукоба који су заоштравали и додатно кварили односе турске и српске државе. Сачувани изворни подаци казују да су Турци у раздобљу од 1857. до 1862. године у Београду починили неколико десетина тешких дела. То је на неки начин био увод у бурна збивања до којих је дошло током касног пролећа 1862. године.

Тада је, наиме, на Чукур-чесми, на Дорћолу, један Турчин убио српског дечака. Била је реч о шегрту Сави који је овде захватао воду и који је протестовао што му је нестрпљиви и осиони муслимански војник склонио крчаг са чесме. Вест о немилом догађају брзо се раширила и читава београдска варош била је узбуђена. Узнемирено српско становништво похитало је ка месту где се догодило убиство и ту се убрзо сјатио велики број људи. Код чесме су се појавили и представници српских власти намерни да заведу ред и кривца спроведу надлежним органима. Међутим, показало се да је то био само увод у сукоб много већих размера.

Стање је постајало све напетије, па је ускоро између Срба и Турака дошло до туче и пушкарања који су донели нове жртве. Најпре су Турци убили заповедника српске жандармерије, што је на српској страни схваћено као обесна провокација и изазвало огромно незадовољство. У ситуацији набијеној озлојеђеношћу и повређеним родољубљем, Срби

Убиство дечака, шегрта Саве, било је само почетак сукоба много већих размера између Срба и Турака

су се прихватили оружја и журно кренули ка месту сукоба. Извори казују да су у Београду целе те ноћи трајале борбе и на све стране чула се непрекидна пуцњава. Било је очигледно да стање неће моћи да се разреши само од себе.

Пред зору сусрели су се опуномоћени представници обеју страна, српски министар Илија Гарашанин и командант београдске тврђаве Ашир-паша. После преговора дошло је до потписивања примирја. За тренутак се чинило да су се страсти смириле и да ће у овим критичним тренуцима разум и мир превладати. И, заиста, следећи дан протекао је у миру.

Међутим, наредног дана кад су обављане сахране убијених дошло је до нове напетости. Чаршија је затворена, а велики број људи, притиснут болом и једва уздржавајући свој бес и гнев, у дубоком ћутању корачао је за посмртним остацима жртава најновијег сукоба с Турцима.

У том тренутку Турци су изгубили присуство духа и одважили су се на пренагљен и крајње неразборит поступак и тиме довели у питање сваку могућност да се стање смири. Извршавајући заповест свог команданта Ашир-паше, турски војници су са градских зидина отворили топовску паљбу на Београд. Велики број кућа био је порушен, на многим местима у граду избили су пожари који су гутали све пред собом док су варошке улице биле пуне рањених и мртвих. Сматра се да би број жртава био знатно већи да су Турци боље гађали, односно да им топови нису били застарели и непрецизни.

Непромишљени поступак турске посаде с београдске тврђаве изазвао је реакцију Срба. Они су се латили оружја и на све стране брзо су подигли барикаде. Штавише, кад се чуло за најновије догађаје, из унутрашњости су у Београд дојурили многобројни добровољци. У кратком раздобљу под оружјем се нашло неколико хиљада људи који су, не часећи часа, отпочели опсаду београдске тврђаве. Овом приликом на страни Срба борили су се и бугарски емигранти које је предводио чувени политичар, публициста, историчар и песник Георги Раковски Стојков. Нападачи су на јуриш заузели и срушили Варош-капију и Сава-капију, док су застрашени Турци, њих шест до седам стотина, побегли и затворили се у град.

На вест о бомбардовању Београда, у варош је пожурио и кнез Михаило Обреновић (1839–1842, 1860–1868) који је одмах објавио опсадно стање. За то време на барикадама се читао његов ватрени проглас набијен осећањима и родољубљем. Међутим, однос снага био је такав да су Срби, иначе лоше наоружани, тешко могли да заузму град који су Турци упорно и чврсто држали.

У читав сукоб ненадано су биле увучене и велике силе. Жестоке борбе које су вођене, као и даљи заплет чији се исход није могао лако предвидети, због противречних интереса нису одговарали ни силама које су биле покровитељи Србије. Сви су били за склапање мира. Истина, мир је успостављен, али су супротстављене снаге још биле ратоборно настројене. Сматрајући да више нису у стању да се супротставе могућем новом српском нападу, Турци су већ почетком 1863. године из града повукли два батаљона београдске тврђавске посаде. Ипак, уместо повучених војника у град је стигла нова посада од 1800 људи. Срби су сматрали да је куцнуо час да се искористи овај испад и преговорима издејствују повлачење турских гарнизона из свих тврђава које су они још држали у Србији. Дуги и напорни преговори, упркос супротстављању Аустрије и Енглеске, завршени су уступањем градова српским властима. Посебно је био важан 6. април 1867. године кад су кнезу Михаилу Обреновићу предати кључеви београдског града.

Међутим, после бурне 1862. године и свих догађаја који су пратили овај међународни сукоб, дошло је до значајног опадања броја становника Београда. У страху од могућег новог бомбардовања, многи су напустили своје домове и преселили се у унутрашњост Србије. Тако попис из 1859. казује да је у вароши и предграђима било настањено 18.890 лица, а попис из 1863, дакле само четири године касније, сведочи да је у Београду тада живело 14.760 становника, што је мање за двадесет одсто.

У Добрачиној улици и данас се налази споменик који чува успомену на поменути догађај. Реч је о раду нашег истакнутог вајара Симеона Роксандића (1874–1942), дечаку који лежи, а поред њега је превртнути крчаг. На споменику пише: „У спомен догађаја од 26. маја 1862. године на Чукур чесми подиже овај споменик Задужбина Ванђела Томе, 1931. год" ■

Радивој Радић

НЕУСТРАШИВИ ВИТЕЗ ОД ТУЛЕ

И поред корена у сензационалистичкој штампи с почетка 20. века, стрип се претворио у девету уметност захваљујући мајсторима као што су Алекс Рејмонд, творац „Флаша Гордона", и Харолд Р. Фостер, аутор „Принца Валијанта". Овде ће бити речи о овом другом пошто управо његов јунак ових дана слави велики рођендан

Харолд Фостер

Харолд Рудолф Фостер рођен је 16. августа 1892. године у Халифаксу, у Канади, као син трапера у доба златне грознице. У четвртој години умро је Харолдов отац, а мајка се преудала кад је имао осам, па се његова породица 1914. преселила у Онтарио. Привучен лепотама канадских шума и Фостер је неколико година био трапер. А онда се, 1915. године, оженио с Хелен Велс. Године 1917. проналазе златну жицу, али три године касније преотели су је неки насилници. Да би издржавао породицу, жену и два сина, Фостер се једно време бавио боксом, али је 1921. године одлучио да се окане пустоловног живота и посвети цртању. Актове је вежбао тако што је цртао себе испред разбијеног огледала у хладној соби, а хладноћа га је нагонила да ради што брже и делотворније. Пошто је постигао задовољавајућу спретност, прешавши 1500 километара на бициклу, стигао је у Чикаго и уписао се на Уметничку академију. Након неколико запажених насловних страна за часопис „Попјулар мекеникс" Фостер 1929. године прихвата позив „Кинг фичерс синдиката" да кроз стрип прикаже омиљен серијал Едгара Рајса Бероуза о Тарзану. И публика и критика одлично су прихватили стрип, и тако је отворен пут за сва потоња филмска виђења овог лика. Ипак, радећи годинама на „Тарзану", Харолд Фостер постао је засићен илустровањем туђих прича и доноси одлуку да се у потпуности посвети неком новом јунаку стрипа. Тако се (претачно 70 година) 13. фебруара 1937. године у додатку „Њујорк америкен џорнала" појавио несвакидашњи стрип под насловом „Prince Valiant In The Days Of King Arthur".

Била је то сага о неустрашивом нордијском принцу од Туле – витезу округлог стола легендарног краља Артура – која је садржала и панорамске приказе средњовековних поља и замкова као и ликове разних јунака. Све је било изузетно добро нацртано. За разлику од већине јунака стрипа (Флаш Гордон, Мандрак, Рип Кирби) који вазда остају млади, Валијант временом стари. Витеза Валијанта пратимо од његове пете године, дакле од 430, преко сусрета с вештицом из мочваре која му прориче неутешну судбину вечитог лутања и бескрајних пустоловина, падања у ропство, задобијања чувеног распеваног мача и проглашења за Артуровог витеза, његове борбе с Хунима,

Од 26. јуна 1958. године „Принц Валијант" излазио је више од 10 година у листу „Кекец"

женидбе Алетом, краљицом Магловитих острва, сусрета са северноамеричким Индијанцима, све до дубље старости кад се сукобљава с царем Јустинијаном и кад га у пустоловинама смењују прво његов најстарији син Арн, а потом кћерке Карин и Валета и још млађи Галан и Натан.

Иако је себи дозволио уметничку слободу да Валијантове савременике позајмљује по нахођењу како с почетка петог тако и с краја шестог века, његово осликавање детаља везаних за то историјско раздобље остаје неприкосновено. Осим што се од почетка изборио да, насупрот тадашњим захтевима тржишта који су подразумевали дневне каишеве, његов стрип излази у недељним таблама, Фостер је, да не би кварио изузетну изражајност визуелног простора унутар сваког кадра, одлучио да „Принц Валијант" буде један од ретких стрипова у коме неће бити коришћени облачићи за потребе дијалога. Овај стрип истицао се префињеном естетиком како у цртежу тако и у тексту. Војвода од Виндзора назвао је својевремено Фостеровог „Принца Валијанта" највећим доприносом енглеској књижевности у последњих сто година. Фостер је, иначе, утрошио просечно 60 сати недељно на сваку таблу „Валијанта". Домаћа публика имала је част да се упозна с Фостеровим неустрашивим принцем још 1938. године у ревији „Мика Миш". „Валијант" је нередко након тога на својим странама одражавао збивања из савремене историје. Тако се 1939. године принц Валијант бори против Хуна управо у доба кад се савезници боре против нациста, док се након рата, 1946. године, после безброј перипетија и наизглед бесциљне потраге, сусреће са својом вољеном краљицом Алетом и жени се њом, дајући тако пример и војницима који су се с фронта вратили кући да се посвете породичним вредностима.

Фостер је за рад на „Валијанту" добио сијасет угледних награда као што су „Silver Lady" (1952), „Reubensaward" (1957) и „Gold Key" (1977), а 1973. године постао је члан Британског краљевског удружења уметника – почаст којом ретко који Американац може да се подичи. Након готово тридесет пет година непрекидног успеха „Принца Валијанта", са више од 44 милиона читалаца широм света, 7. марта 1971. године Фостер, под бременом година, препушта рад на овом јединственом стрипу свом млађем колеги Џону Кулену Марфију, познатом по раду на стрипу „Биг бен болт". Новосадска „Стрипотека" у протеклим деценијама објавила је читав Фостеров и делом Марфијев опус све до 2444. стране, нацртане до 1983. године. „Валијант" и даље излази у свету – 21. јануара 2007. изашла је 3620. страна овог стрипа. После Марфија, који уз сав труд није успео да се озбиљније приближи виртуозности свог претходника, стрип је наставио да црта двојац угледних аутора Марк Шулц и Гари Ђани, који су се претходно потврдили на стрипу о Конану.

Током раних дана под Фостеровим пером „Принц Валијант" својим кадрирањем и убедљивом разиграношћу цртежа изузетно је утицао на бројне стрипске али и филмске ствараоце, попут Џорџа Лукаса. Њега је надахнуо за филмску причу о свемирском витезу Луку Скајвокеру. Нажалост, обе до сада снимљене филмске верзије (из педесетих и деведесетих), као ни цртана серија о принцу Валијанту, немају готово никакве везе с Фостеровим оригиналним сценаријом, те се из њих не може стећи утисак о студиозности и величанствености читаве приче. Према критичару Стивену Бекеру, „Принц Валијант" је изузетан пример стрипске уметности, предиван за гледање, узбудљив за читање и веома поучан. Вешто нам нуди митски образац сведен на људску меру. Валијант на енглеском значи неустрашив а име његове супруге Алете потиче од грчког Aletheia – истина. Тако витез Валијант уз јуначки добија и филозофски подтекст као неустрашиви трагач за истином, али и њен освајач и баштиник ■

Младен Калпић

PONUDA MESECA
iz Mladinske knjige

Knjiga koju preporučuju pobednici kvizova širom sveta

FAKTOPEDIJA
Mnogo knjiga u JEDNOJ!

Šta je veštačka inteligencija?
Kako funkcionišu berza, akcije i deonice?
Kako strah daje snagu?

Znate li da su Stari Grci pisali u svim mogućim pravcima, čak i u spirali?

~~6.210 DIN.~~
5.279 DIN.
ILI
3 x 1.863 DIN.
6 x 969 DIN.

Kako do knjige?

Pozovite
011/212 00 08 ili 011/212 00 70

Kod našeg zastupnika

Više o knjizi na
www.mladinskaknjiga.co.yu

svakom kupcu
POKLON!

NAJPOZNATIJI LATINSKI CITATI
mala riznica velikih mudrosti

DTP enter
93407

КАКО НАСТАЈЕ ЈАЈЕ

Јајна ћелија кокошке међу највећима је у животињском свету: у пречнику је четири центиметра (код жене је 100 хиљадитих делова милиметра). Смештена је у јајнику, а кад сазри, што значи кад нагомила довољно хранљивих материја да може да храни будуће пиле, прелази у јајовод где може да буде оплођена. У њему, чак и кад се оплођење не догоди, јаје почиње да расте: прво се јајна ћелија обавија беланцем, а онда и љускастом мембраном која обавија беланце.

Јаје затим стиже у материцу, где се кроз порозну мембрану око жуманца ствара друго беланце и упумпавају вода и минералне соли које повећавају и затежу мембрану. Тек онда почиње права калцификација ређањем наслага калцитног кристала. Јаје потом стиже до вагине, где се прекрива слузавом материјом да би се олакшало избацивање. Читав поступак траје 24 сата ■

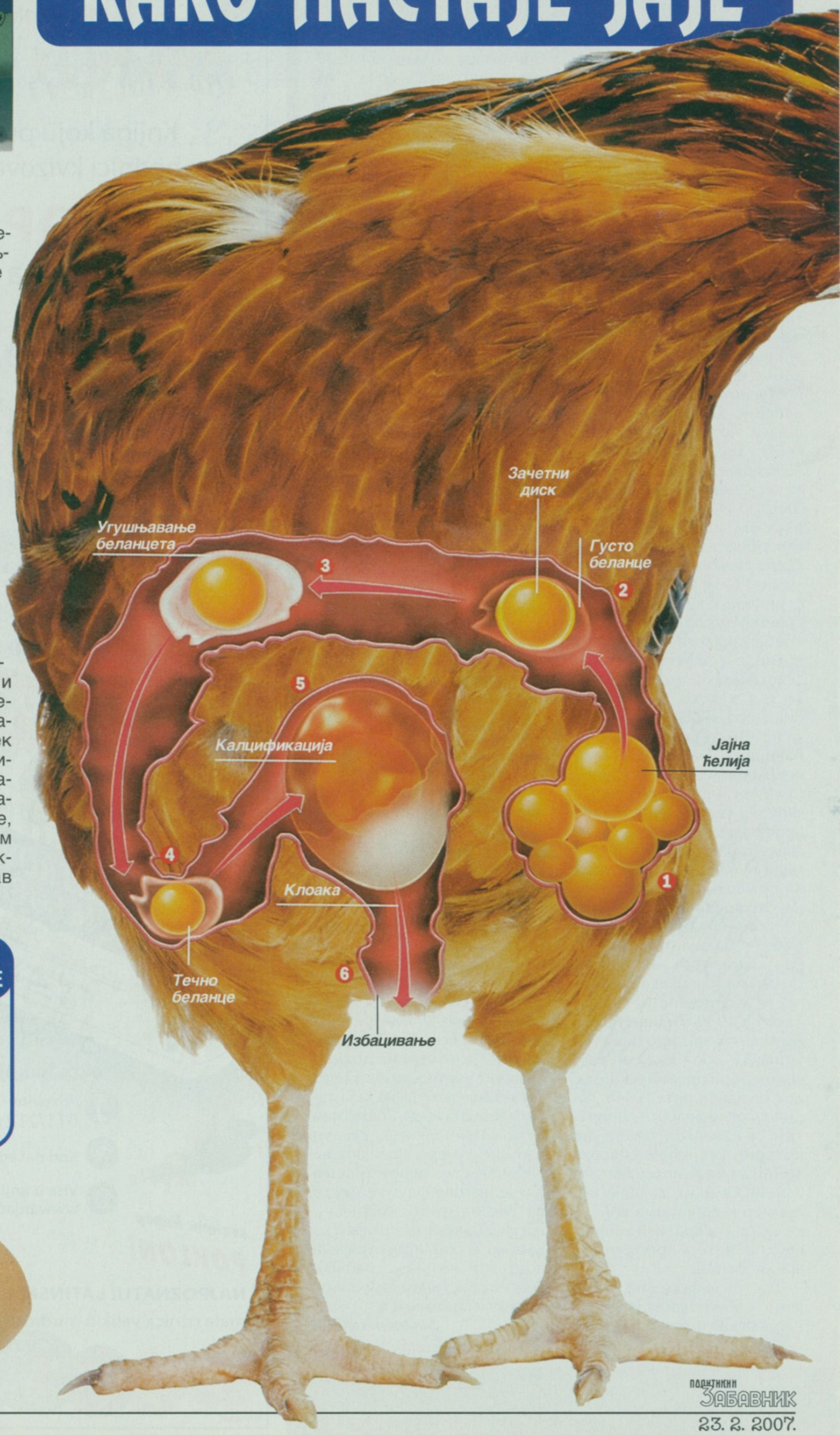

КОКОШЈИ ОРГАНИ ЗА РАЗМНОЖАВАЊЕ

1. Јајник
2. Јајовод
3. Магнум
4. Истмус
5. Материца
6. Вагина

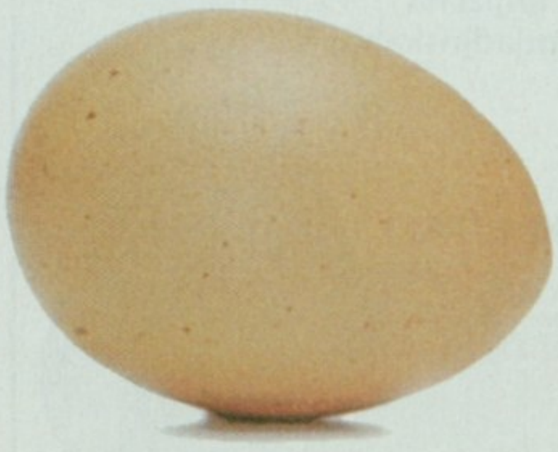

ГЛАС ПРАВОГ МУШКАРЦА

Способност кукурикања записана је у генима: дакле, може се рећи да пиле не учи да кукуриче него то зна чим се излегне, иако ће се тек нешто касније развити сплет нерава који ће му то омогућити. И супротно, птице певачице, попут канаринаца и зеба, постепено уче да изводе мелодије типичне за своју врсту слушајући старије јединке. Чак и ако пиле домаће кокошке живи издвојено од својих сродника, оно ће се кад порасте огласити кукурикањем, али тек кад се ниво тестостерона у његовом организму приближи оном код одраслих јединки, а нервни систем достигне зрелост с нервним везама неопходним за оглашавање певца. То траје 3-4 месеца кад млади певац неспретно почиње да испушта прве дубоке тонове, а после још толико времена он је спреман да се огласи баш – мушки ■

ГДЕ ЈЕ ТАЈ ЗЕЦ?

Превод његовог научног имена Lepus timidus могао би бити и стидљиви зец, а реч је о зецу који живи на великим надморским висинама, изнад хиљаду метара, и који се, према сезони, прерушава у друго „одело" да би био што неприметнији за грабљивице. Лети је по леђима смеђецрвенкаст, док су му врхови ушију и реп црни, а стомак и ноге бели. Зими је његово крзно много гушће и снежнобело, само му врхови ушију остају црни.

Ипак, мењање боје длаке не зависи од спољашње температуре, већ од количине светлости, то јест дужине дана и ноћи. Стидљивог зеца називају и алпским јер му је на Алпима главно станиште, али живи и на другим планинама и висовима ■

З. М.

НОВИ ПОГЛЕД КРОЗ РАЧУНАР

„Мајкрософтов” нови оперативни систем „Виста” између осталог омогућава родитељима да својој деци ограниче приступ појединим садржајима, било да су то постојећи подаци о рачунару, игре или разноразне „станице” на Интернету

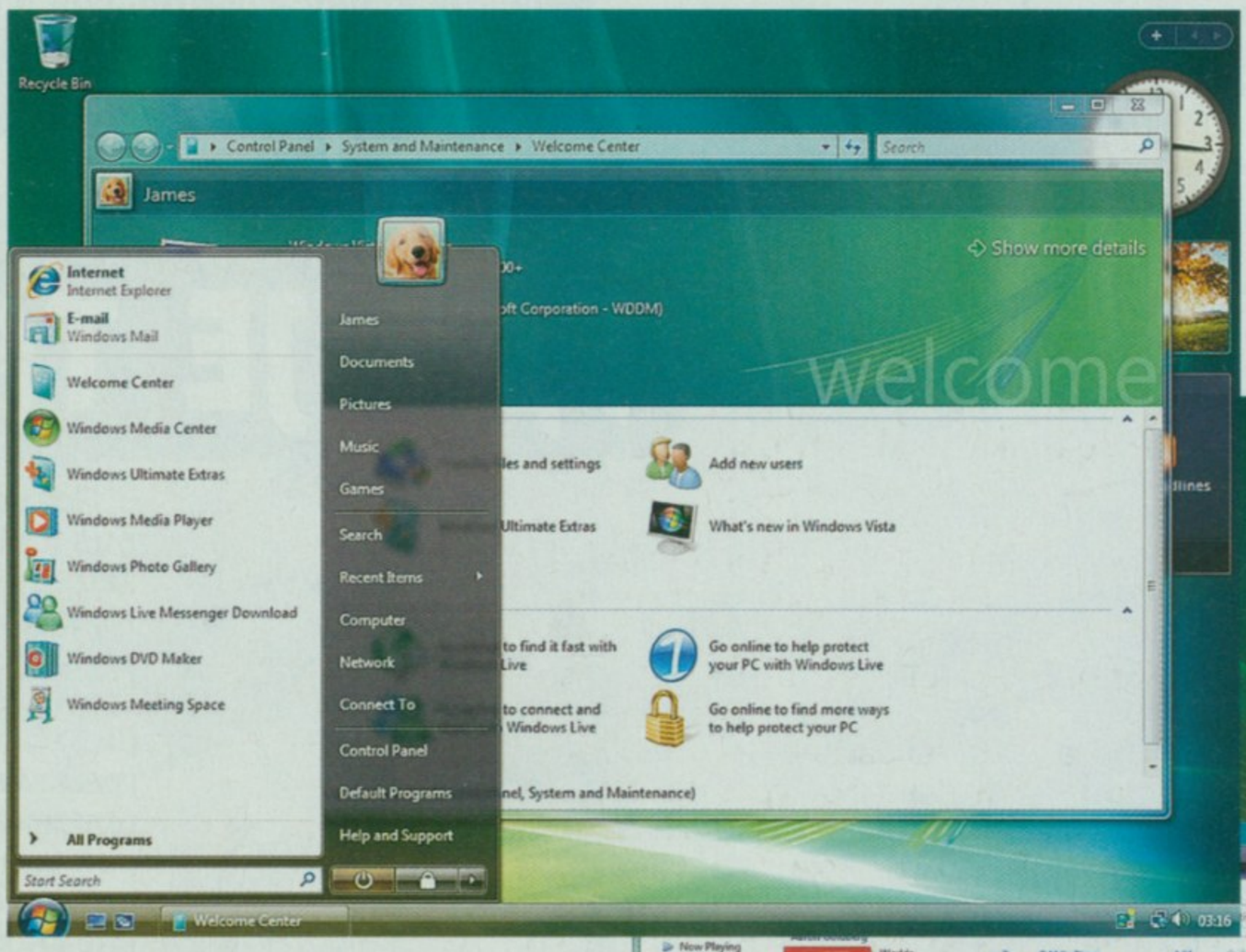

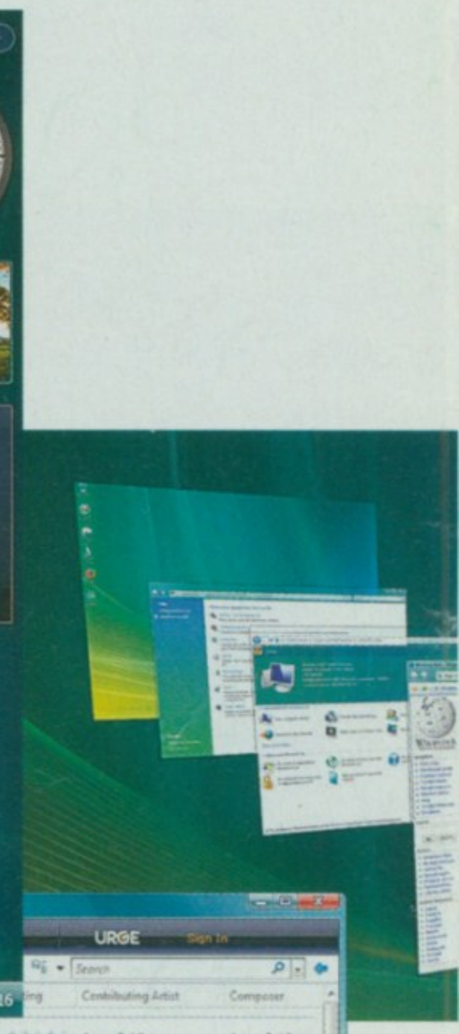

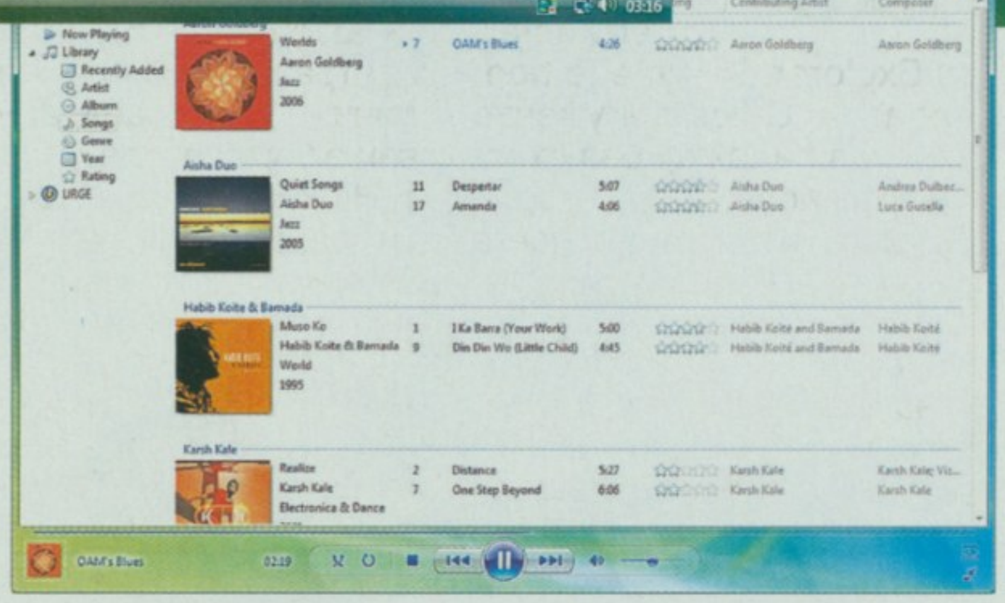

На италијанском језику реч vista означава поглед, видик, изглед, призор, па и сам вид. Не без разлога, то је и назив новог „Мајкрософтовог” оперативног система („Windows Vista”), својеврсног наследника „Windows XP”. Нови оперативни систем биће први пут приказан у Београду 28. фебруара ове године. Појава „Висте” не значи, међутим, и истовремено укидање „Windows XP” који ће сигурно бити у употреби још неколико година.

„Виста” је „Мајкрософтов” најтемељније испитиван оперативни систем до сада. Чак више од два милиона добровољаца (називају се бета тестерима) учествовало је у стварању и развоју ове нове технологије током последњих пет година. Главне новине које доноси „Виста” своде се на повећану безбедност и поузданост у раду на рачунару, као и олакшано повезивање с другим уређајима и у готово незамисливим приликама.

Шта то заправо значи и како се огледа у раду?

Због вируси?

Безбедност повећавају Internet Explorer 7, Windows Firewall и Windows Defender, као и User Account Control механизми. Наиме, Internet Explorer 7 онемогућава неким програмима да оштете оперативни систем или корисничке податке. Једноставно речено, сада је теже да вирус поједе рачунар. Постоји и заштита од система преваре корисника који преко лажног сајта који, на пример, личи на сајт банке, позива кориснике да унесу податке о кредитним картицама. Осим тога, Internet Explorer 7 има могућност „навигације” уз помоћ табова уместо одвојених прозора и унапређени подсистем за штампање Интернет страница. Firewall штити податке који се и шаљу и примају са Интернета, Defender – од spyware и осталог „злонамерног” софтвера. User Account Control (UAC) јесте механизам који спречава измену било ког системског подешавања без знања и изричите дозволе корисника. Захваљујући овој заштити, вируси и неки штетни програми тешко да могу да оштете или покваре „Висту”.

Ново графичко окружење „Висте” зове се „Аеро” и користи снагу графичке картице за приказ. „Аеро” омогућава Flip и Flip 3D ефекте. Дакле, неопходна је графичка картица која подржава Direct X9 стандарде. Flip ефекат тиче се превасходно претраге садржаја: уместо ранијег начина који је приказивао само натписе из заглавља отворених прозора, сада се приказују умањени прозори

са садржајем у том тренутку. Flip 3D ређа отворене прозоре у три димензије.

„Виста" доноси и нови Start Menu који садржи списак свих инсталираних апликација који се мења у складу с њиховим коришћењем. Саставни део старт менија је и Instant Search, поље за брзо претраживање свих докумената. Кад је реч

о претраживању, треба имати у виду да се сви подаци у рачунару претражују уз помоћ неког од програма Explorer: стога постоје Document Explorer, Picture Explorer, Music Explorer и Internet Explorer. Могуће је прегледати и Office документе (и њихов садржај) без отварања фајлова.

Што се тиче „радне површине", ту је Windows Sidebar, додатак постављен на десној страни десктопа у ком се налазе разни додаци названи Vista Gadgets. „Гецети" приказују важне податке (тачно време, вести, временску прогнозу...), њихов распоред и број је променљив, зависно од жеље.

Деца под надзором

Један од важих чинилаца „Висте" јесте Parental Control који омогућава родитељима да својој деци ограниче приступ одређеним садржајима (које сматрају непримереним или штетним), било да су то подаци похрањени у самом рачунару (разне апликације), игре или адресе на Интернету. Родитељи могу и да одреде и ограниче деци трајање коришћења рачунара у току дана, а касније да сазнају шта су радила на рачунару кад они нису били код куће.

Од мултимедијалних додатака свакако се издваја Windows Media Centre који обичан рачунар претвара у мултимедијално седиште куће. Помоћу њега могуће је репродуковати музику, филмове, телевизијски програм, дигиталне фотографије... Новина је и Windows Photo Gallery, додатак који олакшава пребацивање фотографија с дигиталних фотоапарата, лако претраживање, мењање величине фотографија, уређивање боја, светла....

На крају, треба напоменути да постоји пет верзија „Windows Vista": Home Basic и Home Premium (за кућне кориснике), Business и Enterprise (за пословне људе), као у Ultimate (за све). Home Basic не садржи „Аеро" интерфејс нити Media Centre. „Виста" захтева процесор који ради на 800 MHz, 512 MB RAM меморије и слободан простор од 15 GB на хард-диску, док се препоручена конфигурација своди на бар 1 GB RAM меморије и графичку картицу новијег датума ■

Мирјана Огњановић

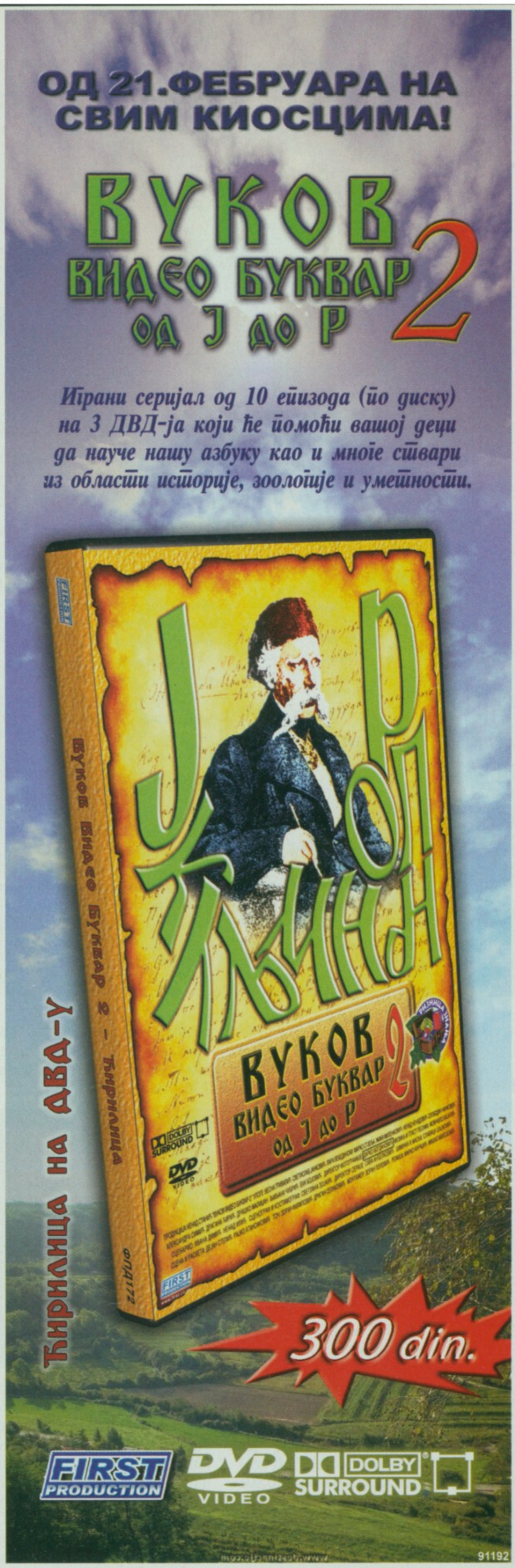

Свети пророк Мојсије, фреска из манастира Хиландар

Христ Пантократор, икона из 13. века, манастир Хиландар

ДАР МИЛОСТИ ЗА ОПШТЕ ДОБРО

Занима ме које је право значење речи „харизма".

ДИВНА
Костолац

Харизма **или** ***каризма*** **реч је грчког порекла и значи „дар милости". У теологији то је посебан божији дар некој особи (владару, јунаку, пророку, чудотворцу) за добробит и корист заједнице. Веровање у такву натприродну моћ хероја, племенских вођа, мудраца и врачева било је раширено у многим првобитним и неразвијеним заједницама.**

У израелском библијском предању говори се о харизмама Мојсија, судија, краљева и пророка. У прахришћанству помињу се *харизматици* (или *пнеуматици*) за које се сматрало да су обдарени нарочитом мудрошћу, знањем језика и другим „даровима духа", док се у црквеној историји повремено јављају харизматици (истакнути појединци, покорници, проповедници, оснивачи редова, визионари, мистици и утемељитељи нових секти) према којима су званичне цркве обично уздржане ■

САВУДРИЈА ЈЕ НАЈЗАПАДНИЈА

Нас двојица смо се опкладили и тебе изабрали за судију. Реч је о овом питању: где се налази најзападнија тачка Балканског полуострва?

САВА и МАРКО
Мионица

Најзападнија тачка Балканског полуострва је рт Савудрија (итал. Salvore) на северозападној обали Истре, највећег полуострва у некадашњој Југославији и данашњој Хрватској. На том месту налазе се најсевернији хрватски светионик (висок 36 метара) и, нешто даље, истоимено насеље са око 750 становника.

Према предању, у поморској бици код Савудрије, 1177. године, венецијански бродови поразили су удружену флоту немачког цара Фридриха Барбаросе и папе Александра Трећег. Сцену из те битке приказао је познати сликар Тинторето (1518–1594) на слици у дворани Великог већа Дуждеве палате у Венецији ■

ПОСОЉЕНА ЈЕЗЕРА

Која језера имају највећи салинитет и где се она налазе?

МИРЕЛА
из Београда

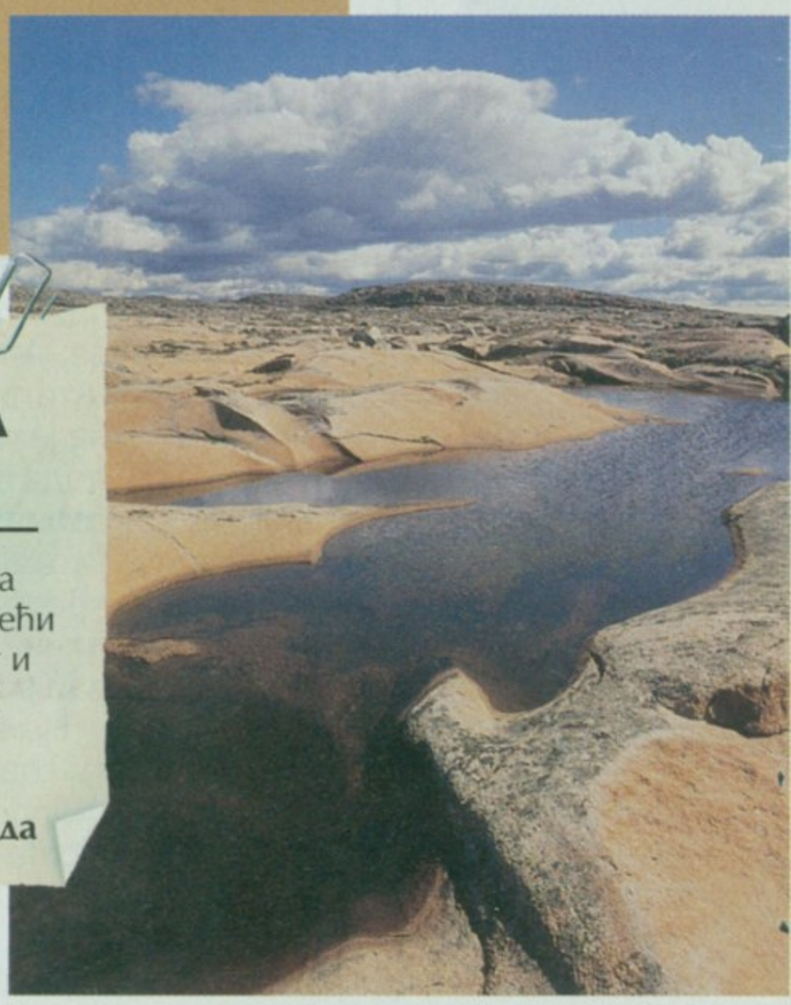

Језера с великим салинитетом, односно заступљености соли изражене у грамима у једном литру воде, има готово свуда у свету. Ипак, најсланије језеро је Лагуна Епакуан које се налази у Аргентини, са 375,10 грама соли. Иза њега је Туз Гол, језеро у Турској са 322 грама соли, потом језеро Катва у источној Африци са 310 грама соли, па језеро Резаје или Урмија са 200 до 220 грама соли, затим Велико језеро у Сједињеним Америчким Државама са око 199,2 грама соли, Мртво море на Блиском истоку са 140 до 240 грама соли ■

ЏИНОВСКА ТРОСПРАТНА ПИРАМИДА

Молим вас да напишете нешто о камбоџанском храму Ангкор Ват.

СЛАВОМИР
Кладово

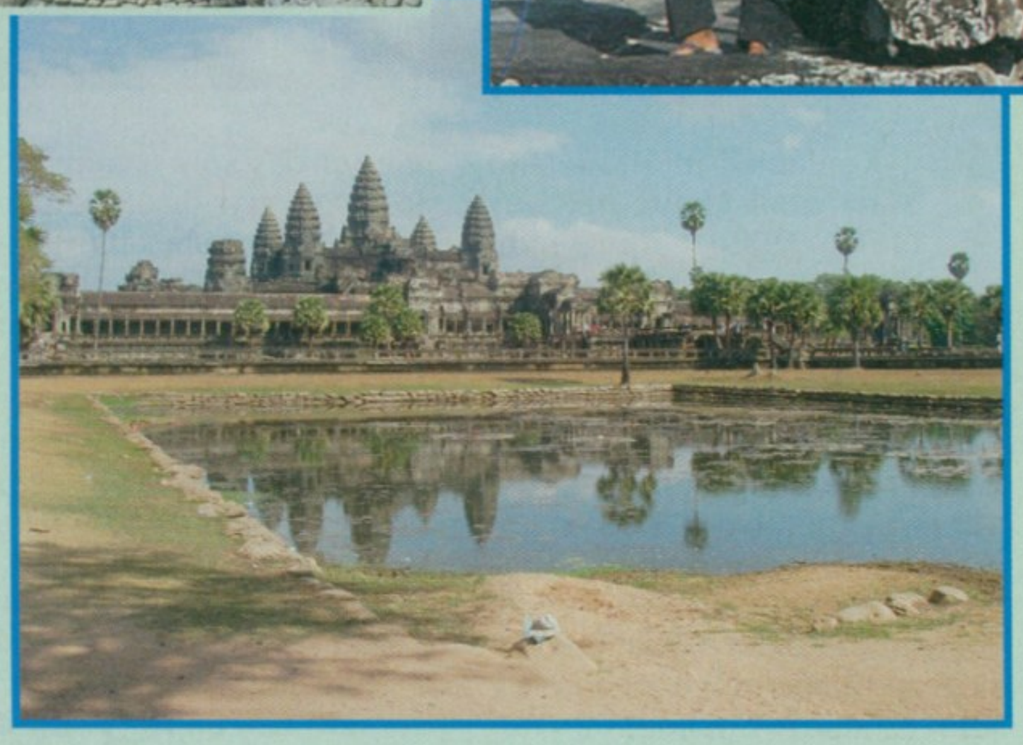

Ангкор Том основао је краљ Јашоварман Први (889–900). Град је разорен 1177. године, а поново га је саградио Џајаварман Седми (1181–1201). Народ Таји из јужне Кине опљачкао је Ангкор Том који је потом, 1431. године, напуштен. Четвороугаона основа овог града била је опасана зидинама и простирала се на око 9 квадратних километара. Ту се данас налазе бројни остаци двораца и храмова. Главни споменици су краљевски двор и верска пирамидална грађевина Фимеанакас.

Храм *Ангкор Ват* налази се три километра јужно од Ангкор Тома. То је надгробни споменик владара Сурјаварманa Другог (1113–1150) и највећи споменик уопште у југоисточној Азији (215 x 197 m). Храм је изграђен у облику богато разведене троспратне степенасте пирамиде с главним средишњим објектом. Све зидне површине Ангкор Вата архитектонски су богате разним украсима и нишама с ликовима божанстава, као и рељефним фризовима на којима су приказане многобројне фигуре митских бића ■

Ангкор Ват у ствари је део насеља Ангкор које чине остаци и рушевине истоименог камбоџанског града који се налази северно од језера Тонле. Тај најзначајнији споменик кмерске цивилизације грађен је од 9. до 12. века и чине га две групе грађевина: град (Ангкор Том) и храм (Ангкор Ват). Ове споменике случајно су открили француски ботаничари истраживачи 1860. године.

ЗВЕР НАЛИК НА МАЧКУ

Занима ме каква је то животиња генетка.

ЗОРИЦА
Лајковац

Генетка или европска цибетка (лат. *Genetta genetta*) звер је из породице цибетки (*Viverridae*) налик на мачку. Она је дуга 1 метар, а од тога 40 центиметара чини реп. Крзно генетке је жуте боје, с тамним пегама, а реп је прошаран са 7–8 црних колутова. Генетка је једини представник цибетки у Европи. Она живи на Пиринејском полуострву и у јужној Француској. Тамо је, припитомљену, држе у кућама јер тамани мишеве и пацове. Али, око себе шири веома јак и непријатан мирис, попут мошуса ■

PROGRAM ZA DECU namenjen je deci uzrasta od 4 do 12 godina.

Redovnim vežbanjem postiže se poboljšanje fizičkog i psihičkog zdravlja, povećava se produktivnost i samopouzdanje.
Deca kroz igru steknu znanja o osnovnim sportskim disciplinama. Sa sportom se usvajaju određeni principi međuljudskih odnosa koji su društveno priznati, prihvaćeni i cenjeni.
Program je osmišljen tako da deca nisu svesna da ozbiljno vežbaju - treniraju.

PROGRAM ZA ŽENE
Želja nam je da omogućimo majkama da se rekreiraju, smršaju, "zategnu", oblikuju, opuste, povećaju kondiciju, samopouzdanje i raspoloženje umesto da čekaju svoju decu dok završe trening ili nervozno jure da završe još jednu obavezu.

90435

Milenka Vesnića 3, Dedinje, tel: 011 266 81 33
Web: www.stibo.co.yu, Mail: office@stibo.co.yu

РАГБИ ЛОПТА У – КОШУ

Већ шест година тренирам кошарку и желео бих да знам ко је измислио тај спорт. До сада сам чуо пуно верзија. Једна од њих је да је неки човек бацио изгужвану хартију у канту за отпатке, а друга да су је измислили неки Црнци.

ФИЛИП РИСТИЋ
Ниш

приближе кошу и да је у њега убаце. Али, у оваквом начину игре стварале су се гужве око коша, па је касније број играча смањен, а јајолика рагби лопта замењена је округлом.

У даљем развоју ове игре кош је подигнут увис и причвршћен за ограду балкона гимнастичке дворане. Тиме је баца-

Кошарку је измислио Канађанин Џејмс Нејсмит (1861–1939), професор физичког васпитања на колеџу у граду Спрингфилду, у америчкој савезној држави Масачусетс, у намери да школском рагби тиму током зимских месеци омогући тренинг у дворани.

Полазећи од разних преправки рагбија, Нејсмит се на крају определио за сасвим нову игру са убацивањем лопте у кош. У почетку је кош био постављен на поду дворане, а у игри је, са обе стране, учествовао велики број играча који су носили, бацали и котрљали лопту за рагби настојећи да се ње лопте у кош олакшано иако је технички било сложеније. Игра је постала занимљивија и за публику која се налазила на балкону и понекад ометала убацивање скрећући лопту бачену у кош. Да би се то спречило, иза коша је постављена табла. Играчи су одмах запазили да се лопта приликом бацања у кош може одбити од табле, што је допринело богаћењу технике бацања.

Нејсмит је у децембру 1891. године са својим студентима приказао нову игру у Спрингфилду и она је добила име кошарка (basketball). Од тада, кошарка се брзо ширила по САД, а касније и по читавом свету ■

Допишите се, људи!

Ћао! Зовем се Кристина Радојчин и живим у Суботици. Имам 14 година. Хтела бих да се дописујем са свима које занима рачунарска игрица „Nancy Drew". Волим животиње, страну музику, мистерије и загонетке. Ко жели да се дописује, ово је моја e-mail адреса: ***horus@tippnet.co.yu*** *и кућна адреса: Гајева 46, 24000 Суботица* ■

ОДМЕТНИЦИ ИЗ КРЏАЛЕ

Занима ме ко су били крџалије.

АНДРИЈА
Јагодина

Крџалијама су називани одметници (хајдуци) који су се на прелазу из 18. у 19. век појавили у европском делу Турског царства. Име су добили по месту Крџали које се налази у данашњој јужној Бугарској. Пошто се пљачка показала као уносан посао, крџалија је било све више па су послужили и као најамничка и помоћна војска неким одметнутим турским пашама. Тај посао највише су обављали за видинског пашу Османа Пазваноглуа, али их је било и у служби београдског везира. По избијању Првог српског устанка део крџалија прешао је на страну устаника ■

Забавникове логичке загонетке

РЕШЕЊА

1. ПОЛУГЕ ЗЛАТА
Домишљати трговац замолио је морнара да прве 4 полуге буду његове, па следећих 5 туђе, затим 2 његове, 1 туђа, 3 његове, 1 туђа, 1 његова, 2 туђе, 2 његове, 3 туђе, 1 његова, 2 туђе, 2 његове и 1 туђа ■

2. ТАКМИЧЕЊЕ ИЗ ФИЗИКЕ
Редослед такмичара је: Браца, Јана, Милена, Аца, Цеца и Дача ■

3. ПОДЕЛА

8	16	9	2	13	4	5	3
1	10	15	7	12	11	14	6

4. СТРАНИ ЈЕЗИЦИ
Од 30 ученика 8 учи само енглески језик, а 12 влада и руским или француским. Како је 18 + 14 = 32, а 32 - 22 = 10, можемо закључити да 10 ученика учи и француски и руски језик ■

5. ПРАЗНА ПОЉА

2	8	9	7
12	3	5	6
10	11	4	1

6. РЕГИСТАРСКЕ ТАБЛИЦЕ
Да би број био дељив с 45, мора бити истовремено дељив и с 5 и с 9, што значи да му је последња цифра или 0 или 5 и да му је збир цифара дељив с 9. Како је средња цифра таквог троцифреног броја 8, тада можемо закључити да су тражени троцифрени бројеви 180 и 585 ■

7. ЛОГИЧКО РАЗМИШЉАЊЕ
Претпоставимо да је одговор на прво питање НЕ. Због услова 2 значи да је и одговор на пето питање НЕ. Онда због услова 4, одговор на четврто питање је ДА. Због услова 3 одговор на друго питање је НЕ. Дакле, на основу претпоставке да је одговор на прво питање НЕ, закључили смо да су одговори на бар 3 питања НЕ, што се противи услову 5. Зато је одговор на прво питање ДА, на друго НЕ, на четврто ДА, и на пето ДА. Одговор на треће питање не можемо поуздано знати ■

8. ПАЛАЧИНКЕ
Мајка је испекла укупно 36 палачинки ■

9. ДВА МАРАТОНЦА
Ако је x дужина Џоновог корака (изражена у метрима), тада је дужина Смитовог корака 9x/10. Ако је Џону до места B потребно y корака, Смит за то време учини 11y/10 корака. Да би Џон стигао до места B, прећи ће xy метара, а Смит пређе 9x/10. 11y/10 = 99xy/100 метара, те закључујемо да ће Џон први стићи до места B ■

10. ДЕЧАК И БИЦИКЛИСТА
Бициклиста би прешао 210 километара ■

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

79

ПОЛИТИКИН забавник / главни и одговорни уредник Зефирино Граси. - Ћир. изд. - Год. 1, бр. 1 (28. фебруар 1939)-год. 3, бр. 220 (4. април 1941);год. 14, бр. 1 (5. јануар 1952)- . - Београд : Политика Магазини, 1939-1941;1952- (Београд : Политика АД). - 30 cm

Недељно
ISSN 0032-339X = Политикин забавник (Ћирилично изд.)
COBISS.SR-ID 16193794

РЕШЕЊА

АНАГРАМ
Човеколики мајмун

ХАОС УКРШТЕНИЦА
Тостер, гулаг, еп, рукав, дне, лекар, Тал, до, ерак, коридор, Вупи Голдберг, ишијас, ИРНА, зајам, ајет, џ, ота, баратање, РИ, каменолом ■

КРИПТОГРАМ
Сталоне (узимају се прва слова имена глумаца: Стивен, Том, Антонио, Леонардо, Орландо, Николас, Ентони) ■

ПОТИРАЉКА
Ртањ

ПОМИЦАЉКА
Рзав, Тиса, Ибар, Сава ■

СКАНДИНАВКА
Санта, оф, Ил, Франк, Риста, Пинокио, Ирина, рс, лити, пет, ас, јурта, директор ■

СПОЈИТЕ ПАР!
1. д, 2. г, 3. ђ, 4. в, 5. б, 6. а, 7. ж, 8. з, 9. и, 10. е ■

УКРШТЕНИЦА
Бициклизам, асура, шале, мп, амо, Рем, бус, име, уф, установити, стони тенис ■

ДРЖАВЕ
Грчка, Јапан, Малта, Данска, Јамајка, Гвајана, Парагвај, Мађарска ■

С. Б.

Допишите се, људи!

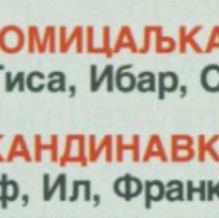

Ћао,зовем се Јана и желела бих да се допишем са свима који су расположени!!! Имам 14 година, а све остало ћете сазнати ако ми будете писали на адресу Кузминска 16|а 11253 Сремчица!!! Мој e-mail је:
janajednajedina@yahoo.co.uk
Па, поздрављам :)))

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину • ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM), штампана ствар по закону обавезно означавање имена издавача и уредника одговорних за садржину

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК **БРОЈ 2872**

YU ISSN 0032-339X
Први број „Политикиног Забавника" изашао је 28. фебруара 1939. године

Генерални директор Срђан Јанићијевић
Заменик генералног директора Јоахим Цаумзегел
Директор Матијас Вајмер
Главни и одговорни уредник Зефирино Граси
Издаје ПОЛИТИКА Магазини ДОО
Штампа ПОЛИТИКА АД
Графички уредник Горан Војиновић
Редакција Слободанка Делибашић, Јасна Лукић, Петар Милатовић, Мирјана Огњановић, Јова Радовановић, Весна Ракић, Весна Софреновић
Техничка редакција Бранислав Вукомановић, Зорица Милошевић, Јелена Попадић, Митра Тиљев
Секретаријат Зорица Филиповић
Редакција „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК" *Македонска 29, 11001 Београд, П. фах 124*
Телефони секретаријат 330-1452; 330-1456; техничка редакција 330-1454; централа 3373-111; претплата 330-1617
Огласни сектор Македонска 29, 3373-349

Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају.

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
1 месец 387,00 дин. 3 месеца 1.160,00 дин.
6 месеци 2.317,00 дин.
Текући рачун код Комерцијалне банке АД Београд: 205-97096-91
Наш нови текући рачун код RAIFFEISEN BANK АД Београд је: 265-1100310005857-35
Претплату слати уз обавезну назнаку: *ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК".*
Обавештење о претплати можете добити на тел. 330-1617

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Полугодишња/возом: 109 EUR или противвредност осталих валута. *Полугодишња/авионом*: I група – Европа: 120 EUR. II група – Азија – Африка: 126 EUR. III група – Америка – Аустралија: 132 EUR или противвредност осталих валута.

ДЕВИЗНЕ УПЛАТЕ У EUR
(или противвредност осталих валута) за иностранство вршити преко:

I DEUTSCHE BANK AG FRANKFURT AM MAIN DE, SWIFT-BIC: DEUTDEFF
Korisnička banka: 100 9363029 0000
RAIFFEISENBANK, Resavska 22, Beograd
SWIFT CODE: RZBJCSBG
Korisnik: CS73265100000002543779
POLITIKA MAGAZINI DOO Beograd

II COMMERZBANK AG, Frankfurt am Main, Germany SWIFT CODE: COBADEFF
Korisnička banka: KOMERCIJALNA BANKA AD, Beograd, Sv. Save 14
Serbia
SWIFT - BIC: KOBBCSBG
Korisnik: CS73205002000984500033
POLITIKA MAGAZINI DOO, Beograd
Makedonska 29, Beograd

Код уплате обавезно навести:
Претплата на лист Забавник
Копију уплате и адресу послати на:
ПОЛИТИКА Newspapers and Magazines – 11000 Београд,
Булевар деспота Стефана 24/I,
Србија или на факс ++ 381 11 330-1234

Интернет адреса: www.politikin-zabavnik.co.yu
Е. пошта: politikin.zabavnik@ politika.co.yu

НАСЛОВНА СТРАНА
ФРЕНК ФРАЗЕТА

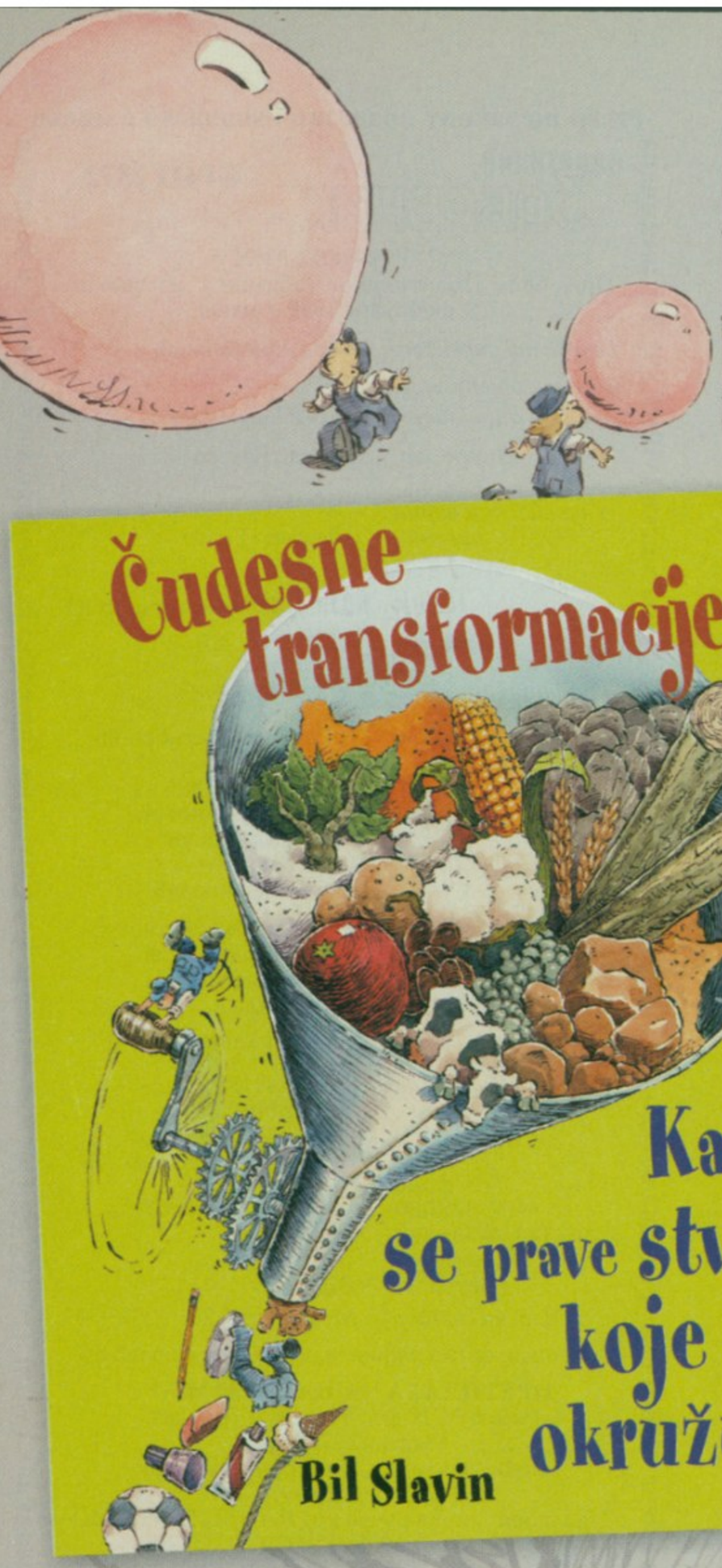

Put od časa kada se neki proizvod rodi u mašti pronalazača, pa do trenutka kada on dobije svoj finalni oblik – prepun je čuda i transformacija. Upravo o tim ***„Čudesnim transformacijama"*** slikovito i duhovito nam priča (i ilustruje!) Bil Slavin u knjizi pod istim naslovom.

Objavljena, sasvim namerno kao prva, u biblioteci „Velika knjiga" izdavačke kuće Beli Put, ova knjiga nam otkriva neke od tajni predmeta kojima smo svakodnevno okruženi – od gume za žvakanje, preko lopte, do paste za zube i sladoleda. Kako su stvoreni i kako su postali baš takvi kakvi su? Autor je rečju i slikom predstavio načine na koje se danas pravi šezdeset devet poznatih predmeta.

Korak po korak, predmet po predmet. Svakom tekstu prethodi jezgrovit uvod, u kojem, pored kratkog osvrta na predmet, otkrivamo i zanimljivosti, kakve su recimo one da je u davna vremena so bila vredna koliko i zlato ili da je čips nastao tako što se jednom gost požalio konobaru na predebeo pomfrit...

Edukativno, bogato ilustrovano, duhovito!

93409

Beli Put
Izdavačka kuća
www.beliput.co.yu

POSETITE NAŠU KNJIŽARU!

planet multimediacenter
Zeleni venac, Jug Bogdanova 8a, 11 000 Beograd
Radno vreme: 9 - 22 h, radnim danom i vikendom

Ведро мислити, то значи повезати две важне ствари.

Не веруј ми – моја љубав је невероватна.

Плачите на време док сте још млади, док још можете да жалите друге.

Љубав јесте љубав, али није оно што се мисли да јесте.

Глупости се најчешће говоре из свег гласа.

Ми волимо једне који воле друге који опет воле треће који воле нас.

Мрави не верују да слонови постоје.

Поучите своју децу: ако не буду вредна и паметна, проћи ће као и ви!

Дебели мушкарци више личе на дебеле жене него на мршаве мушкарце.

Ако се плашите одговора, не постављајте питања. Није свако знање лепше од незнања.

Благо ружнима! О њима се, кад остаре, неће говорити да су некада били лепи.

Некоме су први пут рекли да га воле тек у читуљи.

Ко то зна, нико то не зна, сем оних који мисле да то знају.

Певачи певају зато што су певачи, а не зато што им се пева.

Немојте бити луди, ни други нису паметни.

Нико није непогрешив сем ко је заборавио.

Не плачи пред онима који имају више разлога да плачу.

Паметни се разликују од глупих по томе што се чуде.

Најважније је да имамо нешто што нам је важно, а све остало није важно.

Радимо оно што нећемо јер немамо оно што хоћемо.

Децо! Немојте тући своје родитеље кад заслуже!

Узалуд се трудите: ви немате већег непријатеља од самог себе.

РЕКАО ЈЕ

ДУШКО РАДОВИЋ

(1922–1984)

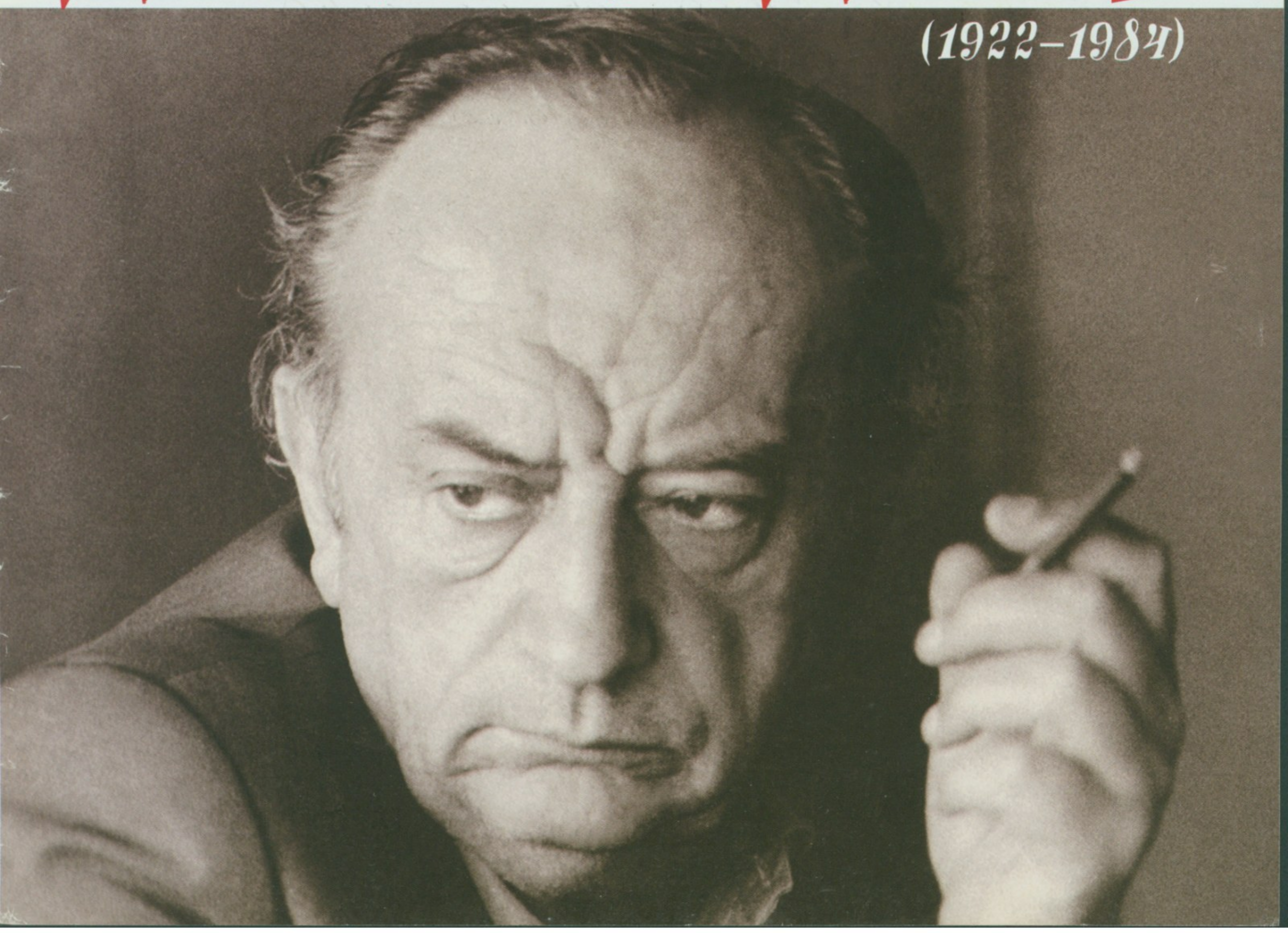

ГАРФИЛД

GARFIELD GARFIELD GARFIELD GARFIELD

BY JIM DAVIS

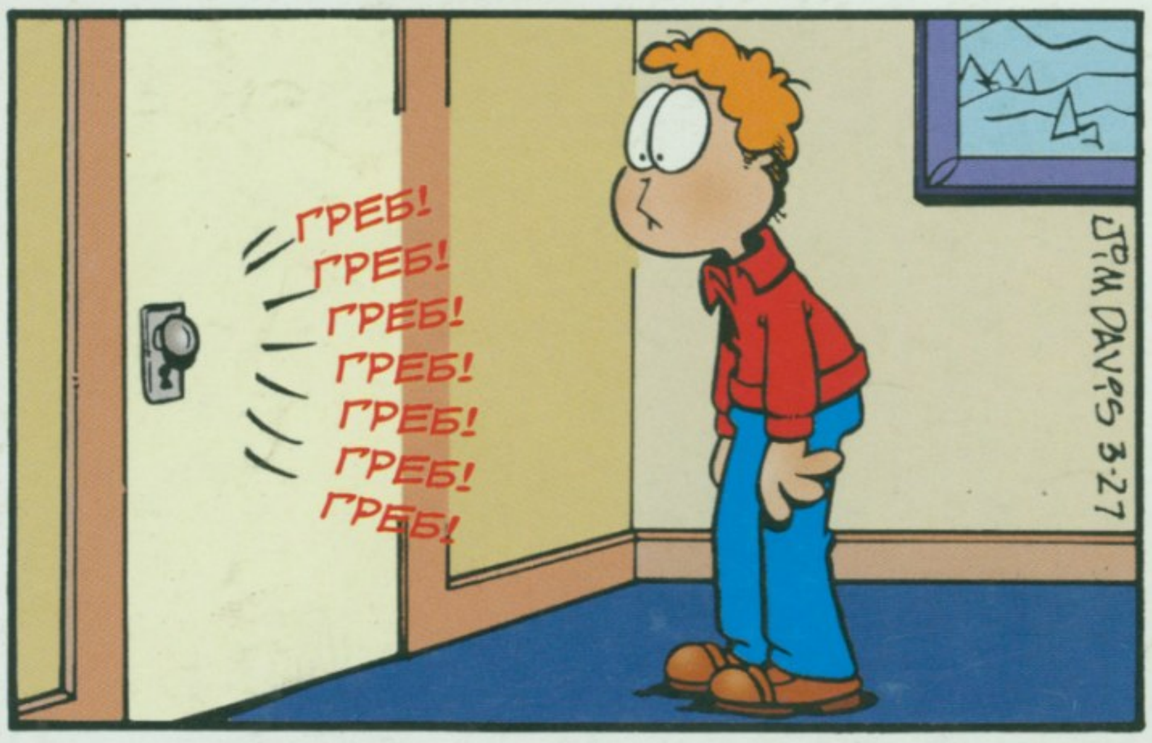

© 1994 United Feature Syndicate, Inc.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
23. 2. 2007.